

דוח הדירקטוריון והנהלה

דין וחשבון לשנת 2017
בנק ירושלים בע"מ וחברות מאוחדות שלו

20	1. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה	.1
20	1.1 תיאור תמציתי של הבנק ותחומי הפעילות העיקריים שלו	
21	1.2 מידע כספי תמציתי על המצב הכספי ותוצאות הפעולות	
23	1.3 תיאור תמציתי של הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם	
25	1.4 תיאור היעדים והאסטרטגיה העסקית	
26	1.5 אירועים לאחר תאריך המאזן	
28	2. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי	.2
28	2.1 מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים	
30	2.2 התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר	
34	2.3 ההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון, הלימות ההון והמינוף	
41	2.4 תיאור עסקי התאגיד הבנקאי לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	
47	2.5 חברות מוחזקות עיקריות	
48	3. סקירת הסיכונים	.3
48	3.1 סיכון אשראי	
67	3.2 סיכון שוק	
74	3.3 סיכון נזילות ומימון	
76	3.4 סיכון תפעולי	
78	3.5 סיכונים אחרים	
84	4. מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים:	.4
84	4.1 מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים	
86	4.2 אומדנים חשבונאיים קריטיים	
86	4.3 בקרות ונהלים	
87	5. מידע נוסף	.5
87	5.1 קוד אתי	
87	5.2 תרומות ופעילות קהילתית	

21	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים לאורך זמן
22	שינויים עיקריים
23	ריכוז הסיכונים המתפתחים בבנק
30	פערי הריבית בין נכסים כספיים והתחייבויות במגזרי ההצמדה השונים
30	היקף הפעילות והתרומה להכנסות ריבית נטו של מגזרי ההצמדה השונים
31	ניתוח השינויים בהכנסות ריבית והוצאות ריבית
31	פרטים אודות הוצאות בגין הפסדי אשראי
32	פרטים אודות הוצאות וההשקעות במערך טכנולוגיות המידע
34	התפתחות תיק ניירות ערך
34	התפתחות תיק האשראי
35	הרכב פיקדונות הציבור
35	התפתחות באגרות החוב ובכתבי ההתחייבויות הנדחים
37	יחס הלימות הון
37	נתונים אודות ההשפעה על יחס הון עצמי רובד 1 ויחס ההון הכולל בעקבות שינויים בהון הבנק ובנכסי הסיכון
37	התפתחות ההון
39	ריכוז תנאי כתבי ההתחייבות הנדחים המותנים
39	יחס מינוף
42	פירוט היתרות הממוצעות של הנכסים וההתחייבויות ששימשו למגזרי פעילות
42	פירוט הרווח הנקי מפעולות רגילות לפי מגזרי פעילות
43	תמצית תוצאות הפעילות של מגזר משקי הבית
44	תמצית תוצאות הפעילות של מגזר בנקאות פרטית
45	תמצית תוצאות הפעילות של מגזר עסקי לפי תתי מגזרים
46	תמצית תוצאות הפעילות של מגזר גופיים מוסדיים
46	תמצית תוצאות הפעילות של מגזר ניהול פיננסי
52	סיכון אשראי בעייתי ונכסים שאינם מבצעים
52	פרטים בנוגע לתנועה בחובות פגומים
53	פרטים על הלוואות לדיור בפיגור לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314
54	פרטים בנוגע לשיעורי הפרשה מסיכון אשראי לציבור
55	סיכון האשראי לפי ענפי משק
57	התפתחות ביצועי האשראי לדיור ומדדי ביצוע עיקריים
58	פרטים בגין מאפייני סיכון שונים בתיק הלוואות לדיור
60	יתרת האשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור)
61	נתונים נוספים על יתרות האשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור)
61	פרטי מחיקות חשבונאיות בגין אשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור)
62	נתונים אודות יתרות ממוצעות של סיכון אשראי* לאנשים פרטיים (שאינו לדיור) ללקוחות עו"ש פעילים
62	התפתחות ביצועי הלוואות צרכניות סולו ומדדי ביצוע עיקריים
65	חשיפה למדינות זרות
66	חשיפות אשראי למוסדות פיננסיים זרים
67	אומדן ה-VaR
68	שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות המאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים (לפני שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית)

69	השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים
69	תמצית החשיפות לשינויים בלתי צפויים בריבית
70	חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית
72	משך החיים הממוצע של הנכסים והתחייבויות
72	מגבלות על שיעורי החשיפה
72	ריכוז בסיסי הצמדה
73	נתונים אודות ההשפעה על הון הבנק לפני השפעת המס בעקבות שינויים תאורטיים במדד המחירים לצרכן
73	נתונים אודות רגישות הון הבנק לשינויים במדד המחירים לצרכן
74	יחס כיסוי נזילות
75	פרטים אודות שיעבוד מזומנים וניירות ערך
80	השפעת גורמי הסיכון על עסקי התאגיד הבנקאי

דו"ח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2017

להלן הדין וחשבון השנתי של בנק ירושלים בע"מ. דין וחשבון זה יובא לדיון לפני האסיפה הכללית השנתית של בעלי המניות של הבנק.

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 27 בפברואר 2018, הוחלט לאשר ולפרסם את הדוחות הכספיים המאוחדים של בנק ירושלים בע"מ (להלן: "הבנק" או "בנק ירושלים") והחברות הבנות שלו לשנת 2017 (להלן: "שנת הדוח"). הדוחות ערוכים על-פי הוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, והנתונים מוצגים בסכומים מדווחים.

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח הדירקטוריון, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות מהווה מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.

תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו, במידה ונכללו, במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה מאירועים כלכליים חריגים, כגון: שינויים קיצוניים בשיעורי הריבית, פיחות/תיסוף המטבע והאינפלציה וכן אירועים מדיניים/ביטחוניים בלתי צפויים אשר יכולים לשנות את התנהגות הציבור הן מההיבט של היקף לקיחת האשראי, פירעונו המוקדם, מיחזורו או קשיים בפירעונו השוטף בכל מגזרי הפעילות של הבנק והן מההיבט של יכולת גיוס המקורות. כמו כן, שינויים ברגולציה או בהוראות חקיקה, הוראות גורמי פיקוח והתנהגות מתחרים עשויים להשפיע על פעילות הבנק.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", "צפוי", "עשוי", "עלול", "הערכה" וביטויים דומים להם. המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא עובדות עבר.

ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר כוללים בין היתר:

- מיזוגים ורכישות במערכת הבנקאית והשפעתם על מכנה התחרות בענף.
- השפעת שינויים בהוראות רגולטוריות על טעמי הלקוחות ו/או על היקף הפעילות במערכת הבנקאית ומכנה התחרות בה ו/או על רווחיות הבנק.
- יכולת התממשות של תכניות הבנק על-פי היעדים שנקבעו בהתאם לאסטרטגיה שלו.
- תגובות לא חזויות של גורמים נוספים (לקוחות, מתחרים ועוד) הפועלים בסביבה העסקית של הבנק.
- התממשות בעתיד של תחזיות ענפיות ושל תחזיות מאקרו כלכליות בהתאם להערכות מוקדמות של הבנק.
- תוצאות אפשריות של הליכים משפטיים.
- שינוי בטעמי הצרכנים ו/או בהתנהגותם.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על הערכות מקצועיות של הבנק, על תחזיות מאקרו כלכליות של חזאים בדבר מצב המשק והסביבה העסקית, על פרסומים והערכות של גורמים בענף ועל ניתוחים סטטיסטיים שעורך הבנק לגבי התנהגות לקוחותיו.

האמור משקף את נקודת המבט של הבנק והחברות הבנות שלו במועד עריכת הדוחות הכספיים בנוגע לאירועים עתידיים, המבוססת על הערכות שאינן ודאיות. מנתונים והערכות אלה נגזרות הערכות הבנק והחברות הבנות שלו והתכניות העסקיות שלהם. כאמור לעיל, התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי ולהשליך על התממשות התכניות העסקיות או להביא לשינוי בתכניות אלה.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה.

פרק 1 - סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

1.1. תיאור תמציתי של הבנק ותחומי הפעילות העיקריים שלו

בנק ירושלים בע"מ נוסד בשנת 1963 כחברה ציבורית, כהגדרתה על-פי פקודת החברות נוסח חדש התשמ"ג-1983, בשם: בנק ירושלים לפיתוח ולמשכנתאות בע"מ. בשנת 1992 הציע הבנק את מניותיו לציבור, ובהתאמה הפך לחברה ציבורית, שמניותיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ. בשנת 1996 שונה שם הבנק לשמו הנוכחי. לפרטים בדבר בעלי השליטה בבנק ראה במסגרת [דוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים](#).

הבנק הינו תאגיד בנקאי, בעל רשיון בנק על-פי חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, ופועל כבנק מסחרי החל משנת 1998. הבנק נשען על בסיס לקוחות רחב של משקי בית, תושבי ישראל ותושבי חוץ ופועל בתחומי המשכנתאות, אשראי צרכני, חסכונות ופיקדונות, מימון בניה למגורים ופעילות בשוק ההון.

הנהלת הבנק שוכנת בקרית שדה התעופה (איירפורט סיטי). נכון לתאריך פרסום הדו"ח הבנק פועל באמצעות 20 סניפים, הפזורים ברחבי הארץ, לפרטים אודות עידכון פרישת הרשת ראה להלן בפרק [שינויים עיקריים בתקופה המדווחת](#). פעילותו העסקית של הבנק מתבצעת בעיקר בחטיבה הקימעונואית, בסקטור הנדל"ן ובחטיבה הפיננסית, כמפורט להלן:

החטיבה הקמעונואית משרתת באמצעות מערך הסינוף, שיתופי פעולה בנקודות מכירה ומוקדי המומחים והדיגיטל את לקוחות משקי הבית והבנקאות הפרטית בתחומי המשכנתאות, האשראי הצרכני ונכסים כספיים של הלקוחות.

סקטור הנדל"ן מרכז ליווי פרויקטים לבניה למגורים בעיקר בשיטת הליווי הסגור, מימון פרויקטים של התחדשות עירונית (לרבות תמ"א 38 לסוגיה) ומימון קבוצות רכישה.

החטיבה הפיננסית אחראית על ניהול מקורות המימון לפעילותו של הבנק, ניהול החשימות הפיננסיות והנזילות של הבנק הנובעות מפעילויות עסקיות, ובכלל זה ניהול חדרי עסקאות, ניהול נוסטרו וניהול הקשר עם מוסדות פיננסיים ישראלים וזרים ותפעול פעילות ניירות ערך ונגזרים.

לפרטים נוספים אודות שינויים במבנה הבנק ובאופן ניהולו ראה [בדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים](#).

לתיאור מגזרי הפעילות בהם פועל הבנק ראה להלן בפרק [תיאור עסקי התאגיד לפי מגזרי פעילות פיקוחיים ובביאור 29 לדוח הכספי](#).

1.2. מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים לאורך זמן

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2013	2014	2015	2016	2017	
מדדי ביצוע עיקריים (באחוזים):					
1.8%	9.0%	6.3%	⁽²⁾ 7.0%	4.5%	תשואת הרווח הנקי להון עצמי
2.0%	10.8%	6.6%	4.8%	4.4%	תשואת הרווח הכולל להון עצמי
0.10%	0.49%	0.35%	0.39% ⁽²⁾	0.27%	תשואה לנכסים ממוצעים
9.3%	9.8%	9.7%	10.1%	10.2%	יחס הון עצמי רובד 1
-	-	5.2%	5.3%	5.7%	יחס המינוף ⁽¹⁾
-	-	403%	458%	243%	יחס כיסוי הנזילות ⁽¹⁾
2.83%	3.38%	3.41%	3.60%	3.63%	יחס הכנסות לנכסים ממוצעים
80.5%	75.8%	76.7%	75.6%	81.7%	יחס יעילות (הוצאות תפעוליות ואחרות מסך כל ההכנסות)
מדדי איכות אשראי עיקריים (באחוזים):					
0.57%	0.19%	0.41%	0.31%	0.38%	שיעור הוצאה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור
1.12%	1.12%	1.12%	1.04%	1.04%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור
3.36%	2.64%	2.04%	2.01%	2.14%	שיעור חובות פגומים או חובות בפיגור ל 90 ימים או יותר מתוך האשראי לציבור
0.38%	0.20%	0.38%	0.37%	0.38%	שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מתוך אשראי ממוצע לציבור
נתונים עיקריים מדוח רווח והפסד לשנת הדיווח (במיליוני ש"ח):					
12.7	65.0	48.6	⁽²⁾ 55.6	37.0	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
13.6	77.6	50.7	38.1	36.1	סך הרווח הכולל
257.2	317.0	334.1	343.0	363.4	הכנסות ריבית, נטו
54.7	18.4	40.4	30.4	36.9	הוצאות בגין הפסדי אשראי
106.5	147.9	142.7	167.8	125.5	הכנסות שאינן מריבית
91.4	118.3	124.5	120.9	114.6	מזה: עמלות
292.6	352.4	365.8	386.5	399.8	הוצאות תפעוליות ואחרות
152.9	171.2	166.3	173.4	176.4	מזה: משכורות והוצאות נלוות
0.18	0.92	0.69	0.79	0.52	רווח נקי בסיסי ומדולל למניה
נתונים עיקריים מהמאזן, לסוף שנת הדיווח (במיליוני ש"ח):					
13,459.8	14,084.8	14,219.5	14,202.0	13,553.6	סך כל הנכסים
2,833.4	3,278.0	2,071.9	2,522.0	2,659.0	מזה: מזומנים ופיקדונות בבנקים
676.6	902.4	1,779.5	1,434.5	858.3	ניירות ערך
9,626.6	9,566.5	9,889.3	9,790.1	9,670.7	אשראי לציבור, נטו
12,769.3	13,334.4	13,435.5	13,393.7	12,716.3	סך כל ההתחייבויות
51.5	42.5	39.4	36.5	33.6	מזה: פיקדונות מבנקים
11,071.1	10,977.2	11,019.0	10,868.3	10,560.1	פיקדונות מהציבור
1,406.0	1,503.1	1,634.8	1,582.1	1,872.2	איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
27.5	582.7	387.3	590.4	34.4	ניירות ערך שהושאלו
690.5	750.4	784.0	808.3	837.3	הון עצמי, המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
נתונים נוספים:					
559.0	705.0	707.0	769.4	673.5	מחיר מניה (בש"ח)
19.43	25.10	24.26	19.57	10.07	דיבידנד למניה (באגרות)
550	597	607	623	607	מספר עובדים
2.00%	2.30%	2.39%	2.42%	2.70%	יחס הכנסות ריבית, נטו לנכסים ממוצעים
0.68%	0.84%	0.88%	0.85%	0.85%	יחס עמלות לנכסים ממוצעים

(1) הוראות גילוי זה חלה החל מיום 1 באפריל 2015, לא נדרש לתת גילוי למספרי השוואה.

(2) לפרטים אודות השפעות מיוחדות על הרווח לשנת 2016 ראה להלן [בפרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, הוצאות וברוח כולל אחר](#).

(3) למידע רב תקופתי נוסף, ראה [דוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים, נספחים 2-4](#).

להלן שינויים עיקריים:

2017 לעומת 2013 ⁽²⁾	2017 לעומת 2016 ⁽¹⁾	
34.4%	(4.3%)	סך הכל הכנסות
36.6%	3.4%	סך הכל הוצאות תפעוליות ואחרות
(32.5%)	21.4%	הפרשה להפסדי אשראי
189.8%	(33.8%)	רווח נקי
166.2%	(5.2%)	רווח כולל
0.5%	(1.2%)	אשראי לציבור, נטו
(3.8%)	(2.8%)	פקדונות הציבור
⁽⁴⁾ 21.2%	⁽³⁾ 3.6%	הון עצמי
2.7 נקודות האחוז	(2.5) נקודות האחוז	תשואת הרווח הנקי להון עצמי
0.9 נקודות האחוז	0.1 נקודות האחוז	יחס הון עצמי רובד 1
*	0.4 נקודות האחוז	יחס המינוף
*	(215) נקודות האחוז	יחס כיסוי הנזילות
1.2 נקודות האחוז	6.1 נקודות האחוז	יחס יעילות (הוצאות תפעוליות ואחרות מסך כל ההכנסות)

* הוראות גילוי זה חלה החל מיום 1 באפריל 2015, לא נדרש לתת גילוי למספרי השוואה.

- (1) הרווח בשנת 2016 כולל השפעות מיוחדות בסך 11.8 מיליוני ש"ח (לאחר מס) כמפורט להלן בפרק התפתחויות מהותיות בהכנסות בהוצאות וברוח כולל אחר. בנטרול השפעות אלו חל גידול של 2.3% בהכנסות, קיטון של 16% ברווח הנקי, קיטון של 23% ברווח הכולל וקיטון של 1 נקודות האחוז בתשואה להון.
- (2) בשנת 2013 בעקבות פרסום הנחיית בנק ישראל נרשמה הפרשה חד פעמית להפסדי אשראי לדיור בגין חובות שנבדקו על בסיס קבוצתי בסך 19.2 מיליוני ש"ח (לפני מס). בנטרול השפעה זו חלה עליה של 3.9% בהפרשה להפסדי אשראי הרווח עלה בכ-47%, הרווח הכולל עלה בכ-40% והתשואה להון עלתה ב-1 נקודות האחוז.
- (3) לאחר חלוקת דיבידנד בסך 7.1 מיליוני ש"ח.
- (4) לאחר חלוקת דיבידנד בסך 69.4 מיליוני ש"ח.

לפרטים נוספים אודות סעיפי רווח והפסד - מידע רב תקופתי ומאזן מאוחד - מידע רב תקופתי, [ראה נספחים 2-4 לדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים](#).

1.3. תיאור תמציתי של הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם

זיהוי גורמי סיכון מובילים ומתפתחים

בהתאם למסמכי מדיניות ניהול הסיכונים השונים של הבנק ולהוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל, מבוצע ניטור שוטף אחר הסיכונים אליהם חשוף הבנק. ניטור זה נועד להבטיח היערכות מתאימה לניהול הסיכון, מניעת התממשותו וניטור הימצאות הבנק בתחום המגבלות שנקבעו על-ידי הדירקטוריון ובנק ישראל. בנוסף, הבנק מבצע מעקב הדוק אחר ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים, בנתונים מאקרו כלכליים וברגולציה וחקיקה שחלות או עשויים לחול או להשפיע על הבנק ואשר יחד עם האסטרטגיה העסקית ותמהיל הפעילות הקיים עשויים לחשוף את הבנק לסיכונים משמעותיים. בטיפול בסיכונים שזוהו, הבנק מבחין, בין היתר, בין הסיכונים המובילים לבין הסיכונים המתפתחים אשר מזוהים באופן הבא:

- **סיכון מוביל** - מייצג גורם סיכון משמעותי אליו חשוף הבנק בעקבות הפעילות הנוכחית שלו ואשר מידת החשיפה של הבנק אליו מדורגת, בהתאם למדיניות הבנק, כחשיפה ברמה "בינונית" או חמורה יותר. לפירוט בדבר גורמי הסיכון ודירוג מידת החשיפה/השפעה על הבנק ראה להלן [בפרק הסיכונים ודרכי ניהולם](#).
- **סיכון מתפתח** - הינו סיכון אשר קיימת אי ודאות בקשר להתממשותו, אם בכלל, ולא ניתן להצביע על מידת ההשפעה האפשרית שלו. עם זאת, סיכון זה יקבל תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק בהתוויית האסטרטגיה העסקית ומסגרת ניהול הסיכון המתאימה.

להלן טבלה המרכזת את הסיכונים המתפתחים בבנק:

הסיכון	תיאור הסיכון
סיכון רגולטורי	השלכות הרגולציה בכל הקשור להטלת מגבלות משמעותיות על פעילות הבנק והצבת דרישות מכבידות.
סיכון ציות	הסיכון שעל תאגיד תוטל סנקציה חוקית או רגולטורית, הפסד פיננסי מהותי או פגיעה במוניטין כתוצאה מכישלון שלו לציית להוראות צרכניות, חוקי מיסוי, ודרישות בתחום הלבנת הון ומימון טרוה.
סיכון סייבר	אפשרות תקיפת סייבר על מערכות ה-IT של הבנק ואתרי הבנק.
סיכון מקרו-כלכלי וסיכון משקי	סיכון שהבנק עשוי להיות מושפע ממנו בעקבות הרעה בנתונים מקרו כלכליים בישראל וסיכונים משקיים אחרים ובעיקר בגין שיעורי האבטלה.

תיאור הסיכונים המתפתחים וניהולם

- **סיכון רגולטורי:** בשנים האחרונות גובשו מספר יוזמות רגולטוריות שעניינן בין היתר, יישום הוראות באזל 3, הטלת מגבלות על מתן הלוואות לדיור ודרישות בנוגע ליחס המינוף של הבנק. דרישות נוספות או לחילופין הקשחת הדרישות הקיימות בתחומים אלה עלולות להוות מגבלה אפקטיבית במידה ויפעלו באופן נוקשה על הבנק ועשויים להקשות להוציא אל הפועל את האסטרטגיה העסקית של הבנק.
הבנק מנהל את הפעילות העסקית במסגרת תכנון הון המותאם בהתאם לדרישות הפיקוח תוך שמירה על יעדי הון מעבר לדרישה המזערית הנדרשת. במקביל, פועל הבנק ליישום כלים להפחתת נכסי הסיכון, שיפור פרקטיקות ניהול הסיכונים ולהפחתת דרישות הון. למידע בדבר תכנון הון של הבנק ראה להלן [פרק הון והלימות הון](#).
בנוסף, קיימות יוזמות של הפיקוח על הבנקים שמטרתן, בין היתר, הגברת התחרותיות והתייעלות תפעולית במערכת הבנקאית בישראל. היוזמות והמגמות הרגולטוריות עשויות להשפיע על המערכת הבנקאית בכלל ועל הבנק בפרט. בשלב זה מוקדם להעריך ולאמוד השפעתן על הבנק.
- **סיכון ציות:** המשך מגמת הטלת קנסות ועיצומים על בנקים בהקשר להפרות של הנחיות רגולטוריות, כגון בדבר סיוע בהעלמות מס ומניעת מימון טרור והלבנת הון מהווה מוקד תשומת הלב של הנהלת הבנק בכל הקשור למאמץ מתמשך של הבנק בחיזוק הפרקטיקות לניהול סיכונים אלה ומניעתם. בנוסף, הבנק מקדיש תשומת לב מוגברת לסיכון ההולך ומתגבש בכל הקשור ליחסי בנק-לקוח ופרקטיקות של פניה יזומה ללקוחות ומתן שירות ללקוח (conduct risk). לבנק פונקציית ציות אשר אמונה לפעול למניעה וניהול סיכונים אלה בעקביות עם מדיניות ממסל תאגידי של הבנק ובהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו.
- **סיכון סייבר:** הבנק, כמו יתר הבנקים במערכת הבנקאית בישראל חשופים להתקפות סייבר ותקריות קיברנטיות. זהו אחד הסיכונים הלא פיננסיים המהותיים אליהם חשופים הבנקים בשל אפשרות תקיפת הסייבר על מערכות IT של הבנק ואתרי הבנק, אשר עשויה לגרום לפגיעה ביכולת להמשיך לספק שירות או לגרום עיכוב במתן שירות, גניבת נתוני הלקוחות, גניבת כספים ופגיעה במוניטין הבנק. הנזקים בגין אירועים אלה עשויים להיות גם חשיפת הבנק לתביעות משפטיות ו/או פגיעה בבסיס הלקוחות.
לפרטים בדבר תביעה בגין אירוע סייבר שהתרחש בשנת 2016 ראה [ביאור 26 לדוחות הכספיים](#).
- **סיכון מאקרו כלכלי וסיכון משקי:** פעילות הבנק תלויה בעיקר בסביבה העסקית ומקרו-כלכלית בישראל. מצב הכלכלה בישראל, מצב המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור וכפועל יוצא רמת ההכנסה של משקי הבית ושיעור האבטלה הם גורמי הסיכון המרכזיים לאיכות תיק האשראי בבנקים שפועלים באשראי קמעונאי ואשראי לדיור. בשלב זה הבנק סבור שלא נשקף סיכון משמעותי, זאת לאור מדדים מקרו כלכליים טובים של ישראל. עם זאת, התוכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק ומודלים לביצוע תרחישי קיצון, מביאים בחשבון, בהירות המתחייבת את הסיכונים שעדיין קיימים בכלכלה במשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי ביצועים לתכנון הון שמרני וזהיר וכן בין שיקולי תשואה לסיכון.

1.4. תיאור היעדים והאסטרטגיה העסקית

לבנק תוכנית אסטרטגית אשר במרכזה צמיחה מבוקרת תוך מיקוד בפעילות קמעונאית מתמחה במשכנתאות והמשך פיתוח האשראי הצרכני, התוכנית האסטרטגית עודכנה בחודש יוני 2016 על-ידי דירקטוריון הבנק (להלן בדוח זה: "התכנית" או "התכנית האסטרטגית").

התוכנית גובשה תוך התייחסות למכלול השינויים בסביבה העסקית והתחרותית בה פועל הבנק. סביבה אשר מושפעת משינויים בהרגלי הצרכן, שינויים טכנולוגיים מואצים, שינויים רגולטורים ורפורמות מבניות מתוכננות. הבנק התאים את התוכנית האסטרטגית לשינויים אלה ורואה בהם אתגר לצד הזדמנות לפיתוח אפשרויות עסקיות חדשות.

בבסיסה של התכנית האסטרטגית, מתן פתרון בנקאי משלים ללקוחות כל הבנקים, אשר אינם מקבלים מענה למלא הצרכים הפיננסיים שלהם מהבנק העיקרי בו מתנהל חשבונם. הבנק חותר ליישום אסטרטגיה זו בין היתר באמצעות הנגשה של מוצרים ושירותים, בדגש על חיזוק פתרונות דיגיטליים וצמצום התלות הפיזית הקיימת ברכישת פתרונות ושירותים בנקאיים. האסטרטגיה מתבססת בין היתר על גיוס לקוחות למוצרים פיננסיים ללא קשר למיקום בו מנהל חשבון העו"ש העיקרי של הלקוח.

התוכנית האסטרטגית מאזנת בין שיקולי תשואה לסיכון ונועדה להביא לשמירה על יציבותו וחוסנו של הבנק, השגת רווחיות נאותה וצמיחה מדודה, וכל זאת תוך השאת ערך ללקוחות ולמחזיקי העניין.

להלן עיקרי יעדי הבנק כפי שהוגדרו בתוכנית האסטרטגית:

- השאת ערך לבעלי המניות, תוך שמירה על יציבות וחוסן הבנק, השגת רווחיות נאותה, צמיחה מדודה ומדיניות חלוקת דיבידנד של כ-30% מהרווח הנקי.
- מיקוד בפעילות קמעונאית מתמחה במשכנתאות, תוך המשך פיתוח האשראי הצרכני, יחד עם חדשנות מוצרית-שרותית.
- שמירה על פרופיל סיכון נמוך - הלימות הון, נזילות ורמת מינוף מעל למינימום הרגולטורי הנדרש.
- התייעלות תפעולית.
- טיפוח ההון האנושי, מנהלים ועובדים.

לצורך הגשמת יעדי התכנית כאמור לעיל פועל הבנק במספר קווי פעולה שהוגדרו בתוכנית האסטרטגית:

- הרחבת פעילותו של הבנק בתחום האשראי לדיור, אשר עומד בליבת העסקים של הבנק. הבנק רואה באשראי לדיור את מנוע ההכנסה העיקרי שלו ובהתאם לכך, משקיע מאמצים בפיתוח ובהרחבת הפעילות. הבנק השיק פלטפורמה דיגיטלית לקבלת אישור עקרוני במשכנתא עבור לקוחות פרטיים וזאת לצד הקמת ערוץ דיגיטלי יעודי ליועצי משכנתאות חיצוניים לבנק.
- המשך המהלך אשר החל בשנת 2010, למתן אשראי צרכני ללקוחות הבנק וללקוחות חדשים. בהתאם לכך במחצית השניה של שנת 2017 החל הבנק לממן ללקוחות כל הבנקים רכישה בנקודות מכירה קמעונאיות באמצעות פיתרון דיגיטלי מלא, תוך הגעה לקהלים שאינם בסביבת הלקוחות הנוכחית שלו. הדירקטוריון והנהלה ממשיכים לעקוב אחר סיכון האשראי הנובע מהפעילות ובכלל זה פועלים לשיפור מודלי החיתום ולהעשרת המידע אודות הלקוחות.
- העמדת אשראי למימון פרויקטי נדל"ן למגורים במסגרת ליווי סגור, בדגש על פוטנציאל צמיחה וללא עליה ברמת הסיכון הקיימת. לצורך כך, פועל הבנק ליצירת שיתופי פעולה בין הבנק לבין חברות ביטוח וגופים מוסדיים אחרים לשם מתן אשראי לליווי פרויקטים (מודל האופרטור) והנפקת בטוחות לפי חוק מכר (דירות) וערבויות אחרות. שיתופי פעולה אלו מאפשרים לבנק להגדיל את התשואה להון הנובעת מפעילות זו, תוך הקטנת הסיכון ולהשתמש במומחיות שנצברה לניהול פרויקטים בהיקפים גדולים.
- הרחבת בסיס ההכנסות התפעוליות על-ידי מיזמים תפעוליים להרחבת השרותים הבנקאיים. במהלך השנה הבנק התקשר עם חברת מאסטרקארד להנפקת כרטיסי חיוב נטענים בארץ והחל להנפיק כרטיסי חיוב אשר בין היתר מאפשרים למעסיקים השונים בארץ לשלם לעובדיהם באמצעות טעינת כרטיס החיוב במשכורת.
- המשך השקעה ביכולות המחשוב של הבנק, לצד שימוש באמצעים טכנולוגיים בכדי לאפשר תקשורת רב ערוצית עם הלקוח, תוך דגש על חווית הלקוח.
- ויודא עמידה בפרופיל הסיכון הנמוך שהבנק קבע לעצמו, תוך מעקב וניהול מוקפד של יחס הלימות ההון, יחס הנזילות ובחינה שוטפת של תמהיל תיק האשראי ואיכותו.
- פעילות לשיפור יחס היעילות התפעולי כחלק מהתרבות הארגונית של הבנק.
- הבנק רואה בעובדיו שותפים לדרך וימשיך לחתור להשגת יעדי באמצעות פתיחות ושיתוף פעולה עם עובדי ומנהלי הבנק.

במסגרת הראיה הכוללת של נקודות המגע עם הלקוח ובכלל זה המוקדים, האינטרנט והסניפים עדכן הבנק את פרישת הסניפים באמצעות הרחבה ועיבוי של הפעילות בחלק מסניפי הבנק לצד צמצום של סניפים קיימים ולצד הקמת מוקדי מומחים כדוגמת מוקד משכנתאות ללקוחות פרטיים, מוקד ליועצי משכנתאות ומוקד אשראי צרכני. בנוסף, כחלק מיישום אסטרטגיית הבנק להתמקד בפעילויות הליבה, מכר הבנק במהלך חודש אוקטובר השנה, את תיק לקוחות ניירות ערך של הלקוחות העצמאיים והמוסדיים לבית ההשקעות מיטב דש, לפרטים נוספים אודות המכירה ראה להלן בפרק אירועים לאחר תאריך המאזן.

תהליך הערכת הלימות ההון (ICAAP) ותכנון ההון הינו חלק מרכזי בניהול התכנית העסקית וניהול הסיכונים של הבנק בראייה צופה פני עתיד. במסגרת תהליך תכנון ההון נבחנת השפעת היעדים האסטרטגיים והעסקיים על פרופיל הסיכון ועל ההון הנדרש של התאגיד.

דירקטוריון הבנק עוקב אחר ביצוע התוכנית האסטרטגית באופן שוטף ומוודא התאמתה להתפתחויות הרגולטוריות והמשקיות. תכנית והערכות הבנק המפורטות לעיל, הינן בבחינת מידע צופה פני עתיד והן מתבססות על הנחות ועל תחזיות שונות שהיו בפני דירקטוריון הבנק. מידע זה יכול שלא יתממש בשל שינויים העשויים לחול בשל גורמים שונים שאינם בשליטת הבנק בלבד. הגורמים המשפיעים כוללים תחזיות והערכות לגבי התפתחויות כלכליות בארץ ובעולם, במיוחד לגבי המצב הכלכלי במשק, כולל השפעת תנאים מאקרו-כלכליים וגאו-פוליטיים ושינויים בשוקי ההון, וכן גורמים שונים נוספים המשפיעים על החשיפה לסיכונים: העדפות הציבור, הוראות גורמי פיקוח ואחרים, היבטים הקשורים בתדמית הבנק, התפתחויות טכנולוגיות ונושאי כוח אדם.

1.5. אירועים לאחר תאריך המאזן

- ביום 4 בינואר 2018, החליט דירקטוריון הבנק לחלק דיבידנד ביניים בסך 5.5 מיליוני ש"ח, לפרטים נוספים ראה להלן [בפרק מדיניות חלוקת דיבידנדים](#).
- בהמשך להתקשרות הבנק עם מיטב דש טרייד בע"מ ו-מיטב דש ברוקראז' בע"מ (להלן: "הרוכשות") בהסכמים למכירת תיקי הלקוחות העצמאיים ותיקי הלקוחות המוסדיים של הבנק בתחום פעילות הברוקראז' (Brokerage) (להלן: "הממכר" ו-"הסכמי המכירה", בהתאמה), בתמורה כוללת של 21 מיליוני ש"ח. (להלן יחד: "העסקה").
ביום 15 בנובמבר 2017 התקבל אישור הממונה על הגבלים עסקיים וביום 8 בינואר התקבל אישור בית המשפט לעסקה. ובכך, התקיימו מלוא התנאים המתלים בעסקה האמורה.
ביום 25 בינואר 2018 הושלמה מכירת פעילות ברוקראז' מוסדיים של הבנק לרוכשות וביום 15 בפברואר הושלמה מכירת פעילות ברוקראז' פרטיים של הבנק לרוכשות.
הצדדים הסכימו ביניהם כי הבנק ימשיך לתת שירותי חבר בורסה ותפעול ניירות ערך לחלק מהפעילות שנמכרה, לתקופה של מספר חודשים ולא יאוחר מיום 30 ביוני 2018.
בניכוי הוצאות שונות להשלמת העסקה, הבנק ירשום בספריו בשנת 2018 רווח לפני מס בגין העסקה בסך של כ-15 מיליוני ש"ח.
- לאור מכירת פעילות הברוקראז', הוסכם בין הבנק ובין הספק אשר נתן לו שירותי מיקור חוץ בקשר לפעילות האמורה, על העברת מכלול המחלוקות שהתגלעו ביניהם בקשר זה, להכרעת בורר שהוסכם על הצדדים.
ביום 18 בינואר 2018, החליט דירקטוריון הבנק לאשר הגשת הצעה לבורסה למכירת כל מניות הבנק בבורסה בהתאם לעקרונות שפורטו בפניית הבורסה מיום 28 בדצמבר 2017 שהופנתה לכלל בעלי המניות בבורסה למכור ולהעביר את מניותיהם בחברת הבורסה, במועד זה לא קיימת כל ודאות כי מכירת מניות הבנק בבורסה, כולן או חלקן, תושלם לנוכח התנאים הנכללים בהצעת הבנק על פי העקרונות שפורטו בפניית הבורסה. ככל שתתקבל הצעת הבנק במלואה, צפוי הבנק לקבל בתמורה במעמד השלמת העסקה (קלוזינג) סך של כ-27 מיליוני ש"ח ולרשום רווח לפני מס בסכום דומה (התמורה בגין המניות כאמור משקפת מחיר של 500 מיליון ש"ח לבורסה). לפרטים נוספים ראה [פרק עדכוני חקיקה והוראות בנק ישראל בדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים](#).
- ביום 1 בפברואר 2018, נחתם הסכם בין הבנק ובין גופים מוסדיים מקבוצת כלל ביטוח ("הרוכשת"), על פיו מכר הבנק בעסקת המחאת מכר בלתי חוזרת, סופית גמורה ומחלטת 50% מזכויותיו בקשר עם תיק הלוואות לדיור שסכומו הכולל כ-600 מיליון ש"ח, אשר מורכב מהלוואות לדיור שהועמדו על ידי הבנק במהלך תקופה מוגדרת שהוסכמה בין הצדדים ("תיק הלוואות").
יתרת תיק הלוואות נותרת בבעלות הבנק, באופן שזכויות הרוכשת בחלק תיק הלוואות שנמכר וזכויות הבנק בחלק שנותר בבעלותו תהיינה בדרגת קדימות זהה (פרי פסו).

בהתאם להסכם ניהול שנחתם בין הצדדים, הבנק ינהל ויתפעל עבור הרוכשת את חלק תיק ההלוואות שנרכש על ידה, באופן ועל בסיס אותם כללים לפיהם הבנק מנהל ומתפעל הלוואות לדיור עבור עצמו, בתמורה לדמי ניהול. ביום 21 בפברואר 2018 הושלמה העסקה ו-50% מזכויות הבנק בתיק ההלוואות הומחו לרוכשת בהמחאת מכר בלתי חוזרת, סופית וגמורה.

הרווח שהבנק יירשום בספריו בגין המכירה יהיה כ-10.7 מיליוני ש"ח (לפני מס) בדוחות הכספיים לרבעון הראשון של שנת 2018.

5. לפרטים אודות תנודתיות השווקים הפיננסיים בחודש פברואר 2018, [ראה להלן התפתחויות בסביבה הכלכלית בפרק 2.1 מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים.](#)

פרק 2 - הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

2.1 מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

שינויים עיקריים בתקופה המדווחת

במהלך תקופת הדוח המשיך הבנק ביישום התוכנית האסטרטגית, בדגש על חיזוק הפתרונות הדיגיטליים וצמצום התלות הפיזית הקיימת ברכישת פתרונות בנקאיים. הבנק מתמקד בחדשנות מוצרית ובשכלול היכולות למכור פתרונות בנקאיים באופן דיגיטלי חלקי או מלא ללא הגעה פיזית לסניף. בהתאם לכך החליט הבנק לעבות את המערך הדיגיטלי לצד חיזוק מוקדי השירות ופיתוח ערוצי מכירה מתקדמים נוספים.

במסגרת הראיה הכוללת של נקודות המגע עם הלקוח ובכלל זה המוקד, האינטרנט והסלולארי מעדכן הבנק את פרישת רשת הסניפים באמצעות הרחבה ועיבוי של הפעילות בחלק מסניפי הבנק לצד צמצום של סניפים קיימים. במהלך שנת 2017 סגר הבנק 4 סניפים.

כנדבך נוסף, במהלך חודש יוני 2017, השיק הבנק מיזם למכירת אשראי צרכני בנקודות מכירה קמעונאיות ובכך הבנק נותן מענה ללקוחות המבקשים לרכוש מוצרים במימון בנקאי באמצעים דיגיטליים. מהלך זה מאפשר לבנק להרחיב את הפיזור הגיאוגרפי שלו, תוך הגעה לקהל לקוחות נוסף, בעלי פרופיל סיכון נמוך יותר, אשר עד כה לא נימנה על קהל לקוחותיו.

במסגרת תהליך עדכון הפרישה השיק הבנק, מוקד ייעודי ליועצי המשכנתאות החיצוניים. המוקד מספק שירות מהיר ומקצועי ליועצי המשכנתאות החיצוניים מתוך מטרה להגביר את הזמינות והשירות ליועצי המשכנתאות החיצוניים.

בנק ירושלים רואה ביועצי המשכנתאות ערוץ משמעותי וכחלק מיישום האסטרטגיה מתכנן הבנק להמשיך ולהשקיע בערוץ זה. כפועל יוצא, השיק הבנק פלטפורמה דיגיטלית ליועצי המשכנתאות החיצוניים, במטרה לאפשר להם להתנהל מול הבנק גם באמצעים ישירים, לצד זה הוקם גם ערוץ דיגיטלי ללקוחות המשכנתא הפרטיים, כך שלקוחות הבנק יכולים לקבל אישור עקרוני למשכנתא באמצעות הדיגיטל.

כחלק מיישום אסטרטגיית הבנק להתמקד בפעילויות הליבה, מכר הבנק במהלך חודש אוקטובר השנה, את תיק לקוחות ניירות ערך של הלקוחות העצמאיים והמוסדיים לכית השקעות מיטב דש, לפרטים נוספים אודות המכירה [ראה בפרק אירועים לאחר תאריך המאזן לעיל](#).

במהלך השנה התקשר הבנק עם חברת מאסטרקארד להנפקת כרטיסי חיוב נטענים בארץ והחל להנפיק כרטיסי חיוב אשר בין היתר מאפשרים למעסיקים השונים בארץ לשלם לעובדיהם באמצעות טעינת כרטיס החיוב במשכורת.

התפתחויות בסביבה הכלכלית

ריבית בנק ישראל עומדת על 0.1% החל מחודש מרץ 2015.

שיעור האבטלה בישראל בסוף שנת 2017 עמד על 4.0%, לעומת שיעור של 4.3% בסוף שנת 2016.

מתחילת שנת 2017 מדד ת"א 35 רשם עליה של כ-2.7%, מדד ת"א 125 רשם עליה של כ-6.4%. מדד איגרות החוב הממשלתיות הלא צמודות רשם עליה של כ-3.6%, מדד איגרות החוב הממשלתיות הצמודות רשם עליה של כ-3.4% (ריאלית) ומדד התל בונד 60 רשם עליה של כ-5.8%. המחזור היומי הממוצע במניות ובתעודות סל הסתכם ב-1.4 מיליארד שקלים, עליה של כ-10.6% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. מתחילת שנת 2017 הנפקות והקצאות של מניות על-ידי חברות ישראליות בארץ ובחו"ל הסתכמו כ-14.3 מיליארד שקלים, ירידה של כ-51% לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

בתחילת חודש פברואר 2018, נרשמו ירידות שיערים חדות בשוקי המניות בארה"ב עקב חשש מעלייה מהירה מהצפוי של הריבית בארה"ב. ירידות שיערים אלו התפשטו גם ליתר העולם. בין היתר, נרשמו עליות חדות בסטיית התקן הגלומה במחירי האופציות על מדד ה-S&P האמריקני (מדד ה-VIX). עליות אלו גרמו לירידות חדות מאוד בכמה תעודות סל המבוססות על מדד ה-VIX ולהפסדים גדולים למשקיעים במכשירים הקשורים למדד זה. לאירוע זה לא הייתה השפעה מהותית על עסקי הבנק. במהלך חודש פברואר חלה התאוששות ובמרבית השווקים היו עליות שיערים.

מדד המחירים לצרכן בגין שנת 2017 עלה בשיעור של 0.4% (מדד דצמבר 2017 לעומת מדד דצמבר 2016), מדד המחירים לצרכן הידוע בשנת 2017 עלה ב-0.3% (מדד נובמבר 2017 לעומת מדד נובמבר 2016). שער השקל מול הדולר התחזק מתחילת שנת 2017 בשיעור של כ-9.8% ומול האירו נחלש ב-2.7%.

על-פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מתחילת השנה ועד חודש נובמבר מדד מחירי הדירות רשם עליה של 2.8%. בשלושת החודשים האחרונים אוקטובר-דצמבר 2017 נמכרו כ-5,580 דירות חדשות, ירידה של כ-2.8% לעומת מספר הדירות החדשות שנמכרו בשלושת החודשים הקודמים (יולי-ספטמבר 2017).

בשנת 2017 בוצעו במערכת הבנקאית הלוואות לדיור בסך של 56.5 מיליארד ש"ח, לעומת 60.8 מיליארד ש"ח בשנת 2016. במגזר השקלי שיעור הריבית הממוצע עמד על 3.27% ובמגזר צמוד המדד על 3.75%, זאת לעומת ריבית של 2.95% ו-3.38% בשנת 2016, בהתאמה (עליה של כ-0.32 נקודות האחוז ו-0.37 נקודות האחוז בהתאמה).

על-פי הדוחות הכספיים של הבנקים בישראל וחברות כרטיסי אשראי (לרבעון השלישי לשנת 2017), ניכרת מגמה של עליה בשיעור הפסדי האשראי בגין אנשים פרטיים, שיעור המחיקות החשבונאיות מיתרת האשראי לאנשים פרטיים, במערכת הבנקאית עלה בין שנת 2015 לתקופה שהסתיימה ביום 30 בספטמבר 2017 בכ-41%. הגידול נובע בין היתר מהקלה רגולטורית משמעותית בביצוע הליכי פשיטת רגל, וכתוצאה מכך חל גידול משמעותי במספר החייבים שנכנסים להליכים אלה.

שינויים במדיניות חשבונאית קריטית, באומדנים חשבונאיים קריטיים שיש להם השפעה (או שצפויה להיות להם השפעה) מהותית על מצב התאגיד הבנקאי ועל תוצאות פעילותו

בשנת הדוח לא היו שינויים מהותיים במדיניות חשבונאית קריטית, באומדנים חשבונאיים קריטיים שיש להם השפעה (או שצפויה להיות להם השפעה) מהותית על מצב התאגיד הבנקאי ועל תוצאות פעילותו. לפרטים אודות מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקורות ונהלים [ראה להלן בפרק 4 לדוח זה](#).

2.2. התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר

רווח ורווחיות

הרווח הנקי הסתכם בשנת 2017 ב-37.0 מיליוני ש"ח, לעומת 55.6 מיליוני ש"ח אשתקד - קיטון של כ-33%. הרווח השנתי לשנת 2016 הושפע בין היתר מרווח נקי משמעותי מימוש אגרות חוב זמינות למכירה בסך של כ-21.0 מיליוני ש"ח ומנגד מהוצאות מיסים בסך 9.2 מיליוני ש"ח כתוצאה מקיטון ביתרת המיסים הנדחים עקב שינוי בשיעור המס כמפורט בביאור 8 לדוחות הכספיים. בנטרול השפעות אלו הרווח הנקי לשנת 2016 הסתכם ב-43.8 מיליוני ש"ח. הקיטון בשיעור של 16% ברווח הנקי של שנת 2017 לעומת הרווח הנקי בנטרול האמור לעיל בשנת 2016 נובע בעיקרו מגידול בהוצאות תפעוליות ואחרות ובהוצאות להפסדי אשראי מעל לגידול בהכנסות ריבית, נטו. תשואת הרווח הנקי על ההון העצמי הממוצע הייתה 4.5% לעומת 7.0% בתקופה המקבילה אשתקד (ולעומת 5.5% לאחר נטרול ההשפעות לעיל).

הכנסות והוצאות ריבית

הכנסות ריבית, נטו בשנת 2017 הסתכמו ב-363.4 מיליוני ש"ח, לעומת 343.0 מיליוני ש"ח בשנת 2016 - גידול של כ-6%. הגידול נובע משיפור במרווחי הריבית שקוזז חלקית מירידה בהיקפי הפעילות.

התפתחויות בשיעורי הכנסות והוצאות

להלן פערי הריבית בין נכסים כספיים שהניבו הכנסות בניכוי עלויות על התחייבויות במזגרי הצמדה השונים:

2016	2017	
3.03%	3.06%	לא צמוד
2.25%	2.66%	צמוד למדד ⁽¹⁾
1.64%	1.96%	מט"ח וצמוד מט"ח ⁽²⁾
2.63%	2.85%	סך הכול פער הריבית
2.64%	2.96%	תשואה נטו על נכסים נושאי ריבית

להלן היקף הפעילות והתרומה להכנסות ריבית נטו של מגזרי הצמדה השונים

2016			2017			
תרומה להכנסות ריבית, נטו	היקף פעילות	באחוזים	תרומה להכנסות ריבית, נטו	היקף פעילות	באחוזים	
במיליוני ש"ח	באחוזים	באחוזים	במיליוני ש"ח	באחוזים	באחוזים	
234.3	68%	60%	240.0	66%	63%	לא צמוד
79.1	23%	28%	94.1	26%	27%	צמוד ⁽¹⁾
29.6	9%	12%	29.3	8%	10%	מט"ח ⁽²⁾
343.0	100%	100%	363.4	100%	100%	סה"כ

(1) הכנסות המגזר הצמוד כוללות גם הפרשי הצמדה.

(2) הכנסות מגזר המט"ח אינן כוללות הפרשי שער על הקרן והשפעת מכשירים נגזרים.

להלן ניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017			לעומת השנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016		
גידול (קיטון) בגלל שינוי			שינוי		
כמות			מחיר		
מחיר			נטו		
מיליוני ש"ח					
סך כל הכנסות הריבית			(17.4)	52.6	35.2
סך כל הוצאות הריבית			(5.6)	20.4	14.8

לפירוט נוסף, ראה נספח 1 - שיעורי הכנסות והוצאות ריבית לדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים.

הוצאות בגין הפסדי אשראי

להלן פרטים אודות הוצאות בגין הפסדי אשראי:

31 בדצמבר		
2016	2017	
0.6	(0.5)	הוצאה פרטנית בגין הפסדי אשראי
29.8	37.4	הוצאה קבוצתית בגין הפסדי אשראי
30.4	36.9	סך הוצאות בגין הפסדי אשראי
0.7	(1.8)	מזה: הוצאה בגין אשראי מסחרי
(7.7)	(1.3)	(הכנסה) בגין אשראי לדיור
37.4	40.0	הוצאות בגין אשראי פרטי אחר
0.31%	0.38%	הוצאות בגין הפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור
(0.02%)	(0.01%)	מזה: הוצאות בגין הפרשה קבוצתית מתוך האשראי לציבור
0.23%	0.29%	הוצאות בגין הפסדי אשראי מתוך כלל סיכון האשראי

ההוצאות בגין הפסדי אשראי בשנת הדוח הסתכמו בכ-36.9 מיליוני ש"ח, לעומת כ-30.4 מיליוני ש"ח אשתקד - גידול של כ-21%. עיקר הגידול נובע מירידה בהפרשה המחושבת לפי עומק פיגור בגין אשראי לדיור בשנת 2016.

למדדי איכות אשראי נוספים בפריסה רב שנתית [ראה פרק 1.2 מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים לאורך זמן](#) לעיל. לפרטים נוספים, ראה להלן במסגרת [הדיון על התפתחות האשראי לציבור והדיון על סיכון האשראי](#) המופיעים בפרק 3 - סקירת הסיכונים וכן [ביאורים 13 ו-30](#) לדוח הכספי.

הכנסות שאינן מריבית

הכנסות שאינן מריבית הסתכמו ב-125.5 מיליוני ש"ח, לעומת 167.8 מיליוני ש"ח בשנה המקבילה אשתקד - קיטון של כ-25% הנובע בעיקר מהסיבות כדלהלן:

הכנסות מימון שאינן מריבית בשנת הדוח הסתכמו בהוצאה של 0.6 מיליוני ש"ח, לעומת הכנסה של 35.4 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. עיקר הקיטון נובע ממימוש אגרות חוב זמינות למכירה אשתקד בסכום של כ-35.1 מיליוני ש"ח. העמלות בשנת הדוח הסתכמו ב-114.6 מיליוני ש"ח, לעומת 120.9 מיליוני ש"ח בשנה המקבילה אשתקד. קיטון של כ-5%, עיקר הקיטון נובע מקיטון בעמלות בגין פעילות בניירות ערך בסך של כ-6.9 מיליוני ש"ח בין היתר בשל ירידה בהיקפי הפעילות.

ביום 16 באוקטובר 2017, הבנק התקשר עם מיטב דש טרייד בע"מ ו-מיטב דש ברוקראז' בע"מ בהסכמים למכירת תיקי הלקוחות העצמאיים ותיקי הלקוחות המוסדיים של הבנק בתחום פעילות הברוקראז', עם השלמת העסקה, צפויות ההכנסות מפעילות בניירות ערך לקטון באופן משמעותי ובמקביל צפוי קיטון דומה בהוצאות המיוחסות לפעילות הברוקראז'. לפרטים נוספים אודות העסקה [ראה פרק 1.5 אירועים לאחר תאריך המאזן](#) לעיל.

הכנסות אחרות בשנת הדוח הסתכמו ב-11.5 מיליוני ש"ח, בדומה לשנה המקבילה אשתקד, לפרטים נוספים אודות הכנסות אחרות [ראה ביאור 5 לדוחות הכספיים וכן הערת שוליים 2 לביאור זה](#).

הוצאות

ההוצאות התפעוליות והאחרות בשנת הדוח הסתכמו ב-399.8 מיליוני ש"ח, לעומת 386.5 מיליוני ש"ח בשנה המקבילה אשתקד - גידול של כ-3%. עיקר הגידול נובע מגידול בהוצאות פחת ובהוצאות המחשוב על רקע גידול בהשקעה במערכות המחשוב של הבנק בשנים האחרונות.

הוצאות השכר בשנת הדוח הסתכמו ב-176.4 מיליוני ש"ח לעומת 173.4 מיליוני ש"ח בתקופה מקבילה אשתקד - גידול של כ-1%.

הוצאות האחזקה ופחת בניינים וציוד בשנת הדוח הסתכמו ב-95.6 מיליוני ש"ח, לעומת 89.9 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד - גידול של כ-6% הנובע ברובו מגידול בהוצאות הפחת כמפורט בביאור 16 לדוחות הכספיים.

ההוצאות האחרות בשנת הדוח הסתכמו ב-127.8 מיליוני ש"ח, לעומת 123.2 בתקופה המקבילה אשתקד - גידול של כ-4% הנובע ברובו מגידול בהוצאות מחשוב והוצאות פרסום כמפורט בביאור 7 לדוחות הכספיים.

הוצאות והשקעות בגין מערך טכנולוגיות מידע⁽¹⁾⁽²⁾

להלן פרטים אודות ההוצאות וההשקעות במערך טכנולוגיות המידע:

2016	2017	
		הוצאות שנרשמו בדוח רו"ח והפסד
17.2	17.9	הוצאות בגין שכ"ע ונלוות
47.5	50.0	הוצאות בגין פחת (עלויות תוכנה ומחשוב)
54.9	58.5	מחשוב (הוצאות אחרות) ⁽³⁾
119.6	126.4	סה"כ
		עלויות שנרשמו כנכסים
14.5	14.0	היוון בגין שכ"ע ונלוות
36.4	32.8	עלויות תוכנה נוספות וציוד מחשוב
50.9	46.8	סה"כ
		יתרת נכסים בגין מערך טכנולוגיית מידע
121.0	118.4	עלות מופחתת (עלויות תוכנה)
3.9	3.3	עלות מופחתת (ציוד מחשוב)
124.9	121.7	סה"כ

(1) מערך טכנולוגיית המידע כמשמעותו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 357 "ניהול טכנולוגיית המידע".

(2) לפרטים נוספים אודות מערך טכנולוגיות המידע בבנק, [ראה להלן בדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים](#).

(3) כולל תשלומים עבור מערכת פלטפורמת תשתיות ומסחר בניירות ערך.

הפרשה למיסים

ההפרשה למיסים על הרווח מפעולות רגילות הסתכמה בשנת 2017 בסך של 15.2 מיליון ש"ח. שיעור המס האפקטיבי בשנת 2017 הגיע לכ-29.8% בהשוואה לשיעור מס סטטוטורי במוסדות כספיים של 35.0% ובהשוואה לשיעור מס אפקטיבי של 40.8% אשתקד. הקיטון בשיעור המס האפקטיבי מול שיעור המס אשתקד נובע בעיקר מהורדת שיעור המס הסטטוטורי בשנת 2016 אשר גרמה לקיטון בנכסי המס הנדחה בסך 9.2 מיליוני ש"ח כנגד הוצאות מס, השפעת אירוע זה היתה גידול בשיעור המס האפקטיבי לשנת 2016 בכ-10 נקודות האחוז. בנטרול שינוי זה שיעור המס האפקטיבי בשתי השנים דומה.

ההפרש בין שיעור המס האפקטיבי לשיעור המס הסטטוטורי נובע בעיקר מהכנסות בשיעור מס מופחת. במהלך חודש יולי 2017, נחתם בין הבנקים לרשויות המס הסכם בנושא התרת ההפרשה בגין הלוואות לדיור לניכוי לצרכי מס. על-פי ההסכם, החל משנת 2014 ההפרשה תותר בניכוי בשיעור של 35% מן התנועה השנתית. הסכם זה מתקן הסכם קודם משנת 2012 לפיו הותר לניכוי כל סכום ההפרשה. השפעת ההסכם על התוצאות הכספיות של הבנק אינה מהותית.

התפתחויות בסעיפי רווח כולל אחר

הרווח הכולל האחר (לאחר השפעת המס) הסתכם בשנת הדוח בהפסד בסך 0.9 מיליוני ש"ח, לעומת הפסד כולל אחר בסך של כ-17.5 מיליוני ש"ח בשנת 2016. עיקר השינוי נובע בשל רווח ממימוש אגרות חוב זמינות למכירה שסווג מחדש לדוח רווח והפסד בתקופה המקבילה אשתקד.

לפרטים אודות קרן הונית שלילית בחלוקה לטווחים של משך הזמן ושיעור הירידה, [ראה ביאור 10](#) לדוחות הכספיים.

רווח כולל

סך הכל הרווח הכולל הסתכם בשנת 2017 בסך של 36.1 מיליוני ש"ח, לעומת 38.1 מיליוני ש"ח בשנת 2016. לפירוט אודות נתוני רווח והפסד רב שנתיים, [ראה נספח 3 לדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים](#) וכן [בפרק 1.2 מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים לאורך זמן](#) לעיל.

2.3. המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתייבויות, ההון והלימות ההון

ההתפתחויות בסעיפי הנכסים וההתייבויות

סך כל המאזן ליום 31 בדצמבר 2017, הסתכם ב-13,554 מיליוני ש"ח, לעומת 14,202 מיליוני ש"ח בתום שנת 2016. קיטון של 4.6%.

מזומנים, פיקדונות בבנקים וניירות ערך

יתרת הנכסים הנזילים (מזומנים, פיקדונות בבנקים וניירות ערך) ליום 31 בדצמבר 2017, הסתכמה ב-3,517 מיליוני ש"ח, לעומת 3,957 מיליוני ש"ח בתום שנת 2016. קיטון של כ-11%.

יתרת המזומנים והפיקדונות בבנקים ליום 31 בדצמבר 2017, הסתכמה ב-2,659 מיליוני ש"ח, לעומת 2,522 מיליוני ש"ח בתום שנת 2016. גידול של כ-5%.

יתרת ניירות הערך הסתכמה ביום 13 בדצמבר 2017 ב-858 מיליוני ש"ח, לעומת 1,435 מיליוני ש"ח בתום שנת 2016. קיטון של כ-40% הנובע בין היתר מקיטון ביתרת ניירות ערך שהושאלו עבור תיק הנוסטרו של הבנק.

להלן התפתחות תיק ניירות הערך (במיליוני שקלים):

	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016	תנועות שוטפות ⁽¹⁾	שערך ⁽²⁾	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017	שינוי יתרות - %
ניירות ערך זמינים למכירה	877	(350)	(4)	523	(40%)
ניירות ערך למסחר	558	(220)	(3)	335	(40%)
סך הכל	1,435	(570)	(7)	858	(40%)

(1) כולל קניות, מכירות, פדיונות ותקבולי ריבית.

(2) כולל רווחים שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בניירות ערך זמינים למכירה ובניירות ערך למסחר, הכנסות מריבית, הפרשי שער ושערך.

אשראי לציבור

יתרת האשראי לציבור, נטו הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2017 ב-9,670 מיליוני ש"ח, לעומת 9,790 מיליוני ש"ח בתום שנת 2016. קיטון של כ-1%.

להלן התפתחות תיק האשראי (במיליוני שקלים):

	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016	ביצועים בתקופה ⁽¹⁾	פירעונות ומכירות תיקים בתקופה ⁽²⁾	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017	שינוי יתרות - %
אשראי לדיר	7,014	1,339	(1,075)	7,278	4%
אשראי צרכני סולו	987	626	(572)	1,041	5%
סך הכל אשראי לדיר וצרכני	8,001	1,965	(1,647)	8,319	4%
אשראי עסקי למעט נכסים מסחריים	954	599	(736)	817	(14%)
אשראי לרכישת נכסים מסחריים	461	110	(133)	438	(5%)
אחר ⁽³⁾	477	64	(343)	198	(58%)
סך הכל אשראי לציבור ברוטו	9,893	2,738	(2,859)	9,772	(1%)
הפרשה להפסדי אשראי	(103)			(102)	
סך הכל אשראי לציבור נטו	9,790			9,670	(1%)

(1) לא כולל מיחזורים.

(2) כולל גם מכירת תיק אשראי בסך של כ-34 מיליוני ש"ח וכן צבירת ריבית, הפרשי הצמדה והפרשי שער.

(3) עיקר הקיטון נובע מירידה בהיקף פעילות ניירות ערך שהושאלו עבור לקוחות.

לפרטים נוספים, ראה להלן במסגרת הדיון על התפתחות האשראי לציבור והדיון על סיכון האשראי המופיעים בפרק 3.1 לדוח על הסיכונים המוצג באתר האינטרנט של הבנק וכן בביאורים 13 ו-30 לדוחות הכספיים.

פיקדונות הציבור

יתרת פיקדונות הציבור הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2017 ב-10,560 מיליוני ש"ח, לעומת 10,868 מיליוני ש"ח בתום שנת 2016. קיטון של כ-3%.
להלן הרכב פקדונות הציבור:

	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
שינוי יתרות-%	במיליוני ש"ח		
(2%)	8,450	8,321	פיקדונות של אנשים פרטיים ⁽¹⁾
(28%)	1,005	727	פיקדונות של גופים מוסדיים
7%	1,413	1,512	פיקדונות של תאגידים ואחרים
(3%)	10,868	10,560	סה"כ פיקדונות הציבור

(1) מזה סך של 2,500 מיליוני ש"ח לאנשים פרטיים אשר יש להם חשבון עו"ש פעיל בבנק (ליום 31 בדצמבר 2016 - 2,636 מיליוני ש"ח).

כ-79% מסך פקדונות הציבור הינם של משקי בית וכ-54% הינם עד לגובה של 1 מיליוני ש"ח.
לפרטים נוספים אודות סוגי פיקדונות ופיקדונות לפי סדר גודל, [ראה ביאור 19 פיקדונות הציבור](#).
לפרטים נוספים אודות ניתוח איכותי וקבוצות המפקידים הגדולים, [ראה להלן בפרק 3.3 סיכון נזילות ומימון](#).

פעילות חוץ מאזנית בניירות ערך המוחזקים בידי הציבור

ביום 16 באוקטובר 2017, הבנק התקשר עם מיטב דש טרייד בע"מ ו-מיטב דש ברוקראז' בע"מ בהסכמים למכירת תיקי הלקוחות העצמאיים ותיקי הלקוחות המוסדיים של הבנק בתחום פעילות הברוקראז', עם השלמת העסקה, מספר הלקוחות ושווי התיק קטן באופן משמעותי. לפרטים נוספים אודות העסקה [ראה פרק 1.5 אירועים לאחר תאריך המאזן](#) לעיל.
נכון ליום 31 בדצמבר 2017, מספר הלקוחות המחזיקים תיקי ניירות ערך במשמרת הבנק עומד על כ-14 אלפי לקוחות, לעומת כ-15 אלפי לקוחות בסוף שנת 2016. שווי תיקי ניירות ערך של לקוחות אלה ליום 31 בדצמבר 2017 עומד על כ-7.5 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-10.0 מיליארדי ש"ח בסוף שנת 2016. הקיטון בשווי התיק נובע בין היתר מסגירת תיק של לקוח מוסדי.

ניירות ערך שהושאלו

יתרת ניירות ערך שהושאלו הסתכמו ביום 31 בדצמבר 2017 בכ-34 מיליוני ש"ח (מזה 18 מיליוני ש"ח עבור תיק הנוסטרו), לעומת כ-590 מיליוני ש"ח בתום שנת 2016 (מזה 312 מיליוני ש"ח עבור תיק הנוסטרו).

אגרות חוב וכתבי התחייבויות נדחים

להלן התפתחות באגרות החוב ובכתבי התחייבויות הנדחים (במיליוני שקלים):

	יתרה ליום		יתרה ליום		
שינוי יתרות-%	31 בדצמבר 2017	פירעונות ⁽¹⁾	הנפקות	31 בדצמבר 2016	
21%	1,377	(143)	403	1,117	אגרות חוב
(85%)	263	(71)	-	334	כתבי התחייבות נדחים
79%	232	(5)	106	131	כתבי התחייבות נדחים מותנים (coco)
18%	1,872	(219)	509	1,582	סך הכל כתבי התחייבות

(1) כולל גם צבירת ריבית והפרשי הצמדה.

ביום 11 בדצמבר 2017, הנפיק הבנק באמצעות חברת בת אגרות חוב בסך 402.7 וכתבי התחייבות נדחים מסוג COCO בסך 105.9 מיליוני ש"ח. לפרטים נוספים, [ראה להלן הון והלימות הון](#) בפרק זה.

נכסים והתחייבויות בגין מכשירים נגזרים

יתרת נכסים בגין מכשירים נגזרים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2017 ב-64.0 מיליוני ש"ח (מזה כ-63 מיליוני ש"ח הינם עבור פעילות לקוחות), לעומת 151 מיליוני ש"ח בתום שנת 2016. (מזה כ-144 מיליוני ש"ח הינם עבור פעילות לקוחות). יתרת התחייבויות בגין מכשירים נגזרים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2017 ב-66.2 מיליוני ש"ח (מסכום זה כ-63 מיליוני ש"ח הינם עבור לקוחות), לעומת 147 מיליוני ש"ח בתום שנת 2016 (מזה כ-144 מיליוני ש"ח הינם עבור פעילות לקוחות).

ההתפתחויות מהותיות בסעיפים חוץ מאזניים נוספים

יתרת ההלוואות מפיקדונות לפי מידת גביה (הלוואות לזכאים מכספי ממשלה) הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2017 בכ-796 מיליוני ש"ח, לעומת כ-954 מיליוני ש"ח בתום שנת 2016, קיטון של כ-17%. הקיטון נובע מפירעונות של הלוואות ומצמצום משמעותי בהיקף ביצועי הלוואות לזכאים. ההכנסות מעמלות גביה לפי מידת גביה הסתכמו בשנת 2017 ב-10.0 מיליוני ש"ח, לעומת 11.0 מיליוני ש"ח בשנת 2016.

נתונים רבעוניים ורב שנתיים (רווח והפסד ומאזן)

לפירוט אודות נתונים רבעוניים, [ראה נספח 2 לדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים](#).

לפירוט אודות נתונים רב שנתיים, [ראה נספחים 3 ו-4 לדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים](#) וכן [בפרק 1.2 מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים לאורך זמן לעיל](#).

הון והלימות הון

להלן טבלה המציגה יחס הלימות הון

31 בדצמבר		
2016	2017	
במיליוני ש"ח		
א - הון לצורך חישוב יחס ההון		
800.4	822.9	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
-	-	הון רובד 1 נוסף, לאחר ניכויים
352.1	407.6	הון רובד 2, לאחר ניכויים
1,152.5	1,230.5	סך הכל הון כולל
ב - יתרות משוקללות של נכסי סיכון		
7,148.4	7,286.2	סיכון אשראי
21.2	42.8	סיכויי שוק
753.9	768.5	סיכון תפעולי
7,923.5	8,097.5	סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון
ג - יחס ההון לרכיבי סיכון		
10.1	10.2	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
14.5	15.2	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.8	9.9	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ע"י המפקח על הבנקים
13.3	13.4	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש ע"י המפקח על הבנקים

להלן נתונים אודות השפעה על יחס הון עצמי רובד 1 ויחס ההון הכולל בעקבות שינויים היפוטטיים בהון הבנק ובנכסי הסיכון (בנקודות האחוז):

השפעה על יחס ההון הכולל		השפעה על יחס הון עצמי רובד 1		תרחיש ⁽¹⁾
ליום 31 בדצמבר				
2016	2017	2016	2017	
1.0	1.0	1.0	1.0	עלייה של 10% בהון העצמי
0.3	0.4	-	-	עלייה של 10% במכשירי הון רובד 2
(1.3)	(1.4)	(0.9)	(0.9)	עלייה של 10% בנכסי הסיכון

(1) השפעה מקבילה בתרחיש של ירידה היפותטית.

להלן התפתחות ההון בשנת 2017:

הון כולל	הון רובד 2	הון עצמי רובד 1	הון עצמי	
1,152.5	352.1	800.4	808.3	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016
37.0	-	37.0	37.0	רווח נקי לתקופה ⁽¹⁾
(7.1)	-	(7.1)	(7.1)	דיבידנד שחולק
(0.9)	-	(0.9)	(0.9)	רווח כולל אחר, נטו לאחר השפעת המס ⁽²⁾
53.6	53.6	-	-	שינוי ביותרת כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון רובד 2
1.9	1.9	-	-	שינוי בהפרשה קבוצתית המוכרת כהון רובד 2
(6.5)	-	(6.5)	-	אחר
1,230.5	407.6	822.9	837.3	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

(1) ראה לעיל פירוט רווח ורווחיות בפרק 2.2 התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר.

(2) ראה לעיל פירוט התפתחויות בסעיפי רווח כולל אחר בפרק 2.2 התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר. לפרטים נוספים בדבר שינויים בהון העצמי, ראה בדוחות הכספיים, דוח על השינויים בהון.

ביום 30 במאי 2013, פרסם בנק ישראל הוראות נוהל בנקאי תקין מעודכנות המאמצות את המלצות באזל II ובאזל III החל מיום 1 בינואר 2014 במערכת הבנקאית בישראל (הוראות ניהול בנקאי תקין 201 - 211).

בהוראות הנוהל הבנקאי נקבע כי על התאגידים הבנקאיים וחברות האשראי:

- לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי לנכסי סיכון משוקללים של 9% עבור כלל המערכת הבנקאית החל מיום 1 בינואר 2015 ועבור תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית לעמוד ביחס הון כולל מזערי של 10% החל מיום 1 בינואר 2017.
- לעמוד ביחס הון כולל מזערי לנכסי סיכון משוקללים של 12.5% עבור כלל המערכת הבנקאית החל מיום 1 בינואר 2015 ועבור תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית לעמוד ביחס הון כולל מזערי של 13.5% החל מיום 1 בינואר 2017.

ביום 28 בספטמבר 2014, פרסם המפקח על הבנקים הנחיות בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור, בהתאם להנחיות המערכת הבנקאית נדרשת להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור. מועד התחילה לעמידה ביעד ההון המזערי הנדרש הינו 1 בינואר 2017. על הבנקים להגדיל את יעד ההון המזערי בשיעורים רבעוניים של 0.125% מיתרת הלוואות לדיור החל מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017.

כתוצאה מיישום ההוראה בהסתמך על נתוני המאזן הנוכחי הוסיף הבנק, באופן הדרגתי, את הדרישה להון נוסף סך של כ-9 מיליוני ש"ח המהווים כ-0.1% תוספת ליעד ההון המזערי שקבע המפקח על הבנקים כל רבעון עד לתאריך היעד. על-פי האמור, יסתכם בחישוב מצטבר ליום 1 בינואר 2017 סך של כ-70 מיליוני ש"ח המהווים כ-0.9% תוספת לדרשות ההון המזערי.

יצוין כי כל שינוי ביתרת תיק הלוואות לדיור ישנה את תוספת ההון הנדרש.

בהתאם להנחיות המפקח המצויינות לעיל, יחס הון עצמי רובד 1 מזערי של הבנק ליום 31 בדצמבר 2017 עומד על 9.9%. קביעת יעדי ההון מהווה שלב התחלתי ומהותי בתהליך תכנון ההון כאשר, יתר השלבים נגזרים ממנו שכן יעד ההון המזערי שקבע בנק ישראל מהווה, למעשה, מגבלת תכנון. יעד ההון נקבע תוך התחשבות בסביבה הרגולטורית, העסקית והארגונית של הבנק. בהמשך לאמור לעיל ובמסגרת דיוניו, הנחה הדירקטוריון את ההנהלה להכין תכנית פעולה ליחסי הלימות הון ארוכי טווח הבנויים על מתווה עולה בו יחס הון רובד 1 יגיע לשיעור של 10.5% בסוף שנת 2019.

כמו כן הנחה דירקטוריון הבנק את ההנהלה לא לרדת מיחס הון כולל של 13.6% בסוף שנת 2019.

תהליך הערכת הלימות ההון (ICAAP) ותכנון ההון הינו חלק מרכזי בניהול התכנית העסקית האסטרטגית וניהול הסיכונים של הבנק בראייה צופת פני עתיד. במסגרת תהליך תכנון ההון נבחנת השפעת היעדים האסטרטגיים והעסקיים על פרופיל הסיכון ועל ההון הנדרש על-ידי התאגיד. יעדי ההון השמרנים שנקבעו מסכמים את הערכת הדירקטוריון על נאותות ההון של הבנק בהתייחס לתכנית העסקית צופה פני עתיד, הסיכון שהוגדר, סביבת הסיכונים, הממשל התאגידי והמצב הכספי של הבנק. בין השיקולים שהובילו את הדירקטוריון להחלטה על יעדי ההון הנ"ל נכללה התכנית האסטרטגית להמשיך ולהתמקד בפעילות העסקית במגזר משקי הבית המהווה כ-90% מהפעילות. והינו בעל פרופיל סיכון נמוך, בעיקר בשל גובה האשראי הממוצע ללווה והפיזור הרב בתיק האשראי. בנוסף, כ-90% תיק האשראי של הבנק מובטח בבטחון ממשי, בעיקר דירות מגורים, ביחסי LTV נמוכים. כמו כן, בשל גודלו, הבנק אינו מהווה סיכון סיסטמי. יעדי ההון נקבעו בהתחשב בתיאבון הסיכון וברצון הבנק לעמוד ביחסי ההון המזערי גם לאחר התממשות תרחישי קיצון, בראייה צופת פני עתיד והמביאה בחשבון את דרישות בנק ישראל.

הון רובד 2

סך הון רובד 2 לאחר ניכויים מסתכם ב-407.6 מיליוני ש"ח, לעומת 352.1 מיליוני ש"ח לסוף 2016, מזה יתרת כתבי התחייבויות נדחים שהונפקו לציבור ופיקדונות נדחים שגויסו ממשקי בית ומלקוחות מוסדיים, הנכללת בהון רובד 2 לאחר ניכויים לצורך חישוב יחס ההון לרכיבי הסיכון, הסתכמה ב-31 בדצמבר 2017 ב-316.9 מיליוני ש"ח, לעומת 263.3 מיליוני ש"ח בתום שנת 2016.

במהלך השנים 2016 ו-2017 הנפיקה ירושלים מימון והנפקות (2005) בע"מ, חברת בת בשליטה ובבעלות מלאה של הבנק, כתבי התחייבות נדחים מותנים, מסוג COCO (Contingent Convertibles) הכוללים גם מנגנון לספיגת הפסדים באמצעות מחיקת קרן. במועד הפירעון המוקדם וככל שהחברה לא תממש את זכותה לפדיון מוקדם, תעודכן הריבית הנקובה באגרת בהתאם להפרש בין ריבית העוגן (התשואה השנתית הממוצעת של אג"ח ממשלתית שהתקופה הנותרת לפירעונה הינה 5 שנים) במועד ההנפקה לבין זו שבמועד עדכון הריבית.

בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן כמפורט בתשקפים, תבצע החברה מחיקה של קרן כתבי התחייבות.

אירוע מכונן יקרה במידה ויחס ההון העצמי של בנק ירושלים בע"מ ירד מ-5% או כמוקדם מבין: (1) הודעת המפקח על הבנקים כי מחיקה הכרחית על מנת לא להגיע לנקודת אי קיימות, או, (2) החלטת המפקח על הבנקים לבצע הזרמת הון מהמגזר הציבורי, או תמיכה שוות ערך, שבלעדיה יגיע הבנק לנקודת אי קיימות, כפי שקבע המפקח על הבנקים.

כתבי התחייבות עומדים בתנאי הוראות נב"ת 202 ומוכרים על-ידי המפקח על הבנקים כהון רובד 2.

להלן ריכוז תנאי כתבי התחייבות הנדחים המותנים מסוג COCO:

סדרה 12	סדרה 11	
105.9	128.4	סכום ההנפקה (במיליוני ש"ח)
11 בדצמבר 2017	9 ביוני 2016	תאריך הנפקה
1	1	מספר תשלומי קרן
11 בדצמבר 2027	7 בספטמבר 2026	תאריך פירעון סופי
11 בדצמבר 2022	7 ביוני 2021	תאריך אופציונאלי לפירעון מוקדם
1.9%	3.2%	ריבית שנתית
פעמיים בשנה	פעמיים בשנה	תדירות תשלומי ריבית

יחס מינוף

2016 31 בדצמבר	2017 31 בדצמבר	
800.4	822.9	הון עצמי רובד 1
14,290.8	13,644.3	סך חשיפות מאזניות
648.6	740.5	חשיפות חוץ מאזניות אחרות (לאחר מקדמי המרה לחשיפות מאזניות)
41.6	43.8	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
(7.9)	(14.4)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון עצמי רובד 1
14,973.1	14,414.2	סך החשיפות
5.3%	5.7%	יחס מינוף
5.0%	5.0%	יחס המינוף המזערי הנדרש על-ידי המפקח על הבנקים

ביום 28 באפריל 2015, פרסם הפיקוח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה ואמינה לדרישות ההון מבוססות סיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי.

בהתאם להוראה, תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. בהתאם לאמור לעיל, יחס המינוף המזערי שיידרש מהבנק הוא 5%.

תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס המינוף החל מיום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי, אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה של יחס המינוף המזערי החל עליו, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה.

הבנק עומד ביחס המינוף הקבוע בהוראה.

מדיניות חלוקת דיבידנדים

ביום 27 באפריל 2017, החליט דירקטוריון הבנק לאמץ מדיניות חלוקת דיבידנד מעודכנת ("מדיניות חלוקת דיבידנד"), כמפורט בדוח המידי שפרסם הבנק ביום 27 באפריל 2017 (מספר אסמכתא 043638-01-2017), אשר המידע המופיע בו מובא על דרך ההפניה. בהתאם למדיניות זו, ניתן יהיה לחלק כדיבידנד עד 30% מהרווח הנקי של הבנק בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק ובכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון הרגולטורים החלים עליו גם לאחר חלוקת הדיבידנד. עוד נקבע במדיניות, כי בהגעה ליעדי הלימות ההון ארוכי הטווח ובמתווה עולה כפי שהנחה הדירקטוריון את הנהלת הבנק לפעול על-פיהן (נכון למועד הדוח המידי, 10.5% יחס הון עצמי רוברד 1 בסוף שנת 2019), ניתן יהיה לחלק דיבידנד בסכום של עד 50% מהרווח הנקי ובכפוף לעמידה בכל יתר התנאים הדרושים לחלוקה על-פי דין ולמגבלות החלות על הבנק (לפרטים אודות מדיניות חלוקת הדיבידנד הקודמת של הבנק ראה [ביאור 25א\(ב\) לדוח הכספי של הבנק לשנת 2016](#)).

חלוקת הדיבידנד בפועל כפופה להחלטות פרטניות של הדירקטוריון בטרם כל חלוקה, ובכפוף להוראות הדין שחלות על חלוקת דיבידנד ובכלל זה הוראות חוק החברות, התשנ"ט-1999 והוראות בנק ישראל ולמגבלות החלות על הבנק ולכן נסיבות מסוימות יכול וימנעו מהבנק את האפשרות לחלק דיבידנד.

מדיניות חלוקת הדיבידנד תישאר בתוקפה כל עוד לא החליט הדירקטוריון אחרת ועשויים להיות בה שינויים מעת לעת ואין באמור בה כדי לגרוע מסמכות דירקטוריון הבנק להחליט מעת לעת בהתחשב בשיקולים עסקיים ובהוראות הדין ובהוראות רגולטוריות החלות על הבנק, על שינוי המדיניות או על שינוי שיעור הדיבידנד שיחולק בגין תקופה מסוימת או להחליט שלא לחלק דיבידנד בגין תקופה מסוימת.

מובהר בזה, למען הסר ספק, כי אין באישור מדיניות חלוקת דיבידנד כדי ליצור התחייבות כלפי צד שלישי כלשהו לחלוקה של דיבידנד בפועל ו/או מועדי תשלום דיבידנד ו/או שיעורו וכי כל חלוקה של דיבידנד בפועל יהיה כפוף לעמידה בכל התנאים הדרושים לחלוקה על-פי דין ולמגבלות החלות על הבנק בהתייחס לחלוקה ולהחלטה ספציפית של הדירקטוריון.

המידע האמור לעיל בדבר חלוקת הדיבידנד מהווה מידע צופה פני עתיד, העשוי שלא להתממש כולו או חלקו או להתממש באופן שונה מכפי שנצפה. מידע זה מתבסס על הערכות ותחזיות שונות שהיו בפני דירקטוריון הבנק. מידע זה יכול שלא יתממש בשל שינויים העשויים לחול בגורמים שונים שאינם בשליטת הבנק בלבד. הגורמים המשפיעים כוללים תחזיות והערכות לגבי שינויים במצב הכלכלי במשק, חקיקה, הוראות גורמי פיקוח ואחרים ושינויים ברווחיות הבנק בתכנית האסטרטגית, ובתכנית העבודה.

בשנת 2017 חולקו דיבידנדים בסך 7.1 מיליוני ש"ח.

לאחר תאריך המאזן, ביום 4 בינואר 2018, החליט דירקטוריון הבנק לחלק דיבידנד ביניים בגין רווחי רבעון שני לשנת 2017 במזומן בסך 1.8 מיליוני ש"ח ובגין רווחי רבעון שלישי לשנת 2017 במזומן בסך 3.7 מיליוני ש"ח. הדיבידנד בסך 0.08 ש"ח לכל מניה רגילה 1 ש"ח ע.ג. שולם ב-28 בינואר 2018, לבעלי המניות שהחזיקו במניות הבנק ביום 14 בינואר 2018 (המועד הקובע).

2.4. תיאור עסקי התאגיד הבנקאי לפי מגזרי פעילות פיקוחיים

הבנק פועל באמצעות מטה הבנק, סניפיו וחברות בנות ומספק מגוון שירותים בנקאיים בחמישה מגזרי פעילות עיקריים. גישת ההנהלה לפילוח פעילות הבנק אינה שונה מהותית מגישת פילוח המגזרים הפיקוחית כמתואר להלן:

- **מגזר משקי הבית** - לקוחות המגזר הינם אנשים פרטיים (למעט אלה הנכללים במגזר בנקאות פרטית).
 - **מגזר בנקאות פרטית** - לקוחות המגזר הינם אנשים פרטיים להם יתרת תיק נכסים פיננסיים העולה על 3 מיליון ש"ח.
 - **מגזר עסקי** - לקוחות המגזר הינם חברות בניה, קבלנים וחברות נדל"ן, תאגידיים ועמותות.
 - **מגזר מוסדיים** - לקוחות המגזר כוללים חברי בורסה המנהלים כספי לקוחות, חברות ביטוח וגופים מוסדיים נוספים.
 - **מגזר ניהול פיננסי** - המגזר כולל את פעילות הנוסטרו של הבנק ופעילות ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק. הכללים העיקריים שיושמו בחלוקת תוצאות הפעילות בין המגזרים השונים:
 - הכנסות ריבית, נטו** - מרווח המתקבל מההפרש בין הריבית הנגבית על האשראי שהועמד ללקוחות המגזר לבין מחיר הכסף (מחיר ההעברה הכלכלי התואם את מגזר ההצמדה ואת מח"מ האשראי).
 - וכן רווח המתקבל מההפרש בין הריבית המשולמת על הפיקדון ללקוחות המגזר לבין מחיר הכסף (מחיר ההעברה הכלכלי התואם את מגזר ההצמדה ואת מח"מ הפקדון).
 - הכנסות שאינן מריבית** - הכנסות שאינן מריבית נזקפות ישירות למגזר בו מסווגת פעילות הלקוח.
 - הוצאות בגין הפסדי אשראי (לרבות הפרשה קבוצתית)** - ההפרשה נזקפה למגזר הפעילות בו מסווגת פעילות הלקוח אשר בגינה בוצעה ההפרשה. באופן דומה, גביה מהפרשה שבוצעה או הקטנתה יוחסה אף היא למגזר בו מסווגת פעילות הלקוח.
 - הוצאות תפעוליות ואחרות** - הוצאות ישירות הניתנות לזיהוי, נזקפו ספציפית למגזרי הפעילות. יתרת ההוצאות העקיפות או ההוצאות הישירות שלא ניתן היה לשייכן באופן ישיר, יוחסו על-פי מודל לפיו הוצאות אלו מיוחסות בהתאם לחלקן היחסי של המשרות הישירות במגזר מסך המשרות בבנק וכללו גם מפתח של היקף פעילות הלקוחות במגזר הפעילות.
 - מיסים על הכנסה** - המיסים חושבו על-פי שיעור המס האפקטיבי ויוחסו בהתאם לכלל מגזר.
- לפרטים אודות הכללים העיקריים שיושמו בחלוקת תוצאות הפעילות בין המגזרים השונים ולפרטים נוספים אודות תוצאות הפעילות, [ראה ביאור 29](#) לדוחות הכספיים.
- לפרטים נוספים אודות עסקי הבנק לפי מגזרי פעילות פיקוחיים, [ראה בפרק תיאור עסקי התאגיד הבנקאי לפי מגזרי פעילות פיקוחיים בדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים](#).

להלן פירוט היתרות הממוצעות של הנכסים וההתחייבויות ששימשו למגזרי פעילות:

מגזרים	התחייבויות			נכסים		
	שינוי	2016	2017	שינוי	2016	2017
	%	מיליוני ש"ח		%	מיליוני ש"ח	
משקי בית	(3)	6,866.5	6,635.1	1	8,336.1	8,388.7
בנקאות פרטית	3	1,583.5	1,625.8	44	6.6	9.5
עסקים קטנים וזעירים	(4)	968.0	926.0	(32)	1,350.1	923.1
עסקים בינוניים וגדולים*	3	546.0	560.2	(23)	633.1	487.9
גופים מוסדיים	(18)	1,090.5	898.5	(68)	41.4	13.1
מגזר ניהול פיננסי	(15)	2,336.2	1,985.8	(5)	3,823.0	3,628.2
סה"כ	(6)	13,390.7	12,631.4	(5)	14,190.3	13,450.5

*מגזר זה כולל את הפעילויות עם העסקים הגדולים, אשר היקפן אינו מהותי.

להלן פירוט הרווח הנקי מפעולות רגילות לפי מגזרי פעילות:

מגזרים	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			הרווח הנקי (הפסד)		
	שינוי	2016	2017	שינוי	2016	2017
	%	מיליוני ש"ח		%	מיליוני ש"ח	
משקי בית	62	11.0	17.8			
בנקאות פרטית	9	(3.5)	(3.8)			
עסקים קטנים וזעירים	-	21.1	20.9			
עסקים בינוניים וגדולים*	51	7.0	10.6			
גופים מוסדיים	48	(12.0)	(17.8)			
מגזר ניהול פיננסי	(71)	32.0	9.3			
סכומים שלא הוקצו	-	-	-			
סה"כ	(33)	55.6	37.0			

*מגזר זה כולל את הפעילויות עם העסקים הגדולים, אשר היקפן אינו מהותי.

לפרטים בקשר עם שינויים ברווחיות המגזרים, ראה להלן בכל מגזר.

מגזר משקי בית

במסגרת פעילות מגזר משקי הבית מספק הבנק מגוון של שירותים ומוצרים פיננסיים עבור אנשים פרטיים (למעט אלו המיוחסים למגזר "בנקאות פרטית"). המוצרים העיקריים העומדים לרשות לקוחות הבנק במסגרת מגזר פעילות זה כוללים: הלוואות לרכישת דירת מגורים ונכסים מסחריים, הלוואות לכל מטרה בביטחון דירת מגורים, הלוואות צרכניות וכרטיסי אשראי, חשבונות עו"ש, פיקדונות וחסכונות, מסגרות עובר ושב, פעילות בשוק ההון בניירות ערך וייעוץ השקעות. מרבית לקוחות הבנק המשתייכים למגזר פעילות זה, מקבלים מהבנק שירותי בנקאות באמצעות סניפי הבנק, באמצעים דיגיטליים ועל-ידי מוקד הלקוחות של הבנק, לרבות שירותי ה-IVR.

המוצרים והשירותים המרכזיים המוצעים במסגרת תת מגזר הלוואות לדיור - מתן הלוואות לדיור ולכול מטרה כנגד שעבוד דירת מגורים ליחידים ולקבוצות רכישה, מתן שירותים נלווים של ביטוח חיי לווים ובביטוח נכס אגב משכנתא.

המוצרים והשירותים המרכזיים המוצעים במסגרת תת מגזר אחר - מתן הלוואות צרכניות סולו לזמן קצוב למשקי בית, הנפקת כרטיסי אשראי וכרטיסי חיוב ללקוחות הבנק, מסגרות אשראי בחשבונות עובר ושב, מתן אשראי לזמן קצוב כנגד בטחונות, גיוס פיקדונות וחסכונות ממשקי בית, מתן שירותי ני"ע וייעוץ השקעות.

לפרטים נוספים אודות סיכונים בתיק הלוואות לדיור וסיכונים בתיק הלוואות לאנשים פרטיים שאינם לדיור, [ראה להלן בפרק סקירת הסיכונים](#).

בשנת 2017 הכנסות מגזר זה מהוות כ-73% מכלל הכנסות הבנק, והוצאות מגזר זה מהוות כ-73% מכלל הוצאות הבנק. להלן תמצית תוצאות פעילות המגזר (במיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר						
2016			2017			
סך הכל משקי בית	אחר	הלוואות לדיור	סך הכל משקי בית	אחר	הלוואות לדיור	
266.1	135.3	130.8	293.0	153.4	139.6	סך הכנסות ריבית, נטו
35.9	38.4	27.5	64.0	38.4	25.6	סך הכנסות שאינן מריבית
29.4	37.3	(7.9)	38.6	40.2	(1.6)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
284.9	218.2	66.7	293.4	223.4	70.0	הוצאות תפעוליות ואחרות
11.0	(48.2)	59.2	17.8	(50.9)	68.7	רווח נקי (הפסד)

במגזר משקי בית נרשמה עליה בהכנסות ריבית נטו, הן בפעילות הלוואות לדיור והן בפעילות משקי בית - אחר, בהשוואה לשנה קודמת, בעיקר בשל עליה במרווח משכנתאות בגידול ביתרות האשראי הצרכני. בפעילות הלוואות לדיור נרשמו הכנסות בגין הפסדי אשראי הנבעות מגבייה בקבוצות העומקים הגבוהות.

מגזר בנקאות פרטית

הפעילות הבנקאית במגזר בנקאות פרטית מספקת שירותים ומוצרים הניתנים לאנשים פרטיים להם תיק נכסים פיננסיים העולה על 3 מיליוני ש"ח.

בשנת 2017 הכנסות מגזר זה מהוות כ-2% מכלל הכנסות הבנק, והוצאות מגזר זה מהוות כ-4% מכלל הוצאות הבנק. להלן תמצית תוצאות הפעילות של מגזר בנקאות פרטית (במיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	
2.5	4.6	הכנסות ריבית, נטו
6.4	5.4	הכנסות שאינן מריבית
0.1	-	הוצאות בגין הפסדי אשראי
14.7	15.4	הוצאות תפעוליות ואחרות
(3.5)	(3.8)	רווח נקי (הפסד)

מגזר עסקי

במסגרת פעילות המגזר העסקי מספק הבנק שירותים בנקאיים ללקוחות עסקיים. שירותים אלה ניתנים ללקוחות הבנק, באמצעות סקטור הנדל"ן ובאמצעות החטיבה הקמעונאית. המגזר כולל פעילות בסקטור הנדל"ן של ליווי פרוייקטים לבניה למגורים בעיקר בשיטת הליווי הסגור, בין היתר, מימון פרוייקטים לפי תמ"א 38 לסוגיה.

המגזר העסקי מחולק לתתי מגזרים להלן:

- מגזר עסקים קטנים וזעירים - עסקים שמחזור פעילותם קטן מ-50 מיליוני ש"ח.
 - מגזר עסקים בינוניים וגדולים* - עסקים שמחזור פעילותם גדול או שווה ל-50 מיליוני ש"ח.
- בשנת 2017 הכנסות מגזר זה מהוות כ-16% מכלל הכנסות הבנק, והוצאות מגזר זה מהוות כ-9% מכלל הוצאות הבנק. להלן תוצאות הפעילות של המגזר העסקי לפי תתי מגזרים (במיליוני ש"ח):

מגזר עסקים קטנים וזעירים						
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר						
2016			2017			
סך הכל קטנים וזעירים	אחר	בינוני ונדל"ן	סך הכל קטנים וזעירים	אחר	בינוני ונדל"ן	
33.0	2.4	30.6	27.1	2.3	24.8	סך הכנסות ריבית, נטו
29.3	12.7	16.6	26.4	10.0	16.4	סך הכנסות שאינן מריבית
(0.4)	0.2	(0.6)	(2.4)	-	(2.4)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
26.7	11.9	14.8	26.3	10.6	15.7	הוצאות תפעוליות ואחרות
21.1	1.7	19.4	20.9	1.1	19.8	רווח נקי

מגזר עסקים בינוניים וגדולים*						
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר						
2016			2017			
סך הכל קטנים וזעירים	אחר	בינוני ונדל"ן	סך הכל קטנים וזעירים	אחר	בינוני ונדל"ן	
11.8	-	11.8	12.4	0.3	12.1	סך הכנסות ריבית, נטו
8.7	0.3	8.5	11.3	0.6	10.7	סך הכנסות שאינן מריבית
1.3	-	1.3	0.7	-	0.7	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
7.4	-	7.4	7.9	-	7.9	הוצאות תפעוליות ואחרות
7.0	0.2	6.8	10.6	0.6	10.0	רווח נקי

המגזר העסקי בכללותו רשם בשנת 2017 רווח של 31.5 מיליוני ש"ח, בהשוואה ל-28.1 מיליוני ש"ח בשנת 2016. עיקר הגידול ברווח נובע מירידה בהוצאות הפסדי אשראי.

* מגזר זה כולל את הפעילויות עם העסקים הגדולים, אשר היקפן אינו משמעותי.

מגזר גופים מוסדיים

במסגרת פעילות מגזר גופים מוסדיים, הבנק מספק שירותים בנקאיים לחברי בורסה המנהלים כספי לקוחות, חברות ביטוח וגופים מוסדיים נוספים. בשנת 2017 הכנסות מגזר זה מהוות כ-4% מכלל הכנסות הבנק, והוצאות מגזר זה מהוות כ-12% מכלל הוצאות הבנק. להלן תמצית תוצאות פעילות המגזר (במיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	
2.3	1.8	הכנסות ריבית, נטו
22.0	19.0	הכנסות שאינן מריבית
-	-	הוצאות בגין הפסדי אשראי
44.5	45.9	הוצאות תפעוליות ואחרות
(12.0)	(17.8)	הפסד

עיקר הגידול בהפסד נובע מקיטון בעמלות מפעילות בניירות ערך שנגבו מלקוחות המגזר בהשוואה לשנה קודמת. ביום 16 באוקטובר 2017, הבנק התקשר עם מיטב דש טרייד בע"מ ו-מיטב דש ברוקראז' בע"מ בהסכמים למכירת תיקי הלקוחות העצמאיים ותיקי הלקוחות המוסדיים של הבנק בתחום פעילות הברוקראז'. לפרטים נוספים אודות העסקה, ראה פרק 1.5 אירועים לאחר תאריך המאזן לעיל.

מגזר ניהול פיננסי

הפעילויות במגזר זה כוללות את הניהול הכספי של הבנק, ואינן כוללות פעילות מול לקוחות הבנק. תחומי הפעילות העיקריים במגזר זה הם:

- ניהול ההון הפיננסי הפנוי של הבנק.
- ניהול נכסים והתחייבויות.
- ניהול תיק הנוסטרו של הבנק.
- ניהול החשיפות לסיכונים שוק לרבות חשיפות בסיס, ריבית ונזילות.
- פעילות מול בנקים בארץ ובחו"ל.

בשנת 2017 הכנסות מגזר זה מהוות כ-5% מכלל הכנסות הבנק, והוצאות מגזר זה מהוות כ-3% מכלל הוצאות הבנק. להלן תמצית תוצאות פעילות המגזר (במיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	
27.3	24.5	הכנסות ריבית, נטו
35.4	(0.6)	הכנסות שאינן מריבית
-	-	הוצאות בגין הפסדי אשראי
8.3	10.9	הוצאות תפעוליות ואחרות
32.0	9.3	רווח נקי

מגזר ניהול פיננסי רשם בשנת 2017 רווח של 9.3 מיליוני ש"ח, בהשוואה ל-32.0 מיליוני ש"ח בשנת 2016. עיקר הקיטון ברווח נובע ממימוש אגרות חוב זמינות למכירה בתקופה המקבילה אשתקד ברווח של כ-21 מיליוני ש"ח.

2.5. חברות מוחזקות עיקריות

במהלך התקופה המדווחת לא חלו התפתחויות מהותיות בפעילות של חברות מוחזקות. למעט הנפקות באמצעות חברת בת של כתבי התחייבות נדחים מותנים מסוג COCO בסך 105.9 מיליוני ש"ח, כמפורט לעיל בפרק הון והלימות הון ושל אגרות חוב בסך 402.7 מיליוני ש"ח. ההנפקות היו בהתאם לתשקיף מדף שמרסם על-ידי חברת בת ב-14 בנובמבר 2016 על בסיס דוחותיה הכספיים ליום 30 ביוני 2016. לפרטים על חברות מוחזקות עיקריות [ראה ביאור 15](#) לדוחות הכספיים.

פרק 3 - סקירת הסיכונים

3.1. סיכון אשראי

סיכון האשראי הוא הסיכון לפגיעה בשווי הבנק הנובע מהפוטנציאל שלוה או צד נגדי של הבנק ייכשל בעמידה בהתחייבויותיו ביחס לתנאים שסוכמו או עקב הרעה באיכות הלווים ושווי הביטחונות שהועמדו על ידם.

פעילות האשראי לציבור מנוהלת במספר מגזרים עיקריים הנבדלים ביניהם במאפייני הלקוחות והשירותים הבנקאיים הנדרשים להם וכן ביחידה הארגונית האחראית לטיפול בכל אחד מסוגי הלקוחות:

- מגזר משקי הבית, לקוחות הפעילות הבינלאומית ולקוחות מסחריים נמצאים באחריות החטיבה הקמעונאית.
 - מגזר עסקי, בעיקר בתחום ליווי פרויקטים בנדל"ן, נמצאים באחריות מחלקת סקטור הנדל"ן הכפופה למנכ"ל הבנק.
- סיכון האשראי הוא הסיכון העיקרי של הבנק. מהותיות סיכון זה תואמת את עסקי הליכה של הבנק. הסיכון בא לידי ביטוי בפעילות בעיקר מול לקוחות קמעונאיים, כ-90% מהפעילות, אך גם מול לקוחות עסקיים ובפעילות הנוסטרו. על מנת לנהל את סיכון האשראי, מוגדרות בבנק מדיניות ניהול סיכונים אשראי ומדיניות אשראי המאושרות מדי שנה על-ידי הדירקטוריון.
- מדיניות ניהול סיכונים אשראי מתארת את הגורמים היוצרים, מנהלים ומבקרים סיכון זה, את עקרונות ומגבלות ניהול הסיכון, הכלים להפחתת הסיכון וכלי בקרה לניהול הסיכון. כמו כן, מתואר בה תהליך קביעת הסמכויות, תהליך הדיווח הסדור ודיווח חריגות.

מסמך מדיניות האשראי המאושר על-ידי דירקטוריון הבנק, מתווה את מדיניות מתן האשראי של הבנק ומפרט את העקרונות למתן אשראי, כולל המגבלות והביטחונות. במסגרת המדיניות נקבעים גם עקרונות וכללים לניהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו ולמזער את הסיכון הגלום בו. עקרונות אלה מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים והן ברמת ענפי המשק וקווי העסקים. מדיניות האשראי נבחנת במהלך השנה לאור שינויים מאקרו כלכליים והתפתחויות בסביבה העסקית בה פועל הבנק, ובהתאמה נערכים בה עדכונים במקרה הצורך.

בתהליך מתן האשראי נבחנים נתוני העסקה בהתאם לקריטריונים שנקבעו בנהלי הבנק. מנגנון חיתום ואישור האשראי הינו היררכי, מרמת הסיניף ועד לרמת ההנהלה הבכירה על-פי מדרג סמכויות שאושר על-ידי הדירקטוריון.

הבנק פועל במספר מישורים כדי לעקוב ולהפחית את סיכון האשראי ככל שניתן, החל בשלב חיתום האשראי, אישור, הביטחונות הנדרשים בהתאם למדיניות האשראי ולנהלים הרלוונטיים ועד למעקב ולבקרות השוטפות המבוצעות ביחידות העסקיות המהוות את קו ההגנה הראשון וביחידות הבקרה הייעודיות. הבנק משקיע מאמצים רבים לשיפור המקצועיות והמומחיות של העוסקים במתן אשראי וניהולו וכן בפיתוח כלים ממוחשבים שיסייעו בניהולו היעיל, כמו כן, הוכנסו שיפורים בתהליכי הגבייה.

לצורך ניהול ובקרה של סיכון האשראי הבנק עושה שימוש במספר מערכות ממוחשבות. מערכות המחשב מספקות כלי בקרה לקו ההגנה הראשון וכן לקו השני והשלישי, לאיתור סיכונים אשראי.

בין המערכות העיקריות ניתן למנות את מערכת האשראי הקמעונאי והמסחרי, מערכת ניהול המשכנתאות, מערכות תומכות לקבלת החלטות אשראי קמעונאי ומערכות לדירוג פנימי של תיק האשראי.

לבנק מספר מערכות פנימיות לדירוג לוויים התומכות בקבלת החלטות אשראי: בתחום ליווי הפרויקטים משלבת המערכת פרמטרים מדוחות החשיפה של הפרויקטים כגון בחינת קצב ההתקדמות, מצב הנזילות, שחיקת הרווחיות, שווי המלאי ועוד. באשראי קמעונאי מדורג הלקוח בהתאם למודלי דרוג המתבססים על מאפייני הלקוח בעת בקשת האשראי. הוטמעו בבנק מודלים סטטיסטיים נפרדים ללקוחות קיימים ולקוחות חדשים. המודלים מתוקפים ומנוטרים באופן שוטף.

בנוסף, ברשות הבנק מודלים התנהגותיים באשראי צרכני ובמשכנתאות החוזים את ההסתברות לכשל בתיק האשראי הקיים בבנק. מודלים אלו משמשים למעקב אחר סיכון התיק הקיים ובנוסף היוו בסיס לבניית סולם דירוג פנימי אחיד עבור האשראי המאזני לציבור כנדרש בנוהל בנקאי תקין 314.

הנהלת הבנק ממשיכה לשכלל את כלי המדידה, הדיווח והבקרה לשם קבלת מידע מקיף יותר המסייע בניהול סיכון האשראי. במסגרת הפחתת סיכון האשראי הבנק דורש בטחונות בהתאם למדיניות האשראי שאושרה. הבטוחה המרכזית הניתנת לבנק היא שיעבוד נדל"ן. כמו כן מתקבלים בבנק בטחונות נוספים: שעבוד רכב, פיקדונות וני"ע, ערבויות בנקאיות מצדדים שלישיים, ערבויות אישיות של ערבים לחוב ועוד. במדיניות הבנק נקבעו כללי השענות על כל אחד מסוגי הבטוחות, בהתאם לאופי הבטוחה, סחירותה, מהירות המימוש והמעמד המשפטי של הבטוחה. הביטחונות מותאמים לנסיבות ההלוואה.

בנהלי הבנק נקבעו כללים לניהול הביטחונות ולעדכון ערכם.

בשנת 2017 הבנק נקט בצעדים נוספים להפחתת סיכון האשראי באמצעות הקשחת מדיניות האשראי. שיפור תהליכי חיתום והידוק מגבלות לחשיפות מסוימות.

תיאור הגורמים הפעילים היוצרים, מנהלים ומבקרים את סיכון האשראי

הבנק אימץ מסגרת עבודה לניהול ובקרת סיכונים המבוססת על מעגל פיקוח ושלושה "קווי הגנה". מעגל הפיקוח כולל את הדירקטוריון ואת ועדותיו הרלוונטיות (ועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים וועדת ביקורת) וכן את ההנהלה. קו ההגנה הראשון כולל את נוטלי ומנהלי הסיכון כגון ועדת האשראי הפנימית, מנהל החטיבה הקמעונאית, סקטור הנדל"ן, מוסמכי האשראי ויחידת הגבייה. קו ההגנה השני כולל את פונקציות ניהול הסיכון בחטיבת הסיכונים בראשות מנהל חטיבת הסיכונים שמשמש כמנהל הסיכונים הראשי של הבנק. הקו השני כולל גם את אגף הכספים של הבנק. הקו השלישי כולל את הביקורת הפנימית.

לתיאור נרחב של מסגרת העבודה לניהול ובקרת סיכון האשראי [ראה גם את דו"ח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים.](#)

ריכוזיות

סיכון הריכוזיות הוא סיכון הנובע מהיעדר פיזור בתיק האשראי. במטרה לצמצם את סיכון הריכוזיות פועל הבנק לפיזור תיק האשראי בין לווים רבים מענפי משק שונים.

לסיכון ריכוזיות האשראי בבנק מספר היבטים עיקריים:

- **סיכון ריכוזיות לווים** - סיכון הנובע מאשראי הניתן ללווה או מספר לווים המשתייכים לאותה קבוצת לווים. ככל שהפיזור של תיק האשראי בין הלווים השונים רחב יותר, סיכון ריכוזיות הלווים קטן יותר. במסגרת היערכות הבנק לשינויים בסביבה העסקית ומתוך רצון להקטין את חשיפת הבנק ללווים גדולים, צמצם דירקטוריון הבנק, מעבר למגבלה שנקבעה על-ידי המפקח על הבנקים, את מגבלות לווה בודד ומסגרת לקבוצת לווים. הבנק מנהל מעקב שוטף אחרי הלווים הגדולים והעמידה במגבלות שקבע הדירקטוריון.
- **סיכון ריכוזיות ענפי משק** - סיכון הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללווים המשתייכים לסקטור כלכלי (ענף משק) מסוים. לצורך הפחתת סיכון האשראי הנובע מריכוזיות ענף הבניה בתחום ליווי הפרוייקטים הבנק משתף פעולה עם חברות ביטוח המנפיקות פוליסות מכר לרוכשי הדירות בפרוייקטים ו/או בטוחות לבעלי קרקע בעסקאות קומבינציה וחולקות עם הבנק בטחונות משותפים - "פארי פסו". כמו כן, הבנק משתף פעולה עם גופים פיננסיים, בתחום ליווי פרויקטים, גופים אלה מעמידים אשראי יחד עם הבנק ביחס שנקבע מראש. הבנק עומד ומנהל מעקב שוטף אחר עמידה במגבלות בנק ישראל לגבי החשיפה לענפי משק.
- **סיכון ריכוזיות גיאוגרפית** - סיכון הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללווים המרוכזים באזור גיאוגרפי מסוים או בטחונות המרוכזים באזור גיאוגרפי מסוים. במדיניות האשראי של הבנק נקבעו מגבלות בנוגע לפיזור גיאוגרפי אשר מטרתן להפחית סיכון זה. עיקר הריכוזיות בבנק הינו במרכז הארץ ובירושלים רבתי.
- **סיכון ריכוזיות מגזרי** - סיכון הנובע מחדלות פירעון של לווים השייכים לאותו מגזר אוכלוסייה. לבנק פעילות רחבה עם לקוחות המגזר החרדי והערבי. הבנק בוחן חשיפתו למגזרי האוכלוסייה השונים באופן שוטף ומבצע ניתוחי תרחישים מהם עולה כי לא צפוי לבנק הפסד חריג כתוצאה מחשיפת הבנק למגזר מסוים. תוצאות הבחינה מוגשות לדירקטוריון הבנק במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני.

תהליך ביצוע האשראי בבנק

רוב תיקי האשראי בבנק מנוהלים בחטיבה הקמעונאית, האשראי בתחום ליווי פרויקטים ומימון בניה, מנוהלים במחלקת סקטור הנדל"ן הכפופה ישירות למנכ"ל. בשתי היחידות קיימת חלוקה ברורה לסמכויות אשראי, סוגי אשראי, סוגי לקוחות וסכומי אשראי. תהליך חיתום האשראי אף הוא מוגדר וכל בקשת אשראי נבחנת ומאושרת על-פי מדרג סמכויות ובהתאם לעקרונות שאושרו על-ידי דירקטוריון הבנק.

בחטיבה הקמעונאית פועל מרכז חיתום, המאשר או מביא לאישור בפני מדרג הסמכויות לאישור האשראי, כל בקשת משכנתא או אשראי צרכני, החורגת מסמכות אישור מנהל סניף.

בנוסף, בבנק קיים מערך בחינה מרכזי הבוחן תיק משכנתא טרם ביצועו בפועל. תהליך הבחינה מתמקד בסקירת מסמכי מתן האשראי והביטחונות, עמידה בהתניות שנקבעו בעת אישור האשראי וכל זאת מתוך מטרה לקיים פונקציית ניטור על תהליך הייצור של ההלוואה, להפחית את החשיפה לסיכון התפעולי בפעילות המשכנתאות ולהביא את הבנק כולו לעבודה על-פי סטנדרטים אחידים ומבוקרים. מערך הבחינה כפוף לחטיבת המשאבים ובכך קיימת הפרדה ניהולית בין תהליך אישור האשראי והעברת המסמכים לבין בחינתם.

לפרטים נוספים על תהליך מתן האשראי לדיוור, [ראה להלן בפרק סיכונים בתיק ההלוואות לדיוור](#).

הלוואות לפרטיים במסגרת פעילות האשראי הצרכני, לרבות מסגרות בעו"ש ובכרטיסי אשראי, מאושרות ומבוצעות בהתאם למודל דירוג והמלצה לחשיפה הניתנת על-ידי מערכת חיתום האשראי. בקשות שאינן בסמכות הסניף מועברות לדיון ואישור מרכז חיתום במטה החטיבה הקמעונאית.

לפרטים נוספים על תהליך מתן האשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיוור), [ראה להלן בפרק סיכונים בתיק ההלוואות לאנשים פרטיים \(שאינו לדיוור\)](#).

במחלקת סקטור הנדל"ן נערכות בקשות האשראי על-ידי צוות בקרה ודוחות ולא על-ידי הרפרנטים (יוצרי הסיכונים), והן עוברות בחינה של יחידת נס"א (ניהול סיכון אשראי) הכפופה למנהל חטיבת הסיכונים, בטרם הן מוגשות לאישור בוועדות האשראי הרלוונטיות על-פי מדרג הסמכויות שנקבע.

במסגרת בחינת תיקי האשראי והביטחונות, יחידת הבחינה בסקטור בודקת את הימצאות כל המסמכים והביטחונות הנדרשים, טרם מתן האשראי ומאשרת לצוותי האשראי להעמיד אשראי ללקוח. במסגרת ניתוח סיכונים אשראי, יחידת נס"א בחטיבת הסיכונים נותנת חוות דעת נוספת ובלתי תלויה על בקשת האשראי המוגשת לאישור במוסדות הבנק במסמך נפרד ועצמאי (להלן - "מסמך נס"א"). יודגש כי בקשות אשראי אינן מובאות לדיון במוסדות הבנק ללא מסמך נס"א שהוגש במקביל לבקשה.

במחלקת ליווי הפרויקטים ומימון בניה, מתנהל כל פרויקט בליווי צמוד של מפקח בניה, המדווח דיווחים תקופתיים על מצב התקדמות הפרויקט. אשראי נוסף הנדרש לצורך השלמת הבניה מאושר רק לאחר בחינת דוח החשיפה המעודכן של הפרויקט, בהתחשב בקצב ההתקדמות שלו ובתנאי שהלווה עומד בפרמטרים ובאבני הדרך שנקבעו. בנוסף, במהלך חיי הפרויקט, בדרך כלל אחת לחודש (עם קבלת דוח הביצוע של המפקח), נבדקת איתנותו הפיננסית של הפרויקט על-ידי הרפרנטים באגף.

זיהוי וטיפול באשראי בעייתי

כחלק מהאמצעים שמפעיל הבנק לניהול סיכוני האשראי, קיימת מתודולוגיה לאיתור וזיהוי חובות בעייתיים המיושמת בכל קווי העסקים. המתודולוגיה כוללת תהליך שוטף מסודר ומובנה, שבמסגרתו נערכת סריקה יסודית של תיק האשראי, תוך שימוש בקריטריונים המהווים התראה מוקדמת להפיכתו של חוב לבעייתי.

במסגרת הסקירה מאותרים לקוחות בעלי תסמינים שליליים כגון חוב בפיגור, קשיים תזרימיים המתבטאים בקושי בתשלומי הקרן ו/או הריבית בהלוואות, הרעה בפעילות העסקית וכד' ונבחן הצורך במתן המלצת סיווג חדש ללקוח או שינוי סיווג ללקוח בעל סיווג קיים או הכללתו ברשימת מעקב (לקוחות בעלי תסמינים שליליים, על-פי קריטריונים שהוגדרו בנהלי הבנק, ואשר הוחלט כי אין צורך בסיווגם). ההמלצות מוגשות לוועדות לחובות בעייתיים על-פי מדרג הסמכויות שנקבע, אשר דנות בהן ומקבלות לגביהן החלטות על סיווג או ביצוע הפרשה.

בקרות אירועים מהותיים העלולים להשפיע על קבוצת לקוחות או על תיק האשראי, הבנק בוחן את השפעת האירוע על תיק האשראי ומגיב בהתאם. התגובה יכולה להיות בדרך של שינוי המדיניות או בדרך של פעולה מול הלווים הקיימים.

כאשר הלוואה לאנשים פרטיים נכנסת לפיגור - הסניף מטפל בגביית פיגורים בשלבים הראשונים של הפיגור, עם העמקת הפיגור הטיפול בהלוואה מועבר לטיפול מחלקת הגביה. במקרים חריגים בהם יש חשש לזיוף או מרמה העברת התיק על-ידי הסניף למחלקת הגביה מתבצעת מיידית.

כאשר מזהה מחלקת סקטור הנדל"ן או היחידה לבנקאות מסחרית שבמערך אשראי ותפעול סינים כי לווה נקלע לקשיים או עולה חשש כי הוא עלול להיקלע לקשיים מתקיים דיון מידי בהשתתפות הגורמים העיקריים המטפלים בלקוח ומתקבלות החלטות מיידיות באם להעבירו לטיפול מחלקת הגביה בבנק, טיפול משפטי מחוץ לבנק, הטלת כינוס, פירוק או עריכת הסדר על החוב.

לעניין הערכות הבנק להוראות ניהול בנקאי תקין 450, [ראה בפרק עדכוני חקיקה והוראות בנק ישראל בדוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים](#).

מחלקת הגביה מרכזת את כל ההליכים במסגרת פעולת הגביה בבנק ומפקחת על עבודת עורכי הדין וקבלני המשנה המעורבים בהליכי הגביה. הבנק שואף להסדיר עם לווים שבפיגור את חובם לבנק ואת ההמשך השוטף של התשלומים החודשיים, ובלבד שבתיק ההלוואה קיימים בטחונות מספיקים. במקרים בהם הלווים אינם משתפים פעולה ו/או נמנעים מתשלום החוב, יינקטו הליכי כינוס שהם בבחינת מוצא אחרון לסילוק החוב. הבנק פועל בהתאם למערך נהלים מסודר הן באיתור, סיווג וטיפול בחובות בעייתיים וקיימת מערכת קשרי עבודה משותפים בין מנהלי האשראי למחלקת הגביה. הדירקטוריון וועדותיו מקבלים דיווחים תקופתיים בדבר התפלגות האשראי, פילוחו למגזרים, לווים גדולים ופרמטרים נוספים המודדים את החשיפה לסיכון האשראי.

לפרטים נוספים וגילוי איכותי נוסף אודות זיהוי וטיפול באשראי בעייתי והפרשה להפסדי אשראי, ראה [ביאורים 1, 13 ו-30](#) בדוח הכספי.

להלן טבלה המציגה סיכון אשראי ונכסים שאינם מבצעים:

יתרת סיכון אשראי ⁽³⁾ ליום					
31 בדצמבר 2016			31 בדצמבר 2017		
כולל	חוץ מאזני	מאזני	כולל	חוץ מאזני	מאזני
1. סיכון אשראי בעייתי⁽¹⁾:					
50.8	4.9	45.9	44.0	2.8	41.2
סיכון אשראי פגום					
16.9	0.6	16.3	16.4	0.9	15.5
סיכון אשראי נחות					
148.9	-	148.9	160.1	-	160.1
סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת ⁽²⁾					
216.6	5.5	211.1	220.5	3.7	216.8
סך הכל סיכון אשראי בעייתי*					
153.1	-	153.1	165.0	-	165.0
*מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 יום או יותר (בעיקר דיור) ⁽²⁾					
2. נכסים שאינם מבצעים:					
38.4	4.9	33.5	33.1	2.8	30.3
חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית ⁽⁴⁾					
38.4	4.9	33.5	33.1	2.8	30.3
סך הכל נכסים שאינם מבצעים					

- (1) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
 (2) לרבות בגין הלוואות שבגינן הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 יום או יותר.
 (3) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצג לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
 (4) לא כולל חובות שהכרת הכנסות בגינן נעשית על בסיס מזומן.

להלן פרטים בנוגע לתנועה בחובות פגומים במיליוני ש"ח:

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר	
2016	2017
25.7	45.9
יתרת חובות פגומים לתחילת השנה	
31.0	6.5
חובות שסווגו כחובות פגומים במהלך השנה	
-	(6.3)
חובות שחזרו לסיווג שאינו פגום	
(5.1)	(2.9)
מחיקות חשבונאיות	
(5.7)	(2.0)
גבייה על בסיס מזומן	
45.9	41.2
יתרת חובות פגומים ליום 31 בדצמבר	

יתרת חובות בארגון מחדש של חובות בעייתיים ביום 31 בדצמבר 2017 עומדת על כ-19.3 מיליוני ש"ח, לעומת 21.8 מיליוני ש"ח בתום שנת 2016.
 יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין חובות פגומים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2017 ב-10.5 מיליוני ש"ח, לעומת 11.1 מיליוני ש"ח בתום שנת 2016.

להלן פרטים על הלוואות לדיור בפיגור לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314 (מיליוני ש"ח):

31 בדצמבר 2017								
עומק הפיגור								
בפיגור של 90 ימים או יותר								
סך הכל	יתרות בגין הלוואות בפיגור שמוחזרו ⁽³⁾	סך הכל מעל 90 ימים	מעל 6 חודשים			מעל 30 ועד 89 ימים		בפיגור של 30 ועד 89 ימים
			מעל 15 חודשים	מעל 6 חודשים	מעל 3 חודשים	מעל 15 חודשים	מעל 6 חודשים	
16.3	-	15.8	6.9	3.8	2.5	2.6	0.5	סכום הפיגור
1.9	-	1.9	1.7	0.2	-	-	-	מזה: יתרת ההפרשה לריבית ⁽¹⁾
180.0	9.2	144.6	7.7	15.5	46.9	74.5	26.2	יתרת חוב רשומה
17.8	1.1	16.7	5.7	5.3	5.7	-	-	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ⁽²⁾
162.2	8.1	127.9	2.0	10.2	41.2	74.5	26.2	יתרת חוב נטו ליום 31.12.17
146.3	7.1	109.9	2.6	9.4	33.4	64.5	29.3	יתרת חוב נטו ליום 31.12.16

(1) בגין ריבית על סכומים שבפיגור.

(2) לא כולל יתרת ההפרשה לריבית.

(3) הלוואות בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואה שטרם הגיע מועד פרעון, ללא יותר על ההכנסה.

יתרת חובות נטו בפיגור ליום 31 בדצמבר 2017 עומדת על כ-162.2 מיליוני ש"ח, גידול של כ-11% לעומת אשתקד הנובע בעיקרו מחובות בפיגור של בין 90 ימים ועד 6 חודשים.

ניתוח הוצאות להפסדי אשראי והתפתחויות עיקריות בסיכוני האשראי

בנושא הוצאות בגין הפסדי אשראי וסיווג חובות בעייתיים הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים שנכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2011 והעדכונים של הוראות אלו מאז מועד זה. הבנק נוהג לאמוד, להעריך ולעדכן את גובה ההפרשה להפסדי אשראי באופן שוטף, בהתאם לניסיון העבר, ניתוח מצבם של הלווים הנבחנו באופן פרטי, וכן בהתאם לתחזיות כלכליות והערכות לגבי השווקים והסקטורים העסקיים השונים. ההפרשה להפסדי אשראי בהתייחס לתיק האשראי נחלקת להפרשה פרטנית ולהפרשה קבוצתית.

הוצאות בגין הפסדי אשראי לשנת 2017 הסתכמו ב-36.9 מיליון ש"ח, המהווה שיעור של כ-0.38% מתיק האשראי לציבור, השיעור הושפע ממספר גורמים עיקריים:

- **אשראי פרטי אחר** - בשנת 2017 נרשמה הוצאה בסך 40.0 מיליוני ש"ח הנובעת בעיקרה ממחיקות חשבונאיות נטו באשראי לאנשים פרטיים בסך 37.4 מיליוני ש"ח (בשנת 2016 31.5 מיליוני ש"ח) הנרשמות בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים. הגידול נובע בין היתר מהקלה רגולטורית משמעותית בביצוע הליכי פשיטת רגל וכתוצאה מכך חל גידול משמעותי במספר החייבים שנכנסים להליכים אלה. לפרטים נוספים, ראה להלן [בפרק סיכונים בתיק הלוואות לאנשים פרטיים ללא הלוואות לדיור](#).
- **אשראי לדיור** - בשנת 2017 נרשמה הכנסה בסך 1.3 מיליוני ש"ח הנובעת בעיקרה מירידה בסך 2.2 מיליוני ש"ח בהפרשה המחושבת לפי עומק הפיגור בעיקר עקב גידול בהיקפי גביות, מנגד חלה עלייה של כ-0.9 מיליוני ש"ח בהפרשה הסטטיסטית כתוצאה מגידול ביתרות האשראי לדיור. לפרטים נוספים, ראה להלן [בפרק סיכונים בתיק הלוואות לדיור](#).
- **אשראי מסחרי** - בשנת 2017 נרשמה הכנסה בסך 1.8 מיליוני ש"ח הנובעת בעיקרה מירידה בהפרשה הנובעת מגידול בהיקפי גביות וכן מקיטון ביתרות האשראי.

להלן פרטים בנוגע לשיעורי הפרשה מסיכון אשראי לציבור:

2016 בדצמבר 31	2017 בדצמבר 31	
0.34%	0.31%	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית מיתרת האשראי לציבור
1.55%	1.69%	שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום שנמצא בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור
1.04%	1.04%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור
305%	336%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית
55%	52%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית בתוספת יתרת אשראי לציבור אשר נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר
1.87%	1.87%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור
0.31%	0.38%	שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור
0.40%	0.38%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור הממוצעת
38.4%	36.8%	שיעור המחיקות נטו בגין האשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

לפרטים נוספים, [ראה ביאור 13](#) לדוחות הכספיים.

סיכון האשראי לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2017										
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾						סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾				
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾			מזה			דירוג ביצוע אשראי ⁽⁷⁾				
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבוניות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ⁽⁵⁾	חובות ⁽²⁾	סך הכל	בעייתי ⁽⁵⁾	סך הכל	סך הכל	
ציבורי מסחרי										
5.0	0.1	(0.5)	24.0	24.7	817.3	1,829.8	24.7	1,805.1	1,829.8	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁶⁾ בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
2.7	(0.2)	(1.0)	4.0	6.8	438.3	488.8	6.8	482.0	488.8	שירותים פיננסיים
0.1	-	(0.3)	-	-	87.2	262.9	-	324.8	324.8	אחרים
0.1	-	-	0.5	0.5	10.9	29.0	0.5	29.1	29.6	
7.9	(0.1)	(1.8)	28.5	32.0	1,353.7	2,610.5	32.0	2,641.0	2,673.0	סך הכל מסחרי
43.4	0.1	(1.3)	1.3	153.8	7,278.1	7,800.3	153.8	7,504.4	7,800.3	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
53.6	37.4	40.0	14.2	34.7	1,140.6	1,291.7	34.7	1,221.4	1,291.7	אנשים פרטיים - אחר
104.9	37.4	36.9	44.0	220.5	9,772.4	11,702.5	220.5	11,366.8	11,765.0	סך הכל ציבורי - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	2.1	2.1	בנקים בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	737.3	737.3	ממשלת ישראל
104.9	37.4	36.9	44.0	220.5	9,772.4	11,702.5	220.5	12,106.2	12,504.4	סך הכל פעילות בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	בנקים בחו"ל
-	-	-	-	-	-	-	-	118.7	118.7	ממשלות בחו"ל
104.9	37.4	36.9	44.0	220.5	9,772.4	11,702.5	220.5	12,224.9	12,623.1	סך הכל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות מכשירים נגזרים. כולל: חובות - 9,772.4 מיליוני ש"ח, אג"ח - 856.6 מיליוני ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 64.0 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה - 1,930.1 מיליוני ש"ח.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (5) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (6) כולל הלוואות לדיור אשר הועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה בסך של 187.0 מיליוני ש"ח ומסגרות שהועמדו לקבוצות אלו בסך של 292.5 מיליוני ש"ח.
- (7) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לכיצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (8) יתרה נמוכה מ-0.1 מיליוני ש"ח אינה מוצגת בתוספת זו.

31 בדצמבר 2016										
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾							סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾			
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾										
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	מזה			סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁷⁾	סך הכל	סך הכל	
			פגום	בעייתי ⁽⁵⁾	חובות ⁽²⁾					
ציבורי מסחרי										
5.6	-	-	23.5	24.1	953.8	1,861.3	24.1	1,729.0	1,861.3	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁶⁾ בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
3.5	0.1	0.8	11.0	17.5	460.9	471.5	17.5	454.0	471.5	שירותים פיננסיים
0.4	-	0.1	-	-	321.2	558.6	-	702.9	702.9	אחרים
0.1	0.1	(0.2)	0.6	0.6	18.7	34.1	0.6	34.3	34.9	
9.6	0.2	0.7	35.1	42.2	1,754.6	2,925.5	42.2	2,920.2	3,070.6	סך הכל מסחרי
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור										
44.8	7.7	(7.7)	-	137.4	7,014.1	7,237.4	137.4	6,819.3	7,237.4	אנשים פרטיים - אחר
51.0	31.5	37.4	15.7	37.0	1,123.9	1,291.5	37.0	1,195.1	1,291.5	
105.4	39.4	30.4	50.8	216.6	9,892.6	11,454.4	216.6	10,934.6	11,599.5	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
בנקים בישראל										
-	-	-	-	-	-	-	-	5.7	5.7	
ממשלת ישראל										
-	-	-	-	-	-	-	-	1,168.4	1,168.4	
105.4	39.4	30.4	50.8	216.6	9,892.6	11,454.4	216.6	12,108.7	12,773.6	סך הכל פעילות בישראל
בנקים בחו"ל										
-	-	-	-	-	-	-	-	1.1	1.1	
ממשלות בחו"ל										
-	-	-	-	-	-	-	-	259.2	259.2	
105.4	39.4	30.4	50.8	216.6	9,892.6	11,454.4	216.6	12,369.0	13,033.9	סך הכל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות מכשירים נגזרים. כולל: חובות - 9,892.6 מיליוני ש"ח, אג"ח - 1,428.4 מיליוני ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 151.1 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה - 1,561.8 מיליוני ש"ח. אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (3) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (4) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (5) כולל הלוואות לדיור אשר הועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה בסך של 152.5 מיליוני ש"ח ומסגרות שהועמדו לקבוצות אלו בסך של 219.7 מיליוני ש"ח.
- (6) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (7) יתרה נמוכה מ-0.1 מיליוני ש"ח אינה מוצגת בתוספת זו.

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

במסגרת ניהול סיכוני אשראי, הבנק נוקט אמצעים שונים להפחתת סיכונים הנובעים ממתן אשראי לדיור. הבנק קבע במסגרת מדיניות האשראי מגבלות שונות על פעילות האשראי לדיור בהתחשב בגורמי הסיכון המרכזיים. הפרמטרים העיקריים להגדרת תיאבון הסיכון בתחום הלוואות לדיור הינם: שיעור המימון (LTV), מיקום הנכס, יחס החזר מהכנסה (PTI), מטרת הלוואה ותקופת ההלוואה. הבנק מנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות לנוכח תיאבון הסיכון שקבע.

להלן פרטים בנוגע להתפתחות ביצועי האשראי לדיור⁽¹⁾ ומדדי ביצוע עיקריים:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2013	2014	2015	2016	2017	
1,206	1,064	1,053	955	1,244	ביצועים במטבע ישראלי (במיליוני ש"ח)
158	105	190	177	95	ביצועים במט"ח (במיליוני ש"ח)
1,364	1,169	1,243	1,132	1,339	סה"כ ביצוע⁽²⁾ (במיליוני ש"ח)
(8%)	(14%)	6%	(9%)	18%	אחוז השינוי ביחס לשנה קודמת
26%	28%	29%	30%	30%	ביצועים בריבית משתנה בתדירות קצרה מ-5 שנים
215	208	215	245	249	תקופת הלוואה ממוצעת (בחודשים)
⁽⁴⁾ 5,368	⁽⁴⁾ 5,702	⁽⁴⁾ 5,796	⁽⁴⁾ 5,801	5,614	הכנסה לנפש בממוצע (בש"ח)
התפלגות סכום ביצוע לפי שיעור מימון הנכס⁽²⁾ (LTV)					
85%	87%	87%	87%	87%	0%-60%
14%	12%	13%	13%	13%	61%-75%
1%	1%	(3)_	(3)_	(3)_	מעל 75%
התפלגות סכום ביצוע לפי שיעור החזר מהכנסה (PTI) בהלוואות למטרת מגורים⁽²⁾					
33%	28%	23%	23%	28%	שיעור החזר מהכנסה (PTI) ממוצע
70%	90%	⁽⁴⁾ 95%	⁽⁴⁾ 96%	99%	0%-40%
30%	10%	⁽⁴⁾ 5%	⁽⁴⁾ 4%	1%	מעל 40%
8%	4%	1%	1%	(3)_	מזה: אחוז הביצועים בעלי שיעור מימון מעל 60%
התפלגות מספר הסכמים על-פי סכום ביצוע (באלפי ש"ח):					
70%	68%	64%	59%	49%	0-500
21%	21%	24%	28%	35%	500-1,000
9%	10%	12%	13%	16%	מעל 1,000
⁽⁴⁾ 500	⁽⁴⁾ 530	⁽⁴⁾ 599	⁽⁴⁾ 624	674	סכום הסכמים ממוצע
הלוואות בסך העולה על 2 מיליון ש"ח להלוואה:					
51	30	48	30	46	מספר הלוואות
159	107	138	103	131	סכום כולל (במיליוני ש"ח)

(1) הלוואות חדשות בלבד (לא כולל מיחזורים).

(2) הנתונים לפי דיווח 876 לפיקוח על הבנקים.

(3) מציין סכום הנמוך מ-1%.

(4) הוצג מחדש.

להלן פרטים בגין מאפייני סיכון שונים בתיק ההלוואות לדירור (במיליוני ש"ח):

יתרה ליום 31 בדצמבר 2017									
גיל ההלוואה (זמן שחלף ממועד מתן ההלוואה) ⁽¹⁾									
שער מימון	שיעור ההחזר מההכנסה הקבועה	עד 3 חודשים	עד 3 חודשים	עד שנה	1-2 שנים	2-5 שנים	5-10 שנים	10 שנים ומעלה	סך הכל
עד 45%	עד 40%	144.7	455.7	396.9	834.5	394.7	96.6	2,323.1	
	40%-50%	0.9	5.4	13.0	80.3	65.8	14.4	179.8	
	50%-80%	2.8	15.3	6.6	53.9	81.3	20.5	180.4	
	מעל 80%	-	-	-	4.6	32.3	6.7	43.6	
	סך הכל	148.4	476.4	416.5	973.3	574.1	138.2	2,726.9	
45%-60%	עד 40%	133.0	348.1	373.5	806.6	696.1	221.7	2,579.0	
	40%-50%	2.3	9.1	15.0	122.6	132.7	34.1	315.8	
	50%-80%	4.0	8.3	5.1	65.7	136.5	36.7	256.3	
	מעל 80%	-	-	-	10.3	66.3	11.4	88.0	
	סך הכל	139.3	365.5	393.6	1,005.2	1,031.6	303.9	3,239.1	
60%-75%	עד 40%	26.8	122.7	114.4	262.8	292.5	89.1	908.3	
	40%-50%	-	0.2	4.7	30.4	37.7	16.5	89.5	
	50%-80%	-	0.1	1.4	27.7	54.6	12.7	96.5	
	מעל 80%	-	-	-	3.5	14.8	4.4	22.7	
	סך הכל	26.8	123.0	120.5	324.4	399.6	122.7	1,117.0	
מעל 75%	עד 40%	3.5	12.4	33.9	29.4	29.2	32.5	140.9	
	40%-50%	2.4	0.1	0.1	4.3	5.7	7.5	20.1	
	50%-80%	-	-	1.1	3.0	10.0	5.9	20.0	
	מעל 80%	-	-	-	3.6	5.3	0.1	9.0	
	סך הכל	5.9	12.5	35.1	40.3	50.2	46.0	190.0	
שיעבודים אחרים	עד 40%	-	-	-	0.6	0.3	1.1	2.0	
	40%-50%	-	-	-	-	0.1	-	0.1	
	50%-80%	-	-	-	-	2.8	-	2.8	
	מעל 80%	-	-	-	-	0.2	-	0.2	
	סך הכל	-	-	-	0.6	3.4	1.1	5.1	
סך הכל		320.4	977.4	965.7	2,343.8	2,058.9	611.9	7,278.1	

(1) כאשר מדובר במיחזור הגיל הינו מיום ביצוע המיחזור.

לפרטים נוספים, ראה ביאור 3330 לדוחות הכספיים.

מאפייני תיק האשראי לדירור

לקוחות הבנק בתחום הלוואות לדירור נמנים עם אוכלוסיות מהעשירון האמצעי ומעלה. ככלל עדיפות הבנק ללקוחות בעלי הכנסה משפחתית ברוטו שאינה פוחתת מההכנסה הממוצעת במשק ולרכישת נכסים ביישובים בעלי סחירות נכסים גבוהה, כאשר כ-50% מהאשראי ניתן לנכסים באזור גוש דן וירושלים רבתי.

בביצועי הלוואות לדירור בשנת 2017 שיעור יחס החזר להכנסה הממוצע עמד על כ-28%, לעומת 23% בשנת 2016. בשנת 2017 כ-99% מההלוואות ניתנו בשיעור החזר של עד 40% מההכנסה וכ-87% מההלוואות ניתנו בשיעור מימון שאינו עולה על 60% משווי הנכס.

בשנת 2017 כ-3% מסך ביצועי האשראי לדירור (45 מיליוני ש"ח) ניתנו לתקופה העולה על 25 שנים בריבית קבועה, לעומת כ-4% (42 מיליוני ש"ח) בשנת 2016.

תקופת ההלוואה המקורית של 94.2% מיתרת תיק האשראי לדירור נמוכה מ-25 שנים, הבנק לא מעניק הלוואות לתקופה העולה על 30 שנים.

יתרת ההלוואות לדירור בפיגור של מעל ל-90 ימים עומדת על 127.9 מיליוני ש"ח, לעומת יתרה של 109.9 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2016. [לפרטים נוספים, ראה לעיל טבלה בדבר הלוואות לדירור בפיגור לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314.](#)

למידע נוסף על סיכונים בתיק ההלוואות לדירור, [ראה בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2017](#), הנמצא באתר האינטרנט של הבנק וכן [בביאור 3330](#) לדוחות הכספיים.

תהליך מתן אשראי לדירור

פעילות המשכנתאות כוללת בעיקר מתן הלוואות לדירור וכנגד שעבוד דירת מגורים לתושבי ישראל בבסיסי הצמדה שונים ועל-פי מגוון מסלולי ריבית ולתושבי חוץ במט"ח במטבעות עיקריים (בעיקר דולר ארה"ב, לירה שטרלינג ואירו).

בתיק ההלוואות לדירור קיימים שני סוגי הלוואות: הלוואות מכספי בנק והלוואות מכספי ממשלה ובאחריותה לזכאי משרד הבינוי והשיכון (להלן: "הלוואות תקציב") אשר יתרתן ליום 31 בדצמבר 2017 עומדת על סך של כ-796 מיליוני ש"ח. לבנק אין סיכון אשראי על הלוואות התקציב.

תהליך הערכת ואישור האשראי בשעבוד דירת מגורים הינו תהליך מובנה וסטנדרטי. האישור להלוואה מבוצע בסניף ו/או מועבר לדרג מאשר בכיר יותר, על-פי מדרג הסמכויות שקבע דירקטוריון הבנק.

התהליך מחייב הפרדת תפקידים (קצין האשראי אינו רשאי לאשר את הבקשות אותן הוא מעריך - מערכת המחשב חוסמת אפשרות זו) כך שגם בקשות בסמכות הסניף אינן יכולות להתבצע על-ידי בעל תפקיד אחד.

בקשות החורגות מסמכות מנהל סניף מועברות לאישור מרכז חיתום. תפקיד מרכז החיתום הוא לבחון את הבקשה מחדש, לאשרה או לדחותה. במידה ובקשת האשראי בסמכות גבוהה מסמכות מרכז החיתום, מרכז חיתום מגבש המלצה ומעבירה לאישור גורם בכיר (מנהל אגף, מנכ"ל או ועדות האשראי) לפי הסמכות הרלוונטית.

כחלק מתהליך ייצור ההלוואה, תיקי האשראי במסגרת פעילות המשכנתאות נבדקים על-ידי יחידת בחינה מרכזית הבודקת את שלמות התיק לאחר שאושר וקבלת כל המסמכים והביטחונות הנדרשים. יחידה זו כפופה למערך התפעול האחורי בחטיבת המשאבים ובכך קיימת הפרדה ניהולית בין תהליך אישור האשראי והעברת המסמכים ובין בחינתו בטרם ביצוע.

סיכונים בתיק ההלוואות לאנשים פרטיים ללא הלוואות לדיור

להלן יתרת האשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור) במיליוני ש"ח:

ליום 31 בדצמבר		
2016	2017	
987.3	1,041.0	הלוואות צרכניות סולו
136.6	99.6	אשראי קמעונאי אחר ⁽¹⁾⁽²⁾
1,123.9	1,140.6	סה"כ אשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור)^(*)
1,087.0	1,106.0	*מזה לא בעייתיים
10.6	10.5	בעייתיים כחות מ 90 יום
10.6	9.9	בעייתיים יותר מ 90 יום
7.2	6.7	פגומים שצוברים הכנסות ריבית
8.5	7.5	פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית
1,123.9	1,140.6	סה"כ אשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור)
3.3%	3.0%	שיעור האשראי שמשווג כבעייתי מסך האשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור)
		(1) הרכב:
18.5	15.7	יתרות עו"ש בחובה
118.1	83.9	אחר (רכב וכרטיסי אשראי) ⁽²⁾
136.6	99.6	סה"כ אשראי קמעונאי אחר

(2) מספרי השוואה הוצגו מחדש.

להלן נתונים נוספים על התפלגות יתרות האשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור):

31 בדצמבר		
2016	2017	
שיעור מסה"כ		
לפי תקופה ממוצעת שנותרה לסיום ההלוואה		
2%	2%	עד שנה
19%	16%	משנה עד 3 שנים
33%	41%	מ- 3 שנים עד 5 שנים
39%	35%	מ- 5 שנים עד 7 שנים
3%	3%	מעל 7 שנים
4%	3%	אחר
לפי גודל חבות לווה (באלפי ש"ח)		
3%	3%	עד 10
7%	6%	מ 10 עד 20
26%	26%	מ 20 עד 40
54%	56%	מ 40 עד 80
8%	8%	מ 80 עד 150
1%	1%	מ 150 עד 300
1%	0%	מעל 300
לפי סוג האשראי		
95%	98%	לוח שפיצר חודשי בריבית משתנה
0%	0%	לוח שפיצר חודשי בריבית קבועה
1%	1%	הלוואות שתנאיהן מאפשרים ללווה לדחות תשלומי קרן או לשלם תשלום הנמוך מהריבית שנצברה על ההלוואה
4%	1%	אחר
ביטחונות		
1%	1%	נכסים פיננסיים בבנק
7%	5%	אחרים
92%	94%	ללא בטחונות
הכנסה קבועה לחשבון		
80%	83%	לקוחות אשראי שאינם מנהלים חשבון עו"ש בבנק עם הכנסה קבועה לחשבון
20%	17%	לקוחות אשראי שמנהלים חשבון עו"ש בבנק עם הכנסה קבועה לחשבון

להלן פרטי מחיקות חשבונאיות בגין אשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור) במיליוני ש"ח:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	
41.3	47.8	מחיקות חשבונאיות
(9.8)	(10.4)	גביית חובות שנמחקו בשנים קודמות
31.5	37.4	סה"כ מחיקות
2.8%	3.3%	שיעור המחיקות נטו מיתרת האשראי לסוף תקופה

להלן נתונים אודות יתרות ממוצעות של סיכון אשראי* לאנשים פרטיים (שאינו לדיור) ללקוחות עו"ש פעילים (באלפי ש"ח):

31 בדצמבר		
2016	2017	
20.7	19.8	סיכון אשראי ממוצע
5.0	4.9	מזה מסגרת עו"ש מאושרת
16%	15%	שיעור לקוחות עו"ש פעילים בבנק להם מסגרת מאושרת מסך לקוחות האשראי לאנשים פרטיים (שאינו לדיור)

* כולל יתרות חובה ומסגרות מאושרות שטרם נוצלו בעו"ש, כרטיסי אשראי והלוואות.

היקף הביצועים באשראי קמעונאי אחר אינו מהותי ועל כן עיקר הדיון להלן ומדדי הביצועים יתייחסו להלוואות צרכניות סולו בלבד.

להלן התפתחות ביצועי הלוואות צרכניות סולו ומדדי ביצוע עיקריים:

2015	2016	2017	
687	634	625	ביצועים במהלך התקופה (במיליוני ש"ח)
שיעור יחס החזר הלוואה שבוצעה מההכנסה הכוללת של הלוואה			
97%	95%	95%	יחס החזר עד ל-20%
3%	5%	5%	יחס החזר מעל ל-20%
שיעור ביצוע לפי תקופה מקורית של הלוואה			
99.6%	99.8%	100%	עד 6 שנים
0.4%	0.2%	0%	מעל 6 שנים
4.9	5.4	5.2	תקופת הלוואה ממוצעת (בשנים)
שיעור ביצוע לפי סכומי הלוואות (באלפי ש"ח)			
75%	71%	61%	עד 50
7%	6%	4%	בין 50 ל 60
7%	10%	5%	בין 60 ל 70
8%	7%	20%	בין 70 ל 80
3%	6%	10%	מעל 80 אש"ח
42	40	48	סכום הלוואה ממוצע (באלפי ש"ח)

מאפייני תיק האשראי ללקוחות הלוואות צרכניות סולו של הבנק

הלוואות צרכניות סולו ניתנות ללקוחות פרטיים, תושבי ישראל המבקשים לקבל אשראי לכל מטרה, לתקופה קצובה. עיקר האשראי ניתן ללקוחות שמנהלים את חשבון העו"ש שלהם בבנק אחר באמצעות ערוצים דיגיטליים או באמצעות סניפי הבנק. לקוחות אלו מדורגים על-פי מודל החיתום ביום מתן הלוואה בבנק.

הפעילות מאופיינת בפיזור רב של לקוחות אשר לכל אחד מהם ניתן אשראי בסכום נמוך יחסית ולכן אין לבנק תלות מהותית בלקוח בודד. במהלך 2017 עודכן מודל החיתום באופן שאפשר הגדלת סכומי החשיפה ללקוח פרטי עד 150 אלפי ש"ח ללווים אשר פרופיל הסיכון שלהם מאפשר זאת על-פי המודל.

הלוואות אלו ניתנות על בסיס ריבית הפריים ולפיכך חשופות לשינויים בריבית. עם זאת, תקופת הלוואה ככלל הינה עד 6 שנים כאשר המח"מ הממוצע עומד על 2.7 שנים (ללא הנחת פירעון מוקדם) וסכום החזר החודשי לרוב נמוך יחסית ולכן חשיפת הלקוח לגידול בתשלומים עקב העלאת ריבית הינה בסיכון נמוך יחסית.

כמו כן, הרוב המוחלט של ביצועי האשראי הצרכני סולו מאופיין ביחס החזר הלוואה מבוקשת להכנסה הכוללת בשיעור של עד 20%. בהתאם למדיניות האשראי של הבנק, הבנק בוחן גם את היחס בין סך החזר של כלל התחייבויות הלקוח לבין סך ההכנסה הכוללת של הלקוח.

במהלך השנה, השיק הבנק מיזם למכירת אשראי צרכני בנקודות מכירה קמעונאיות ובכך נותן מענה ללקוחות המבקשים לרכוש מוצרים במימון בנקאי באמצעים דיגיטליים. מהלך זה מאפשר לבנק להרחיב את הפיזור הגיאוגרפי שלו, תוך הגעה לקהל לקוחות נוסף.

יתרת ההלוואות הצרכניות סולו ללקוחות עו"ש פעילים בבנק ליום 31 בדצמבר 2017 עומדת על כ-145.7 מיליוני ש"ח (כ-15% מיתרת האשראי), לעומת יתרה של 160.8 ביום 31 בדצמבר 2016 (כ-17% מיתרת האשראי).

תהליך מתן אשראי להלוואות צרכניות סולו

תהליך מתן האשראי ללקוחות מבוצע באחד מהערוצים הבאים: המוקד הטלפוני, אתר האינטרנט, נקודות מכירה או סניפי הבנק.

הגורמים המוסמכים בבנק רשאים לאשר אשראי צרכני סולו תוך בחינת הבקשה באמצעות מערכת חיתום האשראי. מערכת חיתום האשראי כוללת את כללי מדיניות האשראי ואת מודל הדירוג ועל בסיסם מתקבלת המלצה לאישור האשראי.

כמו כן, בחינת מתן אשראי תבוצע על-פי מדיניות הבנק, בדגש על הכללים הבאים:

- הבנת צרכי האשראי של הלקוח ויכולת החזר שלו.
 - הבנה וניתוח מקור הכנסותיו הקבועות של הלקוח וסכומן וכן סך התחייבויות שלו.
 - הבנה וניתוח של רמת סיכון הלקוח בהתאם לקבוצת הדרוג על-פי מודל הדרוג, ניסיון הבנק בפעילות עם הלקוח, ככל שקיים וניסיון מול פלח הלקוחות הרלוונטי.
- בעת מתן הלוואה צרכנית סולו ללקוחות חדשים, חלק מהלקוחות מתבקשים להעביר חומר חיתומי מלא ובגין חלק מהלקוחות מסתפק הבנק בהצהרת הלקוח.
- בעת מתן הלוואה ללקוחות קיימים הבנק מתבסס בין היתר על חומר חיתומי קיים, על ההכרות עם הלקוח ועל הצהרותיו ומקבל עדכון לחומר החיתומי במידת הצורך.
- הבנק קבע כללים לפנייה יזומה לשיווק ומתן אשראי שאינו לדיור ללקוחות קמעונאיים בהתאם לחוזר בנק ישראל מחדש ספטמבר 2015. קהלי היעד אליהם מתבצעת פנייה יזומה כוללים את הלקוחות הקיימים בבנק אשר עומדים במדיניות האשראי של הבנק כפי שמפורט לעיל.
- ככלל, בפנייה יזומה למתן הלוואות צרכניות סולו מבוצעת בחינת אינדיקטורים מצביעי סיכון. בחינה זו מבוצעת טרם הפנייה ללקוח ובכפוף לעמידתו בקריטריונים.

פיקוח ומעקב אחר מאפייני הסיכון

במסגרת פעילות זו, בבנק מבוצעים בקרה וניטור הסיכון ומדווחים להנהלה ולדירקטוריון באופן שוטף וביניהם:

- דיווח ממצאי בקרות חיתום וניהול האשראי.
- מעקב ודיווח על שיעורי הפיגור וההפרשה מהפעילות.
- דיווח על מאפיינים ומגמות בתיק האשראי ועמידה בכל המגבלות שנקבעו במדיניות האשראי.

אשראי למימון הקמת פרויקטי נדל"ן

הבנק נותן אשראי למימון הקמת פרויקטים למגורים בשיטת הליווי הסגור וכן מעמיד ערבויות לסוגיהן בהתאם לצרכים הספציפיים של כל פרויקט ועל-פי מאפייניו. בשיטת הליווי הסגור מופרד הפרויקט משאר פעילות הלקוח. לפרויקט נפתח חשבון ייעודי המשמש לצורכי הפרויקט בלבד ואליו מופקדים כספי התקבולים מרוכשי יחידות הדיור, ההון העצמי ואשראי הבנק. כספים אלו משמשים לביצוע הפרויקט ומשוחררים לפי קצב התקדמות הבניה על-פי דוחות מפקח מומחה. במסגרת מימון הפרויקט לבנייה מעמיד הבנק גם ערבויות ביצוע, ערבויות כספיות וערבויות חוק מכר לרוכשי יחידות בפרויקט. המקרקעין והתקבולים משועבדים לטובת הבנק. במרבית העסקאות מונפקות בטוחות חוק המכר על-ידי גופים מוסדיים עימם קיים לבנק הסכם שיתוף פעולה.

הבנק משתף פעולה עם גופים מוסדיים בהעמדת אשראי לפרויקט לצורך ניצול מיטבי של ההון והשאת הרווחיות, תוך פיזור סיכונים האשראי ועמידה במגבלות רגולטוריות נדרשות.

נכון ליום 31 בדצמבר 2017, הבנק מנהל כ-225 פרויקטים בהיקף כולל של כ-10,000 יחידות דיור.

הבנק מממן את הפרויקטים החל משלב רכישת הקרקע, דרך שלבי הבנייה השונים. נכון ליום 31 בדצמבר 2017 האשראי שניתן לפרויקטים שנמצאים בשלב קרקע מהווה 43.8% במונחי חבות מתיק הנדל"ן של הבנק. יצוין כי כל האשראי

הקיים בפרויקטים שנמצאים בשלב הקרקע ניתן לפרוייקטים הזמינים לבניה תוך 12 חודשים. ככלל, האשראי למימון קרקעות ניתן לקרקעות שזמן בנייתן הצפוי לא יעלה על 24 חודש מיום מימון הקרקע. נכון ליום 31 בדצמבר 2017 האשראי שניתן לפרוייקטים באזור מרכז הארץ מהווה 63.7% במונחי היקפי אשראי מתיק הנדל"ן של הבנק, 13.4% בירושלים רבתי ו-22.9% בשאר הארץ. הבנק מנהל נכון לסוף 2017 כ-235 פרויקטים מהם בכ-50 פרויקטים הפעילות הינה בשיתוף פעולה עם גופים מוסדיים. היקף תיק מנהל כ-6.4 מיליארד ש"ח, מזה כ-1 מיליארד עבור הבנק והיתרה עבור הגופים המוסדיים. [לפרטים נוספים, ראה דוח ממשל תאגידי ופרטים נוספים בפרק מגזרי פעילות.](#)

חשיפות עיקריות למדינות זרות⁽¹⁾ במיליוני ש"ח

חלק א - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך מביניהם:

31 בדצמבר 2017							המדינה
חשיפה מאזנית (מעבר לגבול) ⁽²⁾		חשיפה חוץ מאזנית ⁽³⁾⁽²⁾		חשיפה מאזנית ⁽²⁾			
לפרעון מעל שנה	לפרעון עד שנה	סך החשיפה החוץ מאזנית ⁽⁸⁾	סך החשיפה המאזנית ⁽⁸⁾	לאחרים ⁽⁷⁾	לבנקים	למשלוח ⁽⁴⁾	
257.7	48.0	4.8	305.7	189.6	5.7	110.4	ארצות הברית
133.4	42.2	6.9	175.6	148.9	18.4	8.3	אחרות
391.1	90.2	11.7	481.3	338.5	24.1	118.7	סך כל החשיפות למדינות זרות
3.3	-	-	3.3	3.3	-	-	מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC⁽⁵⁾
3.8	-	-	3.8	3.8	-	-	מזה: סך כל החשיפות למדינות GIIPS⁽⁶⁾

31 בדצמבר 2016							המדינה
חשיפה מאזנית (מעבר לגבול) ⁽²⁾		חשיפה חוץ מאזנית ⁽³⁾⁽²⁾		חשיפה מאזנית ⁽²⁾			
לפרעון מעל שנה	לפרעון עד שנה	סך החשיפה החוץ מאזנית ⁽⁸⁾	סך החשיפה המאזנית ⁽⁸⁾	לאחרים ⁽⁷⁾	לבנקים	למשלוח ⁽⁴⁾	
290.9	67.3	-	358.2	194.3	14.7	149.2	ארצות הברית
151.9	136.6	5.3	288.5	165.4	13.1	110.0	אחרות
442.8	203.9	5.3	646.7	359.7	27.8	259.2	סך כל החשיפות למדינות זרות
4.5	-	-	4.5	4.5	-	-	מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC⁽⁵⁾
3.4	-	-	3.4	3.4	-	-	מזה: סך כל החשיפות למדינות GIIPS⁽⁶⁾

- (1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות נזילים ונגזרי אשראי.
- (2) סיכון אשראי מאזני חוץ מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (4) משלוח, מוסדות, רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (5) החשיפה למדינות ה-LDC (מדינות פחות מפותחות) כוללת את ליבריה בלבד.
- (6) החשיפה למדינות ה-GIIPS כוללת את המדינות: פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד.
- (7) כולל הלוואות לדיור.
- (8) לא קיים סיכון אשראי מאזני או חוץ מאזני בעייתי וכן לא קיימים חובות פגומים בחשיפות למדינות זרות.

חלק ב' - מידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון אינו מהותי.

חלק ג' - החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות לתקופות הדיווח אינה מהותית

חשיפות⁽²⁾⁽¹⁾ אשראי למוסדות פיננסיים⁽³⁾ זרים במיליוני ש"ח

ליום 31 בדצמבר		דרוג אשראי חיצוני ⁽²⁾
2016	2017	
26	17	AAA עד AA-
13	20	A עד A-
25	34	BBB עד -BBB
2	10	ללא דרוג
66	81	סך הכול חשיפה

- (1) פיקדונות ויתרות עו"ש במוסדות פיננסיים זרים, לבנק אין סיכונים אשראי חוץ מאזני.
 - (2) לא קיימים מוסדות פיננסיים אשר מסווגים כחוב פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת וכן לא קיימת הפרשה להפסדי אשראי.
 - (3) מוסדות פיננסיים זרים הינם בנקים, חברות אחזקה של בנקים, בנקים להשקעות וברוקרים.
 - (4) על-פי חברת הדרוג S&P.
- היתרות הנכללות בטבלה לעיל כוללות בעיקר מוסדות הפועלים בארה"ב, קנדה, בלגיה ושווייץ.

הבנק קבע מגבלות על החשיפה המרבית המותרת למוסדות פיננסיים בחו"ל ומנהל מעקב שוטף על חוסנם של גופים אלה בהסתמך על דירוג החברות ונתוני שוק אחרים המעידים על מצבן הכלכלי.

חשיפה לסיכונים סביבתיים

הפעילות הנוכחית של הבנק מתמקדת בלוחים מהמגזר הקמעונאי אשר להם חשיפה נמוכה לסיכון הסביבתי. כפועל יוצא חשיפת הבנק לסיכון זה אינה משמעותית. גם פעילות הבנק במתן אשראי בתחומי הבניה, הנדל"ן ופעילות מסחרית לתאגידים ויחידים אינה חושפת את הבנק לסיכון סביבתי משמעותי בין היתר לאור הימנעות הבנק ממתן אשראי בענפים המועדים לזיהום הסביבה וקבלת אישורים מתאימים לפני מתן אשראי בסקטור נדל"ן.

סיכונים סליקה וסיכון צד נגדי

סיכון סליקה הוא הסיכון שצד נגדי לא יקיים את חלקו ולא יעביר לבנק במועד הקבוע לכך את הסכום הנדרש בעת סליקת עסקה. החשיפה לסיכון סליקה היא למשך זמן קצר ובדרך כלל היא תוך יומית.

המקור העיקרי לחשיפת הבנק לסיכונים סליקה הינו סליקת עסקאות בנגזרים (OTC). הבנק אינו פועל מול לקוחותיו בנגזרות OTC, אלא במכשירים נגזרים הנסחרים בבורסות שונות, בהם סיכון הסליקה מזערי. הבנק חשוף לסיכונים סליקה בפעילותו עבור עצמו ואולם היקפי הפעילות הללו אינם מהותיים. בנוסף, לבנק חשיפה לסיכונים סליקה הנובעים ממסחר בניירות ערך זרים המתבצע מול ברוקרים באמצעות תהליכי סליקה שאינם במקביל לתשלום (Non Delivery Versus Payment) NON-DVP. היקף עסקאות אלו קטן יחסית.

עיקר חשיפות הבנק לסיכון צד נגדי מתהווה מול בנקים בארץ ובחו"ל ומוסדות פיננסיים מוכרים בחו"ל בגין סליקת עסקאות בנגזרים (OTC) ומול ברוקרים ונותני שירות קסטודיאן בניירות ערך בגין סליקת עסקאות בניירות ערך זרים. מסגרות הפעילות עם מוסדות אלו מאושרות לפחות אחת לשנה בדירקטוריון הבנק כחלק ממסגרות האשראי של אותם מוסדות. במהלך השנה לא התממשו סיכונים סליקה או סיכון צד נגדי בבנק.

הפחתת סיכון - הבנק חתם על הסכמי ISDA ועל נספחי CSA מול רוב הבנקים מולם מתבצעת הפעילות בנגזרים. הדבר מאפשר קיזוזים של העסקאות כך שהסכום שיעבור בין הצדדים לעסקה הוא סכום החשיפה נטו. ועל-ידי כך להקטין את החשיפה של כל אחד מהצדדים. נספחי CSA מסדירים העברות של כספים בין הצדדים לעסקה כל אימת שהחשיפה מגיעה להיקף מסוים שנקבע מראש ועל-ידי כך קטנה החשיפה לצד הנגדי.

3.2. סיכון שוק

סיכון השוק הוא הסיכון להפסד או ירידת-ערך הנובע משינוי בשווי כלכלי של מכשיר פיננסי או תיק מסוים או קבוצת תיקים וברמה הכוללת שינוי בשווי הכלכלי של הבנק, עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים. בקבוצת סיכונים זו כלולים מספר סוגי סיכונים ספציפיים, המפורטים בהמשך והמנוהלים בבנק באופן דומה, על בסיס מסגרת עבודה, מדיניות ומגבלות שקבע הדירקטוריון.

לתיאור נרחב של מסגרת העבודה לניהול ובקרת ניהול סיכונים שוק, [ראה את דו"ח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים.](#)

VaR

הבנק מכמת את סיכונים השוק גם על-פי מתודולוגית הערך הנתון לסיכון - VaR.

ה-VaR אומד את ההפסד המקסימלי הצפוי לבנק בשל התממשות סיכונים השוק בתקופת זמן נתונה וברמת בטחון סטטיסטית קבועה מראש על-פי תנאי השוק שנצפו בעבר. החישוב בבנק מבוצע, אחת לחודש, לתקופת החזקה של 10 ימים וברמת מובהקות של 99%. הבנק מודד את הסיכון הכולל שלו באמצעות ה-VaR של סך התיק הבנקאי וכן את החשיפה לסיכון של התיק למסחר שלו באמצעות מערכת זו. בנוסף לניהול ובקרה באמצעות מודל ה-VaR, משתמש הבנק גם במודלים אחרים לכימות הסיכונים.

הסיכון הנמדד על-ידי VaR מתייחס לנזק הפוטנציאלי מהחזקת הפוזיציות המאזנית והחוץ מאזנית ובכלל זה הפוזיציות של התיק למסחר החשופות לסיכונים שוק.

הבנק מבצע תהליך Back-Tasting לתוצאות ה-VaR. תוצאות ה-Back-Tasting במהלך השנה תאמו לחישובי ה-VaR המקורי.

להלן אומדן ה-VaR:

אומדן ה-VaR לשנה שהסתיימה ביום			
31 בדצמבר 2016		31 בדצמבר 2017	
ערך מקסימלי במהלך השנה	סוף תקופת הדיווח	ערך מקסימלי במהלך השנה	סוף תקופת הדיווח
במיליוני ש"ח			
8.9	7.9	10.4	8.4
20.0	18.0	18.0	18.0
חשיפה במועל			
מגבלת הבנק			

מדיניות גידור ו/או הפחתת סיכונים

מדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים של הבנק מבוססת על ניהול החשיפות לסיכונים שוק ונזילות על-ידי קביעת מגבלות כמותיות התואמות את תאבון הסיכון של הבנק. האמצעים בהם נעשה שימוש לצורך העמידה במגבלות כוללים בין השאר: קנייה ומכירה של ניירות ערך סחירים (בעיקר אגרות חוב של ממשלת ישראל), גיוס של פיקדונות לא סחירים (מלקוחות פרטיים ומוסדיים), גיוס פיקדונות סחירים ופעילות במכשירים פיננסיים נגזרים.

סיכון הריבית

סיכון הריבית נובע מההבדל שבין רגישות הנכסים לשינויים בשיעורי הריבית לבין רגישות זו של ההתחייבויות הנובע מהפער בין מועדי הפירעון ומועדי שינוי הריבית של הנכסים וההתחייבויות בכל אחד מהמגזרים. שינויים אלה עלולים לפגוע ברווחיות ו/או להביא לשחיקת ההון של הבנק. פעילות הבנק כמתווך פיננסי יוצרת חשיפה לסיכון זה והבנק מנהל את החשיפה באופן שוטף. החשיפה העיקרית של הבנק היא במגזרים הלא צמוד והצמוד למדד שכן חלק ניכר מהנכסים וההתחייבויות במגזרים אלו, הינם בריבית קבועה לטווח ארוך יחסית.

הבנק מנהל מעקב אחר מדדים מקובלים לאמידת סיכון הריבית של ההלוואות כנגד הפיקדונות, במטרה להתאים את ההשפעה של שינוי אפשרי בשיעורי הריבית על שווי התזרים הפיננסי הנקי שלו לתיאבון הסיכון של הבנק. בין כלים אלו נמדדים פערי מח"מ, מבוצע כימות באמצעות VaR ונאמדת החשיפה במגוון של תרחישים. כמו כן, עוקב הבנק אחר היקף הפירעונות המוקדמים בהלוואות, להם השפעה מהותית על המח"מ האפקטיבי.

מדיניות הבנק, בניהול החשיפה לסיכון ריבית, נקבעת בהתחשב בציפיות להתפתחות בשיעורי הריבית השונים, תוך בחינת העלויות לצמצום החשיפה לסיכון זה ובהתחשב באומדן שיעור הפירעון המוקדם בהלוואות ובגורמים המשפיעים עליו. ההערכה של שיעור הפירעון המוקדם מתבצעת על סמך נתוני העבר ועל בסיס הנחות הבנק על מספר גורמים המשפיעים על שיעור זה ובהם בעיקר שיעור הריבית. הנחת הפירעון המוקדם של ההלוואות משמשת במגזר הצמוד למדד לצורך חישוב פערי המח"מ והחשיפה לסיכון ריבית.

להערכת הבנק, בהתחשב בהיקף הפירעונות המוקדמים בשנים האחרונות ובחשיפות בכל מגזרי ההצמדה, החשיפה לסיכון כתוצאה משינוי לא צפוי של 1 נקודת האחוז בשיעור הריביות נמוכה וזאת יחסית לשווי התזרים הנקי המהוון של הבנק. הערכה זו של הבנק הינה "מידע צופה פני עתיד" העשויה להתממש באופן שונה מכפי שנצפה לאור העובדה כי היא מבוססת על היקף הפירעונות המוקדמים בשנים האחרונות והחשיפות בכל מגזרי ההצמדה וייתכן כי היקף הפירעונות בפועל בעתיד, יהיה שונה.

להלן מידע לגבי השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו (במיליוני ש"ח):

א. שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות המאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים (לפני שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית):

ליום 31 בדצמבר 2017					
סה"כ	מטבע חוץ ⁽²⁾		מטבע ישראלי		
	אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
13,119.4	292.2	842.6	3,209.1	8,775.5	נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
566.9	66.5	191.6	-	308.8	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
12,673.8	329.4	950.0	3,147.7	8,246.7	התחייבויות פיננסיות
568.0	38.7	111.7	281.0	136.6	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
444.5	(9.4)	(27.5)	(219.6)	701.0	שווי הוגן נטו
ליום 31 בדצמבר 2016					
סה"כ	מטבע חוץ ⁽²⁾		מטבע ישראלי		
	אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
13,726.0	356.3	1,147.8	3,340.2	8,881.7	נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
399.5	60.9	196.2	-	142.4	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
13,251.4	372.3	1,199.6	3,302.4	8,377.1	התחייבויות פיננסיות
395.1	43.3	139.3	50.0	162.5	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
479.0	1.6	5.1	(12.2)	484.5	שווי הוגן נטו

ב. השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים:

ליום 31 בדצמבר 2017						
שינוי בשווי הוגן		שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי ריבית (במיליוני ש"ח)				
באחוזים	במיליוני ש"ח	מטבע חוץ ⁽²⁾		מטבע ישראלי		השינוי בשיעורי הריבית
סה"כ	סה"כ	אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
1.01%	4.5	(11.4)	(29.3)	(229.6)	719.3	גידול מיידי מקביל של אחוז אחד
0.09%	0.4	(9.7)	(27.6)	(220.7)	702.9	גידול מיידי מקביל של 0.1 אחוז
(0.47%)	(2.1)	(7.4)	(25.4)	(207.0)	682.2	קטון מיידי מקביל של אחוז אחד

ליום 31 בדצמבר 2016 ⁽⁴⁾						
שינוי בשווי הוגן		שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי ריבית (במיליוני ש"ח)				
באחוזים	במיליוני ש"ח	מטבע חוץ ⁽²⁾		מטבע ישראלי		השינוי בשיעורי הריבית
סה"כ	סה"כ	אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
(2.46%)	(11.8)	(0.5)	5.3	(20.6)	483.1	גידול מיידי מקביל של נקודת אחוז אחד
(0.27%)	(1.3)	1.4	5.1	(13.1)	484.3	גידול מיידי מקביל של 0.1 אחוז
3.09%	14.8	3.9	4.4	(2.2)	487.7	קטון מיידי מקביל של נקודת אחוז אחד

- (1) לא כולל יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים.
 (2) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
 (3) סכומים לקבל (לשלם) בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, כשהם מהווים בריביות אשר שימשו לחישוב השווי ההוגן.
 (4) הוצג מחדש.

ג. להלן תמצית החשיפות לשינויים בלתי צפויים בריבית (במיליוני ש"ח):

השינוי הפוטנציאלי ברווח השנתי - רווח (הפסד)		השינוי הפוטנציאלי בשווי הכלכלי - רווח (הפסד)			
ליום 31 בדצמבר					
2016 ⁽³⁾	2017	2016 ⁽³⁾	2017	2016 ⁽³⁾	2017
עלייה 1%	עלייה 1%	ירידה 1%	עלייה 1%	ירידה 1%	עלייה 1%
מגזר					
21.6	34.7	3.2	(1.5)	(18.8)	18.3
(3.9)	(6.6)	10	(8.4)	12.6	(10.0)
7.4	3.2	1.6	(1.9)	4.1	(3.8)
25.1	31.2	14.8	(11.8)	(2.1)	4.5
מגבלה					
30	40	20	(40)	20	(40)
28.7	37.5	14.8	10.9	23.6	4.5
16.2	22.7	(10.6)	(19.6)	(2.1)	(20.1)

- (1) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
 (2) חישובי החשיפה כוללים הנחות התנהגותיות שונות באשר לזמני הפירעון של הכנסים וההתחייבויות על-פי ניסיון העבר, הבנק מתייחס לחלק מיתרות העו"ש כהתחייבויות לזמן ארוך. כמו כן, קיימות הנחות בהתייחס לפירעונות המוקדמים במשכנתאות. להערכות אלו חשיבות משמעותית לתוצאות החשיפה.
 (3) הוצג מחדש.

לפרטים נוספים, ראה דוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

31 בדצמבר 2017					
מעל 5 שנים	מעל 3 שנים	מעל שנה	מעל 3 חודשים	מעל חודש	עם דרישה עד חודש
עד 10 שנים	עד 5 שנים	עד 3 שנים	עד שנה	עד 3 חודשים	עד חודש
מיליוני ש"ח					
מטבע ישראלי לא צמוד					
135.3	273.2	497.8	1,355.0	203.2	6,222.8
-	-	149.4	123.9	30.1	4.3
135.3	273.2	647.2	1,478.9	233.3	6,227.1
(8.5)	(828.5)	(1,663.7)	(831.4)	(466.1)	(4,446.3)
-	-	-	(0.8)	-	(135.8)
(8.5)	(828.5)	(1,663.7)	(832.2)	(466.1)	(4,582.1)
מכשירים פיננסיים, נטו					
126.8	(555.3)	(1,016.5)	646.7	(232.8)	1,645.0
613.9	487.1	1,042.4	2,058.9	1,412.2	1,645.0
החשיפה המצטברת במגזר					
מטבע ישראלי צמוד למדד					
349.5	785.6	899.9	641.3	184.0	28.5
-	-	-	-	-	-
349.5	785.6	899.9	641.3	184.0	28.5
(373.2)	(933.3)	(695.2)	(589.3)	(322.7)	(233.2)
-	-	(150.5)	(100.4)	(30.1)	-
(373.2)	(933.3)	(845.7)	(689.7)	(352.8)	(233.2)
מכשירים פיננסיים, נטו					
(23.7)	(147.7)	54.2	(48.4)	(168.8)	(204.7)
(539.1)	(515.4)	(367.7)	(421.9)	(373.5)	(204.7)
החשיפה המצטברת במגזר					
מטבע חוץ⁽²⁾					
23.6	104.1	252.2	87.8	15.8	651.3
-	-	-	-	-	258.1
23.6	104.1	252.2	87.8	15.8	909.4
(0.5)	-	(17.6)	(454.0)	(160.5)	(646.8)
-	-	(0.1)	(24.1)	(0.1)	(126.1)
(0.5)	-	(17.7)	(478.1)	(160.6)	(772.9)
מכשירים פיננסיים, נטו					
23.1	104.1	234.5	(390.3)	(144.8)	136.5
(36.9)	(60.0)	(164.1)	(398.6)	(8.3)	136.5
החשיפה המצטברת במגזר					
חשיפה כוללת לשינויים בשיעורי הריבית					
508.4	1,162.9	1,649.9	2,084.1	403.0	6,902.6
-	-	149.4	123.9	30.1	262.4
508.4	1,162.9	1,799.3	2,208.0	433.1	7,165.0
(382.2)	(1,761.8)	(2,376.5)	(1,874.7)	(949.3)	(5,326.3)
-	-	(150.6)	(125.3)	(30.2)	(261.9)
(382.2)	(1,761.8)	(2,527.1)	(2,000.0)	(979.5)	(5,588.2)
מכשירים פיננסיים, נטו					
126.2	(598.9)	(727.8)	208.0	(546.4)	1,576.8
37.9	(88.3)	510.6	1,238.4	1,030.4	1,576.8
החשיפה המצטברת במגזר					

(1) בטור "ללא תקופת פירעון" מוצגות יתרות מאזניות.

(2) פעילות מקומית, לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.

הערות

- א. פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר לפי סעיפי המאזן השונים יימסרו לכל מבקש.
- ב. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מציגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעור הריבית שמנכים אותם אל השווי ההוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בביאור 21 בדוח הכספי, בעקביות להנחות שלפיהם חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי.

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

31 בדצמבר 2016			31 בדצמבר 2017				מעל 10 שנים	
משך חיים ממוצע	שיעור תשואה פנימי	סך הכל	משך חיים ממוצע	שיעור תשואה פנימי	סך הכל	ללא תקופת פירעון ⁽¹⁾	מעל 20 שנים	עד 20 שנים
שנים	%		שנים	%		מיליוני ש"ח		
0.86	3.82	8,881.7	0.58	3.98	8,775.5	3.3	4.9	80.0
0.50	-	142.4	1.22		308.8	-	1.1	-
0.86	3.82	9,024.1	0.60	3.98	9,084.3	3.3	6.0	80.0
0.42	0.55	(8,377.1)	0.80	0.60	(8,246.7)	-	-	(2.2)
0.09	-	(162.5)	0.09	-	(136.6)	-	-	-
0.42	0.55	(8,539.6)	0.79	0.60	(8,383.3)	-	-	(2.2)
0.44	3.27	484.5	(0.19)	3.38	701.0	3.3	6.0	77.8
		484.5			701.0	701.0	697.7	691.7
3.02	4.48	3,340.2	3.77	4.70	3,209.1	-	40.7	279.6
-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.02	4.48	3,340.2	3.77	4.70	3,209.1	-	40.7	279.6
2.00	1.17	(3,302.4)	2.62	1.03	(3,147.7)	-	-	(0.8)
1.00	-	(50.0)	0.83		(281.0)	-	-	-
1.98	1.17	(3,352.4)	2.47	1.03	(3,428.7)	-	-	(0.8)
1.03	3.30	(12.2)	1.30	3.67	(219.6)	-	40.7	278.8
		(12.2)			(219.6)	(219.6)	(219.6)	(260.3)
1.19	2.80	1,504.1	0.91	3.25	1,134.8	-	-	-
0.21	-	257.1	0.08	-	258.1	-	-	-
1.04	2.80	1,761.2	0.76	3.25	1,392.9	-	-	-
0.24	0.55	(1,571.9)	0.22	0.66	(1,279.4)	-	-	-
0.28	-	(182.6)	0.16	-	(150.4)	-	-	-
0.24	0.55	(1,754.5)	0.21	0.66	(1,429.8)	-	-	-
0.80	2.25	6.7	0.55	2.59	(36.9)	-	-	-
		6.7			(36.9)	(36.9)	(36.9)	(36.9)
1.42	3.87	13,726.0	1.39	4.09	13,119.4	3.3	45.6	359.6
0.32	-	399.5	0.70		566.9	-	1.1	-
1.39	3.87	14,125.5	1.36	4.09	13,686.3	3.3	46.7	359.6
0.79	0.70	(13,251.4)	1.19	0.71	(12,673.8)	-	-	(3.0)
0.30	-	(395.1)	0.48		(568.0)	-	-	-
0.78	0.70	(13,646.5)	1.16	0.71	(13,241.8)	-	-	(3.0)
0.61	3.16	479.0	0.20	3.38	444.5	3.3	46.7	356.6
		479.0			444.5	444.5	441.2	394.5

ג. שיעור תשואה פנימי היינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בביאור 21 בדוח הכספי.

ד. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן שיגרם כתוצאה משינוי קטן בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.

להלן משך החיים הממוצע (מח"מ ריבית) של הנכסים וההתחייבויות (בשנים):

ליום 31 בדצמבר 2016			ליום 31 בדצמבר 2017			
מט"ח	מט"ח	מט"ח	מט"ח	מט"ח	מט"ח	
וצמוד מט"ח	צמוד	לא צמוד	וצמוד מט"ח	צמוד	לא צמוד	
1.04	3.02	0.85	0.76	3.77	0.60	מח"מ הנכסים ⁽¹⁾
0.24	1.98	0.42	0.21	2.47	0.79	מח"מ התחייבויות ⁽¹⁾
0.80	1.03	0.44	0.55	1.30	(0.19)	פער המח"מ בשנים
2.25	3.30	3.27	2.59	3.67	3.38	הפרש שת"פ (%)

(1) כולל עסקאות עתידיות ואופציות ובהסתמכות על נתוני שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים. בסך כל הנכסים וההתחייבויות פער המח"מ הינו 0.19% ושנים והשת"פ הינו 3.27%.

סיכון שער חליפין וסיכון אינפלציה

החשיפה לסיכון הבסיסי, המתבטאת בהפסד שעלול להתרחש, משינויים במדד המחירים ובשער החליפין. המדיניות של הבנק לנהל את הסיכונים מחשיפת הבסיס באופן מבוקר ובהתאם להתפתחויות בשווקים הפיננסיים.

במסגרת ניהול סיכוני השוק, הבנק מנהל באופן שוטף את הפוזיציות במגזרי ההצמדה השונים באמצעות מגוון הכלים הפיננסיים שלרשותו, זאת תוך התחשבות בשינויים החלים בנתונים כלכליים רלוונטיים ובקרה שוטפת על הסיכונים הנובעים מחשיפה זו. המגבלות נקבעו תוך שמירה על גמישות הבנק ויכולתו לשנות את הפוזיציות השונות בתקופה קצרה בהתאם לתחזיות הכלכליות. כדי להגביל את החשיפה לסיכון זה, קבע דירקטוריון הבנק את שיעוריה המרביים של החשיפה בכל מגזר הצמדה.

להלן המגבלות על שיעורי החשיפה בכל מגזר הצמדה כפי שקבע הדירקטוריון (שאיננה בהכרח החשיפה המשפיעה על חשבון רווח והפסד). המגבלות הינן על סכומי העודף (הגרעון) של הנכסים על ההתחייבויות בכל מגזר:

ליום 31 בדצמבר 2017				
חשיפה בפועל	המגבלה המאושרת		המגבלה המאושרת ⁽¹⁾	
	במיליוני ש"ח		באחוזים מההון הפיננסי ⁽²⁾	
	מינימלית	מקסימלית	מינימלית	מקסימלית
לא צמוד	891	337	843	50
הצמדה למדד ⁽³⁾	(223)	(168)	337	(25)
במט"ח ובהצמדה למט"ח	16	(35)	35	(5.2)

(1) המגבלות עודכנו על-ידי הדירקטוריון בחודש דצמבר 2015.

(2) ההון הפיננסי הינו ההון העצמי בניכוי נכסים לא כספיים במאוחד (ליום 31 בדצמבר 2017 - 674 מיליוני ש"ח).

(3) לא כולל תוכניות חסכון עם רצפה שקלית אשר נכון ליום 31 בדצמבר 2017 עומדת על כ-303 מיליוני ש"ח (המגבלה המאושרת כולל תוכניות חסכון עם רצפה שקלית הינה 100%, כ-674 מיליוני ש"ח, והחשיפה בפועל הינה 80 מיליוני ש"ח).
החריגה הקיימת במגזר זה ליום 31 בדצמבר 2017 נסגרה ביום 1 בינואר 2018. כמו כן, לא קיימת חריגה במדידה הכוללת תוכניות חסכון עם רצפה שקלית.

הבנק מודד את הפוזיציות שלו בבסיסי ההצמדה השונים מדי יום באמצעות מערכת המידע שלו. מידע זה מדווח ליחידות האחראיות על ניהול הפוזיציה והתאמתה למגבלות החלות עליה. המידע בדבר גובה הפוזיציות מדווח באופן שוטף בישיבות של הועדה לניהול נכסים והתחייבויות, ובישיבות של פורומים אחרים הפעילים בניהול סיכונים.

לפרטים נוספים אודות בסיסי ההצמדה השונים, [ראה בראור 31](#) לדוחות הכספיים.

להלן ריכוז בסיסי ההצמדה של הבנק ליום 31 בדצמבר 2017:

סך הכל	מטבע חוץ		מטבע ישראלי		
	פריטים שאינם כספיים	אחר	דולר של ארה"ב	צמוד למדד המחירים	לא צמוד
13,555.2	268.7	301.7	870.0	3,152.3	8,962.5
12,717.9	116.0	390.1	872.7	3,096.1	8,243.0
-	-	93.3	13.8	(279.0)	171.9
837.3	152.7	4.9	11.1	(222.8)	891.4

להלן נתונים אודות ההשפעה על הון הבנק לפני השפעת המס בעקבות שינויים תאורטיים במדד המחירים לצרכן (במיליוני ש"ח):

תרחיש	השפעת התרחיש ליום 31 בדצמבר 2017	השפעה חיובית מקסימלית של התרחיש בשנת 2017 ⁽¹⁾	השפעה שלילית מקסימלית של התרחיש בשנת 2017 ⁽¹⁾
עלייה של 3% במדד ⁽²⁾	(4.3)	10.8	(5.6)
ירידה של 3% במדד ⁽³⁾	(9.5)	-	(25.7)

- (1) נמדד לפי יום פרסום המדד בחודשים ינואר עד דצמבר 2017.
 (2) כולל השפעת תוכניות חסכון עם רצפת הצמדה למדד אשר ליום 31 בדצמבר 2017 גבוהה מהמדד בפועל בסכום של כ-303 מיליוני ש"ח.
 (3) כולל השפעת תוכניות חסכון עם רצפת הצמדה למדד אשר ליום 31 בדצמבר 2017 נמוכה מהמדד בפועל בסכום של כ-639 מיליוני ש"ח.

להלן נתונים אודות רגישות הון הבנק לשינויים בשערי מטבע במיליוני ש"ח (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש, כאשר תרחיש התחזקות פירושו התחזקות המטבע הנדון כנגד השקל):

תרחיש	ליום 31 בדצמבר 2017		מקסימום שנת 2017		מינימום שנת 2017	
	דולר ארה"ב	אחר	דולר ארה"ב	אחר	דולר ארה"ב	אחר
התחזקות של 10%	1.1	0.5	1.9	1.0	(1.3)	0.1
החלשות של 10%	(1.1)	(0.5)	1.3	(0.1)	(1.9)	(1.0)

כחלק מהאסטרטגיה הכוללת של הבנק לניהול רמת החשיפה לסיכונים שוק, מבצע הבנק בין היתר עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים כדי להקטין את החשיפה שלו לסיכונים אלו. פעילות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים הינה כמתווך, סוחר או כמשתמש סופי. לבנק מכשירים פיננסיים נגזרים כגון עסקאות עתידיות להחלפה בין מטבעות (Swap) וחוזים עתידיים להגנה על שערי מטבע (Forward).

העסקאות במכשירים הפיננסיים הנגזרים נרשמות לפי שווי הוגן ושינויים בשווי ההוגן נרשמים באופן שוטף בדוח רווח והפסד. כמו כן, הבנק מתקשר בחוזים שבפני עצמם אינם מכשירים נגזרים אך הם מכילים נגזרים משובצים. מדיניות הבנק היא להימנע ככל האפשר מחשיפה לסיכונים שער החליפין בין מטבעות החוץ השונים. החשיפה הבין-מטבעית מנוהלת במסגרת מצומצמת ובגבולות שאושרו על-ידי דירקטוריון הבנק.

לפרטים נוספים, [ראה ביאור 31](#) בדוחות הכספיים.

הבנק מנהל באופן שוטף את הפוזיציה במטבע חוץ. דירקטוריון הבנק קבע מגבלות על סכומי העודף (גרעון) של הנכסים על ההתחייבויות. הבנק פועל רק במטבעות מרכזיים ובהיקפים מידתיים ביחס להון הפיננסי. חישוב העודף (גרעון) כולל השפעה של נגזרים.

סיכון מחיר מניות

במסגרת מדיניות הסיכונים הפיננסיים (סיכונים שוק), דירקטוריון הבנק קבע מסגרת מצומצמת של 40 מיליוני ש"ח להשקעה בתעודות סל ומניות בתיק למסחר ובתיק הזמין למכירה (אין מסגרת לרכישת מניות בתיק הבנקאי). יתרת השקעה במניות ובתעודות סל ליום 31 בדצמבר 2017 (בתיק למסחר ובתיק הזמין) הסתכמה ב-1.7 מיליוני ש"ח, בהשוואה ל-6.1 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2016.

3.3. סיכון נזילות ומימון

סיכון הנזילות

"נזילות" מוגדרת כיכולתו של התאגיד לממן גידול בנכסים ולעמוד בפירעון התחייבויותיו. סיכון הנזילות הינו הסיכון לפגיעה בהון וביציבותו הנובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו בשל אי-וודאות לגבי זמינות המקורות והיכולת לגייסם, באופן בלתי צפוי בתוך פרק זמן קצר מבלי שיהיה הפסד מהותי והיכולת לממש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. החשיפה נובעת ממתן הלוואות לזמן ארוך (אף אם ניתנו בריבית משתנה) הממומנות על-ידי מקורות לטווח קצר.

הבנק חשוף לסיכונים נזילות ולחשש מפני האטה ביכולת הגיוס של חוב סחיר או ממוסדיים עקב שינויים בשוק, שינויי חקיקה ו/או שינויים בטעמי המפקידים. במטרה להתמודד עם סיכון זה מפעיל הבנק מזה שנים מדיניות של הרחבת בסיס המפקידים והקטנת ההישענות על מפקידים גדולים, ובפרט התמקדות בגיוס פיקדונות ממשקי בית. בנוסף לכך מושם דגש על שמירה של רמת נזילות גבוהה, כפי שהיא באה לידי ביטוי בהיקף נכסים נזילים זמינים, ובפערי תזרים קטנים בין פירעון הנכסים להתחייבויות. לאופי האשראי והמפקידים, לשיעורי הפירעונות המוקדמים במגזרי ההצמדה השונים וכן למידת המחזור של הפיקדונות קצרי המועד יש השפעה מהותית על אומדן החשיפה לסיכון זה.

לפרטים אודות פיקדונות הציבור, ראה [ביאור 19](#) לדוח הכספי.

יחס נזילות מזערי

הבנק בוחן את מצב הנזילות שלו מידי יום באמצעות מודל יחס נזילות המזערי שהינו היחס בין כרית הנזילות לבין התזרים הפוטנציאלי היוצא נטו בתרחיש קיצון. לצורך המודל אסף הבנק נתונים על שיעור הפירעונות המוקדמים, על עיתוים ועל שיעור המחזור של הפיקדונות והחסכונות. יחס הנזילות המזערי נבחן בארבעה תרחישים: תרחיש עסקים רגיל, תרחיש "לחץ" ספציפי לבנק, תרחיש "לחץ" מערכתי ותרחיש משולב ספציפי לבנק ולחץ מערכתי. התרחישים השונים נבדלים זה מזה בעיקר בשיעור המחזור של הפיקדונות וביכולת המימוש של הנכסים הנזילים. תוצאות יחס הנזילות המזערי נבדלים מתוצאות יחס כיסוי הנזילות בעיקר כתוצאה מהנחות מחזור פקדונות מלקוחות פרטיים שמרניות באופן מהותי מההנחות שיש לקחת על-פי נוהל בנקאי תקן 221 ביחס כיסוי הנזילות. יחס נזילות המזערי המינימאלי על-פי התרחישים הנ"ל עמד ביום 31 בדצמבר 2017 על 157%.

יחס כיסוי נזילות (LCR)

ביום 28 בספטמבר 2014, במסגרת ההיערכות ליישום באזל III, פירסם הפיקוח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקן 221 בנושא יחס כיסוי הנזילות (Liquidity Coverage Ratio - LCR).

יחס כיסוי הנזילות מכיל שני מרכיבים:

- שווי מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (High Quality Liquid Assets - HQLA) בתנאי קיצון (מונה).
 - סך תזרים מזומנים יוצא נטו במהלך 30 הימים הקלנדרים הבאים (מכנה).
- על-פי ההוראה, למעט מצב של לחץ פיננסי (financial stress), ערכו של היחס לא יפחת מ-100%. דהיינו, מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ישתווה לכל הפחות לסך תזרים המזומנים היוצא נטו על בסיס שוטף. תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס כאמור החל מיום 1 בינואר 2017, אולם תאגיד בנקאי אשר עומד בדרישה ליחס כאמור במועד תחולת ההוראה, ה-1 לאפריל 2015, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה. הבנק עומד ביחס הנזילות הקבוע בהוראה.

להלן יחס כיסוי נזילות המוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח:

שלושת החודשים שהסתיימו ביום	
31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
באחוזים	
458	243
100	100

יחס כיסוי נזילות

יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על-ידי המפקח על הבנקים

להערכת הבנק, בהתחשב בשיעורי מיחזור הפיקדונות בשנים האחרונות, החשיפה לסיכון האמור אינה גבוהה, בין היתר, משום שהבנק מגוון את מקורות המימון שלו, מקפיד להרחיב את בסיס המפקידים ולצמצם את מידת ההישענות על מפקידים גדולים. כמו כן, הבנק מקפיד לשמר כרית נזילות מספקת הבאה לידי ביטוי בכך שיחסי הנזילות גבוהים מהיחסים הנדרשים.

נכון למועד הדוח יתרת סך פיקדונות הציבור של שלושת קבוצות המפקידים הגדולות עומד על כ-493 מיליוני ש"ח (המהווים כ-4.7% מסך הפיקדונות בבנק), בהשוואה ל-528 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2016.

יחס מימון יציב (NSFR)

בנוסף, הבנק עוקב אחר נזילות ארוכת הטווח באמצעות מודל יחס מימון יציב בהתאם לעקרונות מודל ה-NSFR (Net Stable Funding Ratio) בהוראות באזל III בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 342. יחס המימון היציב עמד ביום 31 בדצמבר 2017 על 116%.

יחס קצר ארוך

מבנה המאזן של הבנק כולל שימושים ארוכים. כ-74% מתיק האשראי הינו אשראי לדיור המאופיין בתקופות לפדיון ארוכות. מנגד, התקופה לפירעון של המקורות קצרה יותר. ליום הדוח פער המח"מ בין הנכסים וההתחייבויות הכספיות על-פי לוחות הסילוקין הינו כ-3 שנים. אולם, פער זה אינו לוקח בחשבון מרכיבים התנהגותיים כגון פירעונות מוקדמים ומח"מ אפקטיבי של המקורות, אשר מקטינים באופן מהותי את הסיכון.

כחלק מניהול הסיכון, מדיניות הבנק שמה דגש על גיוס מקורות ממשקי בית. כ-79% מפקדונות הציבור של הבנק הינם של אנשים פרטיים וכ-54% מפקדונות הציבור הינם בסכום של עד 1 מיליוני ש"ח.

הבנק מנהל את פער המח"מ בין הנכסים והתחייבויות שלו באופן שוטף, על-ידי מודלים ייעודיים לכימות היקף החשיפה. לצורך ניהול סיכון קצר ארוך קבע דירקטוריון הבנק מספר מגבלות, ביניהן:

תקרה להיקפי גיוס נדרשים בשלוש השנים הקרובות, מגבלה על ההפסד המרבי בתרחיש של עליית מחיר הפיקדונות, רצפה ליחס פיקדונות ממשקי בית מסך הפיקדונות וכדומה.

סיכון המימון

הבנק קבע לעצמו מדיניות ארוכת טווח של הרחבת גיוס המקורות, תוך שמירת משקל המקורות ממשקי בית מסך כל פיקדונות הציבור ושמירה על יכולת גיוס המקורות מלקוחות מוסדיים. גיוס פיקדונות לזמן ארוך נעשה בהתייחס להיקף ביצועי אשראי חדש לזמן ארוך. בנוסף, הבנק, באמצעות החברה הבת ירושלים מימון והנפקות, מגייס פיקדונות על-פי צרכי הגיוס של הבנק וכתבי התחייבות נדחים על-פי צרכי ההון שלו.

הבנק פועל להשגת היעדים באמצעות גיוון סל המוצרים והתאמתו לצרכי הלקוחות והתנאים המשתנים בשוק. בנוסף, עורך הבנק מבצעים לציבור המפקידים באמצעות פרסום באמצעי התקשורת השונים ודיוור ישיר ללקוחות קיימים ופוטנציאליים. הבנק גם מציע שירות בנקאות במערכת סגורה המאפשר גיוס כספים מלקוחות כל הבנקים כמפורט להלן. לבנק יכולת לקבל הלוואה Overnight מבנק ישראל במקרי חירום. כמו כן, הבנק יכול דרך עסקאות SWAP להעביר נזילות ממט"ח לשקלים ולהיפך.

הבנק מעריך באופן שוטף את יכולת ההישענות שלו על כל מקור מימון ופועל בהתאם להערכות אלו. בחינה מעמיקה של זמינות מקורות המימון תיערך אחת לשנה במסגרת ההכנה לדיון במדיניות ניהול הסיכונים.

להלן פרטים אודות שיעבוד מזומנים וניירות ערך:

31 בדצמבר 2017			
ערך במאזן	משועבד כבטוחה	לא משועבד	
במיליוני שקלים			
2,659.0	15.0	2,644.0	מזומנים ופיקדונות בבנקים
858.3	175.6	682.7	ניירות ערך
31 בדצמבר 2016			
ערך במאזן	משועבד כבטוחה	לא משועבד	
במיליוני שקלים			
2,522.0	19.1	2,502.9	מזומנים ופיקדונות בבנקים
1,434.5	313.4	1,121.1	ניירות ערך

הנכסים ששועבדו כבטוחה שועבדו לטובת מסלקות הבורסה והמעוף.

לפירוט אודות השיעבודים, ראה [ביאור 27](#) לדוחות הכספיים.

לפרטים נוספים אודות סיכון המימון, ראה [דוח על הסיכונים](#) באתר האינטרנט של הבנק.

3.4. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות, או אירועים חיצוניים. הגדרת הסיכון כוללת סיכונים משפטיים אך היא איננה כוללת סיכונים אסטרטגיים או סיכונים מוניטין. הסיכונים התפעוליים גלומים בכל הפעילויות הבנקאיות השונות ומובנים בכל תהליכי העבודה בבנק. הבנק פועל במגוון פעילויות פיננסיות וחשוף לסיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים טכנולוגיים המידע, המשכיות עסקית ואבטחת מידע. הסיכון התפעולי יוצר השלכות גם על סיכונים אחרים כגון סיכונים אשראי וסיכונים שוק.

מוקדי הסיכון התפעולי

הסיכונים התפעוליים המהותיים עימם מתמודד הבנק הם סיכונים המצויים בכל גוף פיננסי. בשנים האחרונות התרבו הסיכונים מבחוץ, בעיקר בהיבט סיכונים סייבר והבנק משקיע משאבים רבים להגנת משאבי הבנק מפני גורמים עוינים ופועל על-פי הנחיות בנק ישראל תוך סיוע של יועצים חיצוניים. להלן מוקדי הסיכון העיקריים:

- סיכונים סייבר ואבטחת מידע.
- המשכיות עסקית והתאוששות מאסון.
- כשל מערכות.
- מעילות והונאות.

הפחתת הסיכון התפעולי

הבנק מקיים מסגרת מקיפה של תהליכים ושיטות על מנת להקטין את החשיפה להפסדים הנובעים מסיכונים תפעוליים. מסגרת זו כוללת, בין היתר, את האמצעים הבאים:

- הפעילויות המבוצעות בבנק מעוגנות בנהלים המבוססים על הוראות בנק ישראל, הניסיון המצטבר בבנק ובסיוע יועצים/מומחים חיצוניים. זאת על מנת לשפר ולייעל את שיטות העבודה, תהליכי הבקרה הפנימיים ולמנוע טעויות אנוש.
- הקטנת החשיפה התפעולית באמצעות נקיטת אמצעי בקרה מתמשכים ודרישה לביצוע בקרה כפולה בכל תהליך בו קיים סיכון תפעולי מהותי.
- ביצוע בקורות רוחביות על תחומי פעילות שונים בהתאם לסיכון הטמון בתהליך, תוך דגש על תהליכים בהם לא מתקיימת בקרה כפולה בתהליך.
- ביצוע סקרי סיכונים תפעוליים וסקר מעילות והונאות וגיבוש תוכניות להפחתת הסיכונים שזוהו בסקר.
- הטמעת תרבות ארגונית לניהול הסיכון התפעולי והגברת המודעות אליו בקרב העובדים.
- יישום תהליך אישור טרם הפעלת כל מוצר/פעילות/תהליך חדש - המחייב ביצוע סקר סיכונים מקיף, בניית תוכנית הפחתה מותאמת לרמת הסיכון, ואישור כל מוצר חדש מהותי בפורום ניהול סיכונים בראשות המנכ"ל ובעדת ניהול סיכונים הדירקטוריונית.
- איסוף מידע על אירועי הפסד או כמעט הפסד וביצוע הפקות לקחים - הבנק אוסף נתונים על אירועי כשל תפעולי שאירעו וגרמו לנזק תפעולי בפועל או שהיה בהם פוטנציאל להפסד תפעולי. באירועים מהותיים או רוחביים מבוצע תחקיר והפקת לקחים של כל הגורמים המעורבים. הנהלת הבנק והדירקטוריון מקבלים דיווח על אירועים תפעוליים בהם נגרם הפסד ואירועים בהם היה פוטנציאל להפסד.
- מפת הסיכונים התפעוליים, תוכנית הפחתה של הסיכונים ודיווח אירועי הפסד וכמעט הפסד - מנוהלים במערכת ייעודית לניהול הסיכונים התפעוליים.
- מינוי רפרנטים חטיבתיים לניהול סיכונים תפעוליים - לשם שיפור והטמעה של ניהול הסיכון התפעולי בכל יחידות הבנק.
- מדי רבעון מדווח להנהלה ולדירקטוריון מסמך סיכונים עבור סיכונים תפעוליים במסגרתו דיווח על אירועי הכשל שאירעו בתקופת הדוח, מוקדי הסיכון הקיימים, כולל סיכונים IT, סייבר ואבטחת מידע, המשכיות עסקית ומצב ההתקדמות בישום תכנית הפחתה.
- על מנת להפחית את הסיכונים התפעוליים להם הבנק חשוף, רוכש הבנק מידי שנה ביטוח אחריות מקצועית, ביטוח נכסים וביטוח סייבר אשר מקנה כיסוי ביטוחי מורחב לנזקים בגין פשעי מחשב ולכשלים בתחום הטכנולוגי.

סיכויי IT, הגנת הסייבר ואבטחת מידע

טכנולוגיית המידע הינה מרכיב מרכזי בתפעול ובניהול תקין של הבנק. סיכויי טכנולוגיית המידע נובעים מפעילותן השוטפת של מערכות המידע של הבנק, תהליכי טכנולוגיית המידע רוחביים ופיתוח פעילויות חדשות (פרוייקטים ומערכות). סיכויי טכנולוגיית המידע כוללים גם סיכויי סייבר ואבטחת מידע וסיכויי בנקאות בתקשורת, אשר עלולים להשפיע על תהליכים עסקיים ו/או תפעוליים בבנק. מנהל חטיבת המשאבים אחראי על ניהול סיכויי טכנולוגיית המידע בבנק.

הגנת הסייבר ואבטחת מידע:

הבנק, כמו יתר הבנקים במערכת הבנקאית בישראל חשופים להתקפות סייבר ותקריות קיברנטיות. זהו אחד הסיכונים הלא פיננסיים המהותיים אליהם חשופים הבנקים בשל אפשרות תקיפת הסייבר על מערכות IT של הבנק ואתרי הבנק, אשר עשויה לגרום לפגיעה ביכולת להמשיך לספק שירות או לגרום עיכוב במתן שירות, גניבת נתוני הלקוחות ופגיעה במוניטין הבנק.

הבנק הרחיב בשנים האחרונות את יחידת הגנת הסייבר ואבטחת המידע ומשפר באופן תמידי את תחום אבטחת מידע. קימת הפרדת אנשי אבטחת מידע מאנשי התשתיות. הבנק פועל באופן תמידי להפחתת סיכויי סייבר ומשקיע משאבים רבים בתחום של הגנת הסייבר ואבטחת המידע החל מהטמעה של מוצרי אבטחת מידע, ביצוע בקורות, ביצוע סקרי סיכונים, סקרי אבטחה וחדירות ועוד. כל מוצר חדש או שינוי בתהליך ובפעילות עובר בדיקות מקיפות של יחידת אבטחת מידע.

בשנים האחרונות הוטמעו בבנק כלים חדשים להתגוננות בפני התקפות קיברנטיות וננקטים אמצעי ההגנה בפני דלף מידע ושמירת נתוני הלקוחות. בנוסף, לבנק קיימים שני עותקי שמירה של נתונים ואתר מחשב חלופי, אשר נועדו לאפשר לבנק את המשכיות העסקית וחזרה לפעילות תקינה תוך זמן קצר. כמו כן, הבנק נוקט הסדרי ביטוח בפני נזקים אפשריים בגין תקריות קיברנטיות.

סיכויי טכנולוגיית המידע:

הבנק פועל באופן תמידי לפיתוח ושיפור מערכות המידע שלו ומנהל בצורה מתודולוגית את סיכויי טכנולוגיית המידע. קיים סט נהלים ומתודולוגיית עבודה המהווים תשתית טובה למעקב ובקרה על סיכויי טכנולוגיית המידע. הבנק מחזיק מפת סיכויי טכנולוגיית המידע וקיימת תוכנית עבודה רב שנתית של ריענון הסקרים לזיהוי והערכת סיכויי IT. בכל הפרוייקטים המרכזיים שבפיתוח מתנהל תהליך סדור של ניהול סיכונים על-פי מתודולוגיה אחידה. לכל פרויקט מתקיימות ישיבות סיכויי פרויקט אחת לחודש בשיתוף אנשי מערכות מידע, הגורמים העסקיים ומנהלת סיכונים תפעוליים. מתנהל מעקב סדיר אחר כלל הסיכונים המזוהים של טכנולוגיות המידע. הבנק מתחזק באופן קבוע אתר מחשב משני המהווה אתר גיבוי, אתר חליפי, במקרה של כשל באתר המחשב המרכזי של הבנק.

ניטור ובקרה - הניטור והבקרה על זמינות המערכות מהווים נדבך חשוב באיתור תקלות לפני התרחשותן וביצוע פעולות למניעת הכשל. בבנק קיימת מערכת שליטה ובקרה המאפשרת איתור וזיהוי מהיר של תקלה לפני או בעת התרחשותה ויכולת לבצע דיאגנוסטיקה מהירה, הבנת מהות התקלה ותיקונה בזמן קצר.

מדדי חשיפה לסיכון תפעולי

הבנק הגדיר את תאבון (סובלנות) הסיכון עבור סיכונים תפעוליים. ההגדרה כוללת מגבלה על שיעור סיכון גבוה מתוך כלל הסיכונים (כלומר כמה סיכונים גבוהים הבנק מוכן להכיל), מגבלה על הפסד כספי שנתי בגין סיכונים תפעוליים, מגבלה על הנזק בגין תרחיש קיצון תפעולי. ברמה פרטנית הוגדרה מגבלה על תלונות ציבור ומגבלה על זמינות המערכות המשפיעות על השירות ללקוח.

מבוצע מעקב שוטף אחר העמידה במגבלות אלה והבנק עומד בהן.

לפרטים נוספים אודות הסיכון התפעולי, [ראה דוח על הסיכונים](#) באתר האינטרנט של הבנק.

המשכיות עסקית

במטרה לשמור על הרציפות העסקית, השרידות והמשכיות הפעילות של הבנק לאחר ארוע של אסון או תקלה ובהתאם להוראת בנק ישראל 355 בנושא ניהול המשכיות עסקית, הבנק מנהל תכנית רציפה להיערכות לחירום והמשכיות עסקית לרבות היבטי החשיפה וניהול הסיכונים. מערך המחשוב של הבנק מושתת על שני אתרי מחשוב - אתר ראשי במטה הבנק בקרית שדה תעופה ואתר חלופי באמצעות HOSTING בבניין IBM בנתניה.

נושא המשכיות העסקית מנוהל תחת יחידת תכנון בקרה ו-OCIO בחטיבת המשאבים ובהתאם להוראות בנק ישראל בנב"ת 355 בנושא המשכיות עסקית.

סיכונים משפטיים

הגדרת הסיכון המשפטי הינה - סיכון הנובע מהפוטנציאל להפסד כתוצאה מהפרה של חוקים, תקנות, או הוראות גולציה, או כתוצאה מזכויות או חובות של הבנק שאינן מבוססות כנדרש; הסיכון חל גם כאשר ישנם חוזים ללא יכולת אכיפה, תביעות משפטיות, או שיקול דעת מוטעה, אשר עלולים להקשות על מימוש או לפגוע בזכויות הבנק.

הסיכון המשפטי עלול לנבוע מתשתית משפטית לקיחה או שגויה אשר בהסתמך עליה נתן הבנק שירות ללקוח, קיבל שירות מספק ו/או קיבל בטוחה מלקוח או מצד שלישי כגון: התקשרות שאינה מגובה בהסכם נאות, בטוחה שאינה ניתנת למימוש כתוצאה מפגם ביצירתה או ברישומה, או מכיוון שהבטוחה נגנבה או איבדה את ערכה וכד'.

בנוסף, עלול להיווצר לבנק סיכון משפטי כתוצאה מגורמים חיצוניים אשר אינם תלויים בבנק, כגון: שינוי הוראות חוק, תקנות או הוראות פיקוח שונות (הוראות המפקח על הבנקים, הוראות רשות ניירות ערך, הרשות לאיסור הלבנת הון וכד'), או פסיקה חדשנית של בית המשפט לפיה נדרש הבנק לפעול בנושא מסוים באופן שונה מהאופן בו נהג לפעול עד למתן אותה פסיקה.

הסיכונים המשפטיים הינם חלק ממכלול הסיכונים התפעוליים אליהם חשוף הבנק. עו"ד שרית ויסטון, סמנכ"ל והיועצת המשפטית, היא הממונה על ניהול הסיכונים המשפטיים של הבנק ונעזרת לשם כך בעובדי המחלקה המשפטית של הבנק. הסיכון המשפטי והרגולטורי מנוהל בבנק בצורה מוסדרת ומובנית, המעוגנת בנהלים ומדיניות כתובים במטרה למזער עד למינימום האפשרי את התממשותם של סיכונים אלו ולמזער את הנזקים הנגרמים לבנק במקרה וסיכון כזה אכן יתממש בפועל.

לפי מדיניות הבנק ונהליו כל סוגיה משפטית העולה במסגרת ניהול עסקי הבנק מועברת לטיפול המחלקה המשפטית (כל אחד בתחום אחריותו). כל תביעה, הליך משפטי, או איום בתביעה המגיעים אל מי מעובדי הבנק מועברים לטיפול המחלקה המשפטית, כל פניה של לקוח לעובד בנק בשאלה משפטית מופנית למתן מענה על-ידי המחלקה המשפטית או בסיועה. נכון ליום 31 בדצמבר 2017, לבנק אין חשיפה מהותית בגין תביעות שהוגשו נגדו אשר ההסתברות להתממשותן אינה קלושה למעט האמור בסעיף 3 בביאור 26 לדוחות הכספיים בדבר תובענה שאושרה כיצוגית כנגד כלל בטוחה.

סיכון מוניטין

סיכון המוניטין הוא סיכון להפסד הנובע מפגיעה בשמו הטוב של הבנק או פגיעה בהערכה חיצונית של יכולותיו הבנקאיות או של איתנותו הפיננסית. סיכון כזה עלול להיגרם כתוצאה מגורמים בתוך הבנק כגון: כשל תפעולי של מערכות בבנק, כשלים במניעת אירועים הקשורים להלבנת הון, מעילה והונאה של עובדים וכד', או כתוצאה מגורמים שהינם חיצוניים לבנק כגון: משבר כלכלי בארץ או בעולם, כשלים בבנקים אחרים, תובענה ייצוגית וכד'.

ניהול סיכון המוניטין מתחלק לשניים: מניעת הסיכון, וניהול הסיכון לאחר התממשות אירוע או אינדיקציות להתממשות אירוע. ברמת מניעת הסיכון תופס סיכון המוניטין מקום מרכזי בהתנהלות הבנק. התיאבון לסיכון, הנהלים, המגבלות ותחומי הפעילות מכוונים באופן ברור לצמצום החשיפה לסיכון המוניטין. הבנק מבצע ניטור לסיכון מוניטין באמצעות מעקב אחר נושאים מרכזיים המשקפים את המוניטין שלו, כגון פרסומים במדיה הכתובה והאלקטרונית, תלונות ציבור, תביעות לקוחות ועוד.

מדיניות הבנק בניהול הסיכונים מגדירה שלושה סוגי אירועים שעשויים להיות אירועי סיכון:

1. אירועים צפויים שניתן להיערך אליהם מראש.
 2. אירועים "מתגלגלים" שמתפתחים בהדרגה ועשויים להיפך לאירוע סיכון מוניטין.
 3. אירועים לא צפויים מראש המתרחשים בפתאומיות.
- הטיפול בכל אירוע סיכון מנוהל ומרוכז על-ידי דוברות הבנק בשיתוף עם מנהלת מטה מנכ"ל אסטרטגיה ושיווק כאשר ביחס לכל אחד מסוגי האירועים האמורים, הוגדרו דרכי פעולה וזוהו הגורמים הרלוונטיים הנוספים שיעבדו מולם.

סיכוני הציות

סיכון הציות הינו הסיכון שתוטל על התאגיד סנקציה חוקית או רגולטורית, הפסד פיננסי מהותי או פגיעה במוניטין כתוצאה מכישלון שלו לציית למכלול הוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק, או על נהלים הפנימיים.

כחלק מניהול סיכון הציות מגובשת המדיניות לניהול הסיכון האמור, מבוצע מיפוי של סיכוני הציות, מטופלים מקרים של הפרות ציות וכן מתנהל פיקוח שוטף על יישום מכלול הוראות החוק הנהלים והרגולציה החלים על הבנק.

ניהול סיכון הציות מיושם בהתאם להוראות הדין ונהל בנקאי תקין החלים על הבנק בהקשר זה ובכלל זה בהתאם לנוסחו העדכני והמורחב של נב"ת 308 שהינו בתוקף מיום 1 בינואר 2016.

למידע נוסף על ניהול סיכון הציות, [ראה דוח מפורט על הסיכונים](#), באתר האינטרנט של הבנק במסגרת האכיפה הפנימית, מנוהל סיכון ה-FATCA וסיכון ה-CRS.

על-פי הוראות תקנות ה-FATCA, הבנק מינה (Responsible Officer RO) אשר אחראי על הטמעת התקנות בבנק, להוות איש הקשר מול רשויות המס ולתת הצהרות שונות בשם הבנק. לאחר תאריך הדוח, דירקטוריון הבנק קבע כי קצין הציות של הבנק ישמש גם כ-RO לעניין ה-FATCA (חלף ה-CRO אשר כיהן בתפקיד עד לאותו מועד).

דיווח FATCA של המוסדות הפיננסיים בישראל לרשות המיסים בוצע ביום 4 לספטמבר 2017 בגין יתרות סוף שנה של החשבונות ברי דיווח לשנת 2016. הבנק העביר את המידע לרשויות המיסים בישראל בהתאם להוראות החוק והתקנות. כמו כן, הבנק נערך ליישום תקן ה-CRS ולדיווח על תושבי חוץ בעלי חבות מס זרה, לקראת כניסתן הצפויה של תקנות מס הכנסה בנושא זה.

במרץ 2015 הוציא המפקח על הבנקים חוזר בנושא "ניהול סיכונים הנובעים מפעילות חוצת גבולות של לקוחות" CROSS BORDER. חוזר זה טומן בחובו חובות המוטלות על התאגיד הבנקאי בכל הנוגע לחבויות המס של לקוחותיו. האחריות לניהול סיכוני ה-CROSS BORDER מוטלת על קצין הציות הכפוף ליועצת המשפטית כחלק מיישום ההוראה נבנתה מדיניות לניהול סיכון חוצה גבולות, נקבעו כללים לזיהוי לקוחות בעלי סיכון גבוה ונבנתה תכנית עבודה.

בעקבות פרסום חוק יעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, אומץ בבנק ירושלים מנגנון אכיפה מנהלית, אשר חוסה תחת דיני ניירות ערך ואומץ גם בתחומים נוספים כגון שוק ההון (ביטוח), דיני עבודה, הגבלים עסקיים, הגנת הפרטיות, סיכונים סביבתיים ושימוש עובדים ברשתות חברתיות.

בהתאם לעקרונות שהותוו על-ידי רשות ניירות ערך, גיבש הבנק תוכנית אכיפה פנימית מקיפה אשר נועדה למזער את חשיפת הבנק לסיכון כי יוטלו על הבנק סנקציות כספיות או אחרות בגין אי ציות של הבנק ו/או עובדיו להוראות הדינים החלים עליו.

ניהול סיכוני הציות בבנק מתבצע על-ידי קצין הציות, הכפוף ישירות למנהלת האגף ליעוץ משפטי ציות ואכיפה, שהינה חברה בהנהלת הבנק (עד ליום 9 בפברואר 2017 היה כפוף למנהל הסיכונים הראשי שהינו חבר הנהלה).

סיכוני הלבנת הון ומימון טרור

סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן: "הלבנת הון") הינם הסיכונים להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרום להתממשות של סיכון מוניטין. במסגרת פעילותו חשוף הבנק לסיכוני הלבנת הון ומימון טרור. חשיפתו זו מתמקדת הן בשלב פתיחת החשבון והן במהלך ניהול החשבון. הבנק עשוי להישף לגורמים המעוניינים "לנצל" לצורך הלבנת כספים שמקורם בעבירות שהוגדרו "כעבירות מקור" בחוק איסור הלבנת הון והן לצורך מימון טרור באמצעותו.

על הבנק חלות הוראות שונות במסגרת מניעת הלבנת הון ומימון טרור הכוללות, בין היתר, החוק לאיסור הלבנת הון, החוק לאיסור מימון טרור, צו איסור הלבנת הון, תקנות איסור מימון טרור, הוראת ניהול בנקאי תקין 411, חוזרים שונים ועוד.

ניהול הסיכון בבנק מתבצע על-ידי קצין הציות, הכפוף ישירות למנהלת האגף ליעוץ משפטי ציות ואכיפה, שהינה חברה בהנהלת הבנק (עד ליום 9 בפברואר 2017 היה כפוף למנהל הסיכונים הראשי שהינו חבר בהנהלת הבנק). הדירקטוריון והנהלת הבנק קבעו נהלים ומדיניות בנושא של איסור הלבנת הון ומימון טרור. הנחיות קצין הציות הינן בהתאמה ובכפוף להוראות החוק. תפקידיו כוללים, בין היתר, ביצוע בקורות אחר דיווחים על-פי סוג וגודל הפעולה ודיווחם לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, העברת דיווחים על פעולות בלתי רגילות לרשות לאיסור הלבנת הון, ביצוע בקורות שונות על פעילות בחשבונות שונים על-פי הפרופיל שלהם, מתן יעוץ שוטף לסניפים בתחום זה ובביצוע הדרכות המותאמות לעובדים השונים בבנק, על-פי תפקידיהם.

לשם יישום החוק והטמעה דווקנית של הוראותיו, מינה הבנק נאמני ציות המשמשים גם כנאמני איסור הלבנת הון בסניפים ובמטה (להלן: "הנאמן"), אשר מהווים כתובת מקצועית ראשונה לעובדי הסניף או היחידה בהם הם עובדים בנושא מניעת הלבנת הון ומימון טרור ומשמשים כגורם.

השפעת גורמי הסיכון על עסקי התאגיד הבנקאי

הבנק נדרש, כמו יתר התאגידיים הבנקאיים, לכלול טבלת גורמי סיכון בכל אחת מהקטגוריות המפורטות להלן ולהעריך את השפעתו של כל גורם סיכון על עסקיו. במסגרת הערכות אלו יש לאמוד הן את פוטנציאל החשיפה או הנזק כתוצאה מהתרחשות של אירוע מסוים והן את ההסתברות שאותו אירוע אכן יקרה. כמו כן, להלימות הבקרה לסביבת הסיכון, כמו ליתר הפעולות שעושה הבנק לצורך ניהול הסיכון, יש השפעה על רמת החשיפה לסיכון. לפיכך, הערכת הסיכונים המפורטת בטבלה להלן הינה הערכה סובייקטיבית של הבנק את השפעת הסיכון השיווי על עסקיו.

הבנק מבצע הערכת סיכון הן איכותית והן כמותית במסגרת תהליך ה-ICAAP. במסגרת זו הסיכונים מוכמתים ונקבעות הקצאות הון (הן לנדבך 1 והן לנדבך 2) לסיכונים השונים. הקצאות הון מבטאות הפסד פוטנציאלי בהתממשות תרחיש קיצוני ובכך מאפשרות הערכת סיכון איכותית המתבססת על הערכה כמותית. להלן ריכוז השפעת גורמי הסיכון על עסקי התאגיד הבנקאי:

גורם הסיכון	השפעת הסיכון
1	<p>השפעה כוללת של סיכונים אשראי</p> <p>סיכון הנובע מכך שהלווה לא יעמוד בהתחייבויותיו לבנק על-פי הסכם. הרעה ביציבותם של הלווים השונים ו/או ביכולתם לפרוע את האשראי עלולה להשפיע לרעה על שווי נכסי הבנק ועל רווחיותו.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות מדיניות האשראי בבנק ומגבלות חשיפה לגבי סוגי לווים שונים במגזרי הפעילות השונים.</p>
1.1	<p>סיכון בגין איכות לווים וביטחונות</p> <p>סיכון הנובע מהרעה באיכות הלווים ו/או בשווי הביטחונות שהועמדו כבטוחה לאשראי לבנק, העלולים להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי ולפיכך על שווי נכסי הבנק ורווחיותו.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות הגדרה ברורה של מדיניות האשראי, הקפדה על תהליך חיתום והגבלת פעילות לסוגי לווים ספציפיים במגזרי הפעילות והמוצרים השונים.</p>
1.2	<p>סיכון בגין ריכוזיות ענפית</p> <p>סיכון הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללווים המשתייכים לענף משק מסוים ביחס לתיק האשראי. הרעה בתוצאות הפעילות העסקית של אותו ענף משק, יכולה להביא לפגיעה ביכולת ההחזר ו/או בשווי הביטחונות שניתנו על-ידי חלק מהלווים המשתייכים לענף זה וכתוצאה מכך להשפיע לרעה על שווי נכסי הבנק ורווחיותו.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות המגבלות של בנק ישראל לעניין זה ואלו של הדירקטוריון באשר להיקף חשיפה מקסימאלי לענפי המשק השונים. הבנק עומד במגבלות האמורות.</p>
1.3	<p>סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים</p> <p>סיכון הנובע מהרעה במצבו של לווה גדול או של קבוצת לווים גדולה (יחסית לתיק האשראי) שכתוצאה מכך עלולה להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי, ועל שווי נכסי הבנק ורווחיותו.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות המגבלות של בנק ישראל ושל הדירקטוריון על היקף חשיפה מקסימאלי ללווה ולקבוצת לווים. כן, מתקיימת בקרה שוטפת על עמידה במגבלות אלו. הבנק עומד בכל המגבלות.</p>

השפעת הסיכון	גורם הסיכון
נמוכה	<p>2 השפעה כוללת של סיכוני שוק</p> <p>סיכון הנובע משינויים של מחירים או שערים בשווקים הפיננסיים או של פרמטרים כלכליים אחרים, המשפיעים על שווי הנכסים או ההתחייבויות של הבנק, ועלולים להביא לשחיקת ההון שלו או לפגוע ברווחיותו.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע לגבי כל סיכון בנפרד כמפורט להלן, וכן במרוכז באמצעות מודל ה-VaR.</p>
נמוכה	<p>2.1 סיכון ריבית</p> <p>סיכון הנובע מההבדל שבין רגישות שווי הנכסים לשינויים לא צפויים בשיעורי הריבית לבין רגישות זו של ההתחייבויות - שינויים העלולים להביא לשחיקת ההון של הבנק. כתוצאה מהחשיפה לריבית בבסיסי ההצמדה השונים עלולה להיגרם ירידה עתידית (לאורך חיי הנכסים או ההתחייבויות) בהכנסות המימון.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, בהתאם להערכות לגבי משתני השוק ובכפוף למגבלות על רגישות מהתזרים הפיננסי הנקי המהוון של הבנק לתרחיש של שינוי בעקומי הריבית השקלית והריבית הצמודה למדד. מגבלות החשיפה מבוקרות באופן שוטף.</p>
נמוכה	<p>2.2 סיכון אינפלציה</p> <p>סיכון הנובע משינויים בקצב האינפלציה העלולים לגרום להפסד בשווי של ההפרש הכלכלי בין הנכסים לבין ההתחייבויות (ההון הפיננסי הפעיל) במגזר הצמוד למדד.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, בכפוף למגבלות על גובה ההון הפיננסי הפעיל, תוך התחשבות בשינויים החלים בנתונים כלכליים רלוונטיים בהתאם לתנאי השוק. מגבלות החשיפה מבוקרות באופן שוטף.</p>
נמוכה	<p>2.3 סיכון שערי חליפין</p> <p>סיכון הנובע משינויים בקצב האינפלציה העלולים לגרום להפסד בשווי של ההפרש הכלכלי בין הנכסים לבין ההתחייבויות (ההון הפיננסי הפעיל) במגזרי המט"ח והצמוד למט"ח.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, בכפוף למגבלות על גובה ההון הפיננסי הפעיל, תוך התחשבות בשינויים החלים בנתונים כלכליים רלוונטיים בהתאם לתנאי השוק. מדיניות הבנק היא להימנע ככל האפשר מחשיפה לסיכונים שער החליפין בין מטבעות החוץ השונים. מגבלות החשיפה מבוקרות באופן שוטף.</p>
נמוכה	<p>2.4 סיכון מחירי מניות ואג"ח</p> <p>סיכון הנובע מירידת ערך של המניות והאג"ח שהבנק מחזיק.</p> <p>לבנק תיק ניירות ערך שמרביתו אג"ח ממשלתי ומיעוטו אג"ח קונצרני. מדיניות הבנק אינה מאפשרת פעילות משמעותית במניות (בין לצרכי מסחר לבין צרכי השקעה). שיעור החזקה (לרבות החזקה עקיפה) של הבנק במניות ובמדדי מניות הינו זניח.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע באמצעות מגבלות על סכום ההשקעות, אופיין, סחירותן, מח"מ התיק וגובה ההפסד הצפוי מהשקעות אלו. המגבלות מתנהלות הן באמצעות מודל ה-VaR והן באמצעות תרחישי קיצון.</p>

השפעת הסיכון	גורם הסיכון
נמוכה	<p>3 סיכון נזילות</p> <p>סיכון הנובע מאי-הוודאות לגבי זמינות המקורות והיכולת לגייסם (כלי להשפיע השפעה חריגה על המחירים) ולגבי היכולת לממש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. במצבי ביקוש והיצע חריגים בשווקים הפיננסיים עלולה להיווצר עלות בלתי מתוכננת של גיוס המקורות העלולה להשפיע על הכנסות המימון.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות הרחבת בסיס המפקידים והקטנת ההישענות על מפקידים גדולים, הארכת מח"מ המקורות ושמירה על רמת נזילות גבוהה. לבנק מערכת בקרה המבוססת על מודל פנימי הבוחן מספר תרחישים. כמו כן, בוחן הבנק, לאורך זמן, את התנהגות לקוחותיו אשר עשוי להיות לה השפעה על החשיפה לסיכון זה.</p>
בינונית	<p>4 סיכון תפעולי</p> <p>סיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות, או אירועים חיצוניים.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות סקר סיכונים תפעוליים, הערכת חומרת הסיכונים, כתיבת נהלים, יישום בקורות והטמעת מערכות בנושאים להם השפעה על החשיפה לסיכון כגון משאבי אנוש, אבטחת מידע, תהליכים וכדומה. בבנק קיים תהליך סדור לאישור טרם הפעלת כל מוצר/פעילות/תהליך חדשים, הכולל בחינת הסיכונים ויישום בקורות הולמות. הבנק מקיים מעקב אחר אירועי הפסד וכמעט הפסד תפעוליים לצורך הפקת לקחים ושיפור הבקרה.</p>
בינונית	<p>5 סיכונים טכנולוגיים המידע</p> <p>סיכון הנובע מכשל בפעילותם השוטפת של מערכות המידע של הבנק המורכבות מתהליכי העבודה המתבצעים ביחידות המחשוב השונות או מפעילות שוטפת של מערכת ו/או רכיב תשתית של חומרה או תוכנה. לרבות, סיכונים אבטחת מידע וסיכונים בנקאות בתקשורת, אשר עלולים להשפיע על תהליכים עסקיים ו/או תפעוליים בבנק.</p>
בינונית	<p>6 סיכונים אבטחת מידע וסייבר</p> <p>סיכון לפגיעה בנכס מהותי של הבנק באמצעות התקפה דרך מרחב הסייבר, כולל חשיפת מידע (זליגה), זמינות המידע (השבתה), מהימנות ושלימות המידע (שיבוש). ניהול סיכונים אבטחת מידע בבנק תומך במענה לאיומים ולסיכונים ובשמירה על נכסי המידע ומערכות טכנולוגיות המידע של הבנק.</p>
נמוכה	<p>7 סיכון משפטי</p> <p>סיכון הנובע מאירועים בלתי צפויים כגון תביעות משפטיות, לרבות תביעות ייצוגיות, חוסר יכולת לאכוף חוזים, או פסיקות של ערכאות משפטיות לרעת הבנק העלולים לגרום לפגיעה ברווחיות הבנק.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות בקורות משפטיות ומערך ייעוץ משפטי פנימי וחיצוני. ניסיון העבר מלמד שאירועים כאמור לא חשפו את הבנק להפסדים משמעותיים.</p>
בינונית	<p>8 סיכון רגולטורי</p> <p>סיכון רגולטורי הינו סיכון קיים או עתידי להכנסות והון הבנק העלול להיווצר משינויים ברגולציה או בחקיקה שיש בהם להשפיע באופן מהותי על פעילות הבנק והחובות המוטלות עליו. הבנק, כתאגיד בנקאי וכחברה ציבורית כפוף להוראות רגולטוריות רבות הבאות לידי ביטוי בחקיקה, חקיקת משנה, ומדיניות והוראות ביצוע של רשויות וגופי פיקוח שונים.</p> <p>ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות קיום מעקב שוטף אחר הצעות ותזכירי חוק, הוראות חוק, וטיוטות והוראות של הרגולטורים השונים (הפיקוח על הבנקים, רשות ני"ע, הרשות לאיסור הלבנת הון, הרשות למידע וטכנולוגיה במשרד המשפטים, וכד'). כמו כן, מתבצע מעקב אחר פסיקה חדשה של ערכאות המשפט השונות בישראל. בכדי לוודא שלמות ההוראות לגביהן מבוצע המעקב, מנויה המחלקה המשפטית על פרסומים מקצועיים שוטפים של מספר משרדי עו"ד מובילים בישראל בתחומי הבנקאות, שוק ההון, מקרקעין, דיני עבודה וכד'.</p>

השפעת הסיכון	גורם הסיכון	
בינונית	סיכון מוניטין	9
	סיכון הנובע מפגיעה בדימוי הבנק כמוסד פיננסי יציב ואמין בעקבות פרסומים, נכונים או שגויים, בעיני לקוחותיו, משקיעים, וגופי רגולציה שונים. הפגיעה במוניטין עלולה להביא להסטה של פעילות הלקוחות לספקי שירותים פיננסיים אחרים, תוך הרעה בפעילות וברווחיות הבנק (בעיקר מחשיפה לסיכון מרווח).	
	ניהול החשיפה מתחלק לשניים: מניעת הסיכון, וניהול הסיכון לאחר התממשות אירוע או אינדיקציות להתממשות אירוע.	
בינונית	סיכון אסטרטגיה	10
	סיכון האסטרטגיה נובע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. הסיכון נובע גם בין היתר, מכניסה לתחומים חדשים, הרחבת שירותים קיימים והגדלת השקעות בתשתיות לשם מימוש האסטרטגיה העסקית. סיכון זה הינו פונקציה של התאמה בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, התכניות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות בניית תהליך אסטרטגי סדור, קבלת ייעוץ חיצוני ממומחים בתחום ופעולות נוספות להפחתת הסיכון.	
בינונית	סיכון ציות	11
	סיכון הציות נובע מכישלון הבנק לציית להוראות צרכניות, הוראות חוק, הוראות המפקח על הבנקים והוראות רגולציה רלוונטיות אחרות. החובות החלות על הבנק הינן חוצות ארגון הנוגעות למגוון רחב של פעילויות, תהליכים ומוצרים.	
בינונית	סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור	12
	סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור הינו סיכון להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרור התממשות של סיכון המוניטין.	
נמוכה	סיכון אכיפה מנהלית	13
	סיכון אכיפה מנהלית הינו סיכון להטלת עיצומים כספיים משמעותיים ו/או עיצומים על הגבלת עיסוק על מי מבין עובדי הבנק, בגין חוסר ציות לדיני ניירות ערך.	
	הבנק נערך להקטנת הסיכון דרך, הקמת מחלקת אכיפה פנימית, גיבוש תכנית אכיפה פנימית על-פי העקרונות שנקבעו על-ידי רשות ניירות ערך, עריכת סקר למיפוי פערים בתחום וטיפול בהשלמת הפערים, ביצוע פעילות הדרכה והטמעה וטיפול שוטף באירועים העלולים להיחשב כהפרות לרבות הפקת לקחים מתאימה. בנוסף, לבנק ועדת אכיפה עליונה וועדת משמעת.	

לפרטים נוספים, [ראה דוח על הסיכונים](#) באתר האינטרנט של הבנק.

פרק 4 - מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים

4.1. מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים

הפרשה להפסדי אשראי

הבנק קובע את ההפרשות להפסדי אשראי בהלוואות בשעבוד דירת מגורים על-פי נוסחת עומק פיגור כפי שנקבעה בהוראה מס' 314 להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים. בנוסף, בהתאם להנחיית הפיקוח על הבנקים, מחושבת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בגין יתרת הלוואות לדיר שלא תפחת משיעור של 0.35% מיתרת הלוואות לדיר שלא מוחזקת בגין הפרשה לפי עומק הפיגור או הפרשה פרטנית.

ביתר האשראי הקמעונאי וכן באשראי העסקי, הבנק קובע הפרשותיו בהתאם לחוזר המפקח על הבנקים בנושא: "המדידה והגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" שפורסם ביום 31 בדצמבר 2007.

לפרטים נוספים אודות המדיניות החשבונאית [ראה ביאור 7.ב.1](#) לדוחות הכספיים.

לפירוט ההשפעה הכמותית, [ראה ביאורים 13 ו-30](#) בדוחות הכספיים.

מיסים נדחים

המיסים הנדחים מחושבים עבור הפרשים זמניים בין ערכם של נכסים והתחייבויות בדוחות הכספיים לבין הסכומים שיובאו בחשבון לצרכי מס. חישוב המיסים הנדחים נעשה על-פי שיעורי המס הצפויים לחול כאשר מיסים אלה יזקפו לרווח והפסד כפי שהם ידועים סמוך לתאריך אישור הדוחות הכספיים. המיסים הנדחים מחושבים לפי שיעורי המס הצפויים לחול בעת ניצול העתודה או מימוש הטבת המס, בהתבסס על חוקי המס אשר היו בתוקף בתאריך המאזן.

בעת רישום מיסים נדחים לקבל הבנק מבצע הערכות ואומדנים לגבי אפשרות מימושם בעתיד.

לפרטים נוספים אודות המדיניות החשבונאית, [ראה ביאור 13.ב.1](#) לדוחות הכספיים.

לפירוט ההשפעה הכמותית, [ראה ביאור 8](#) בדוחות הכספיים.

מכשירים נגזרים

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, המכשירים הנגזרים בבנק מוצגים במאזן על-פי שווי ההוגן. השווי ההוגן של הנגזרים נקבע על-פי מחירי שוק מצוטטים בשווקים פעילים או על אומדן השווי ההוגן שנקבע על-פי מחירים של נכסים דומים, או התחייבויות דומות (Mark to model). שיטות ההערכה כוללות שימוש בפרמטרים שונים כגון: עקומי ריבית, שיעורי מטבעות וסטיות תקן. ההערכה כוללת התחשבות בהנחות אודות גורמים שונים כגון סיכונים אשראי של הצד הנגדי לעסקה ונזילותו. לא קיימים מקרים בהם שערך הנגזרים והשווי ההוגן לא נקבע על סמך מודל אלא על סמך ציטוטי מחירים המתקבלים מצדדים שלישיים.

לפרטים נוספים אודות המדיניות החשבונאית, [ראה ביאור 14.ב.1](#) לדוחות הכספיים.

לפירוט ההשפעה הכמותית, [ראה ביאור 28](#) בדוחות הכספיים.

מדידות שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

ביום 28 באפריל 2011, פרסם המפקח על הבנקים חוזר המכיל על המערכת הבנקאית את תקן FAS 157 (ASC 820-10) בנושא מדידת שווי הוגן. במסגרת יישום התקן, הבנק עושה שימוש בטכניקות הערכת שווי המביאות למקסימום את השימוש בנתונים נצפים רלוונטיים ולמינימום את השימוש בנתונים לא נצפים. מדידת שווי הוגן מתבססת על ההנחה שהעסקה מתבצעת בשוק העיקרי (principal market) של הנכס או ההתחייבות, או בהיעדר שוק עיקרי, בשוק המועיל ביותר.

הבנק מסווג מדידות שווי הוגן תוך שימוש במדרג שווי הוגן שמשקף את המשמעותיות של הנתונים ששימשו בביצוע המדידות.

לפרטים נוספים אודות המדיניות החשבונאית, [ראה ביאור 15.ב.1](#) לדוחות הכספיים.

לפירוט נוסף אודות ההשפעה הכמותית ליישום מדידה לפי שווי הוגן, [ראה ביאור 33](#) בדוחות הכספיים.

ירידת ערך ניירות ערך שאינה בעלת אופי זמני

הבנק בוחן מידי תקופה האם ירידה שחלה בשווי הוגן של ניירות ערך הממוינים לתיק הזמין למכירה או לתיק המוחזק לפידיון מתחת לעלותם (עלותם המופחתת) היא בעלת אופי אחר מזמני. לצורך כך נבחנו סימנים איכותיים וכמותיים. בנוסף, בהתקיים שני המצבים הבאים במצטבר, מכיר הבנק בירידת ערך שאינה זמנית:

• ירידה של 40% בערך נייר הערך לעומת עלות מופחתת.

• ירידה לתקופה רציפה של תשעה חודשים.

במידה והירידה בשווי ההוגן נחשבת כבעלת אופי אחר מזמני, העלות (העלות המופחתת) של נייר הערך תופחת לשווי ההוגן באופן בו סכומי הפסד שנצברו להון בסעיף רווח כולל אחר יסווגו במועד ירידת הערך לדוח רווח והפסד. שווי זה ישמש כבסיס עלות חדש ולא יתוקן גם אם בתקופות דיווח עוקבות למועד ירידת הערך תירשם עליה בשווי ההוגן.

לפרטים נוספים אודות המדיניות החשבונאית, [ראה ביאור 5.ב.1](#) לדוחות הכספיים.

בשנת 2017 לא נרשמה הפרשה לירידת ערך, בשנת 2016 רשם הבנק הפרשה לירידת ערך בסך 0.1 מיליוני ש"ח.

התחייבויות תלויות

הבנק הינו צד בהליכים משפטיים אשר ננקטו כלפיו על-ידי לקוחות הבנק, לקוחות לשעבר וצדדים שלישיים שונים שראו עצמם נפגעים או ניזוקים מפעילות הבנק. לצורך הערכת הסיכונים בהליכים המשפטיים מתבססת הנהלת הבנק על חוות דעתם של עורכי הדין הפנימיים של הבנק, או על חוות דעתם של יועצים משפטיים חיצוניים, הנבדקות על-ידי עורכי הדין הפנימיים של הבנק. הערכות אלו מתבססות על מיטב שיפוטם של היועצים המשפטיים, בהתחשב בשלב בו מצויים ההליכים וכן על ניסיון משפטי שנצבר בנושאים השונים בארץ.

הערכת הסיכונים בתובענות ייצוגיות כרוכה בקושי רב יותר בשל מיעוט ניסיון משפטי נצבר באשר לאופן התממשותן של תובענות כאלה בישראל. כמו כן, ישנן תביעות ייצוגיות שלא ניתן להעריך את סיכוייהן בשל השלב בו הן נמצאות.

יש להביא בחשבון כי תוצאות ההליך עלולות להיות שונות מההערכה שנקבעה לגבי תביעה בשל העובדה שבתחום המשפטי אין אפשרות לתת הערכה ודאית.

לפרטים נוספים אודות המדיניות החשבונאית, [ראה ביאור 17.ב.1](#) לדוחות הכספיים.

לפירוט נוסף אודות ההתחייבויות התלויות, [ראה ביאור 26](#) בדוחות הכספיים.

עתודות לכיסוי זכויות עובדים

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים שיעור ההיוון לחישוב עתודות לכיסוי זכויות עובדים, יתבסס על תשואות שוק של אגרות חוב ממשלתיות בישראל, כמו כן ובהתאם להוראות, קבע הבנק מדיניות ונהלים המפרטים כיצד יש לבחור את אגרות החוב הממשלתיות שעל בסיסן יחושב שיעור ההיוון.

לפרטים נוספים אודות המדיניות החשבונאית, [ראה ביאור 16.ב.1](#) לדוחות הכספיים.

לפירוט ההשפעה הכמותית, [ראה ביאור 23](#) בדוחות הכספיים.

4.2. אומדנים חשבונאיים קריטיים

הכנת הדוחות הכספיים המאוחדים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים דורשת מהנהלה שימוש באומדנים והערכות המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים, התחייבויות וכן על סכומי הכנסות והוצאות. התוצאות בפועל של אומדנים אלו עלולות להיות שונות מהאומדנים ו/או ההערכות. האומדנים וההערכות מתבססים בדרך כלל על תחזיות כלכליות, הערכות לגבי השווקים השונים וניסיון העבר תוך הפעלת שיקול דעת ואשר מהנהלה מאמינה כי הינם סבירים בעת החתימה על הדוחות הכספיים.

4.3. בקורות ונהלים

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל והחשבונאי הראשי של התאגיד הבנקאי, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של התאגיד הבנקאי. על בסיס הערכה זו, מנכ"ל התאגיד הבנקאי והחשבונאי הראשי הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של התאגיד הבנקאי הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהתאגיד הבנקאי נדרש לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בקרה פנימית על דיווח כספי

ביום 5 בדצמבר 2005 פרסם המפקח על הבנקים חוזר המפרט הוראות ליישום דרישות סעיפים 302 ו-404 של ה-SOX Act. בסעיף 404 נקבעו על-ידי ה-SEC וה-PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board) הוראות באשר לאחריות הנהלה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי.

הוראות המפקח בחוזר הנ"ל קובעות:

- תאגידים בנקאיים יישמו את דרישות סעיפים 302 ו-404 וכן את הוראות ה-SEC שפורסמו מכוחו.
 - בקרה פנימית נאותה מחייבת קיום מערך בקרה על-פי מסגרת מוגדרת ומוכרת, ומודל ה-COSO 1992 עונה על הדרישות ומשמש לצורך הערכת הבקרה הפנימית.
 - יישום דרישות ההוראה מחייב שדרוג ו/או הקמה של מערכת תשתית של בקורות פנימיות בבנק והליך פיתוחן של מערכות אלה מחייב את הבנק להיערך ולקבוע שלבים ויעדי ביניים עד ליישומן המלא.
- במסגרת יישום ההוראה, ביצע הבנק בשיתוף עם משרד רואי חשבון חיצוני, זיהוי של חשבונות ותהליכים עסקיים הקשורים לדיווח כספי ולגילוי נאות. בתהליכים אלו בוצע תיעוד והערכת סיכונים ובקורות תוך מיפוי הסיכונים והבקורות הפנימיות הקיימות ברמת התהליכים והעסקאות.
- כמו כן, סיים הבנק את הערכת אפקטיביות הבקורות תוך תיעוד בדיקות של אפקטיביות הבקורות וניתוח פערים קיימים אל מול מודל הבקרה הפנימית. הבנק מיישם באופן שוטף את ההוראה.
- במהלך הרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2017 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

פרק 5 - מידע נוסף

5.1. קוד אתי

לבנק קוד אתי אשר אושר על-ידי ההנהלה בשנת 2009 שמטרתו לתת ביטוי למדיניות הבנק בתחום האתיקה המקצועית של עובדיו ולקבוע את אמות המידה האתיות לפיהן נדרשים עובדיו לפעול. הבנק מקפיד על קיום החוק והוראות הרשויות השונות, ואלו מעוגנים בנהליו. הקוד האתי של הבנק נועד להוסיף תשתית ערכית לנהליו על מנת להבטיח סביבת עבודה ערכית ואיכותית לעובדיו. בבסיס הקוד האתי עומדים מספר עקרונות: יושר אישי, הגינות, אמינות, מקצועיות, אחריות, נאמנות לבנק וללקוחותיו.

5.2. תרומות ופעילות קהילתית

- הבנק תורם מזה שנים רבות למטרות חברתיות שונות במסגרת תקציב הבנק המאושר מראש ובהתאם להחלטות ועדת תרומות של הנהלת הבנק ונוהל עבודת הועדה. בתקופת הדוח לא ניתנו תרומות מעל 50 אלפי ש"ח לגוף יחיד.
- תרומות הבנק מתמקדות בעיקר בעמותות הפועלות לסיוע, תמיכה ועזרה לאוכלוסיות מוחלשות ונזקקות, כלכלית ופיזית. בין העמותות הללו ניתן למנות עמותות הפועלות לסיוע לילדים ונוער במצוקה, נזקקים כלכלית, בעלי מוגבלויות ועוד. חלק מעמותות אלה, בנוסף לסיוע הישיר הניתן על-ידן לאוכלוסיות הללו, פועלות גם למען חילוצן ממעגל המצוקה, בין היתר, באמצעות שילובן במסגרות תומכות.
- מלבד תרומות בכסף, מעודד הבנק את עובדיו לקחת חלק פעיל בפעילויות התנדבותיות למען רווחת הקהילה בכלל, ואוכלוסיות מוחלשות ונזקקות בפרט. כך, בהלימה לשאיפה להטמעת ערכי תרומה לקהילה בקרב העובדים יזם הבנק אירועים משותפים לעובדים ולאוכלוסיות מוחלשות ונזקקות ופעילויות נוספות בהן לוקחים העובדים חלק פעיל, ומקצה שעות עבודה למימון פעילויות אלה.
- בנוסף, רוכש הבנק מדי שנה מעמותות או ארגונים המעסיקים עובדים עם מוגבלויות ומאוכלוסיות מוחלשות מוצרים המיוצרים על-ידי עובדים אלה ומעניקים כמתנות לעובדי הבנק ולקוחותיו או תורם אותן לאוכלוסיות נזקקות. דירקטוריון הבנק מביע את הערכתו ותודתו לעובדים ולמנהלים של הבנק, על עבודתם המסורה ותרומתם לקידום עסקיו.

גיל טופז
מנהל כללי

זאב נהרי
יו"ר הדירקטוריון

27 בפברואר 2018

הצהרה (certification)

אני, גיל טופז, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק ירושלים בע"מ (להלן: - הבנק) לשנת 2017 (להלן: - הדוח).
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי (כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון וההנהלה"). וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן
5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדות הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

גיל טופז
מנהל כללי

תאריך אישור הדוחות הכספיים:
27 בפברואר, 2018

הצהרה (certification)

אני, אלכסנדר זלצמן, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק ירושלים בע"מ (להלן: - הבנק) לשנת 2017 (להלן: - הדוח).
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי (כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון והנהלה"). וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן
5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדות הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

אלכסנדר זלצמן

סמנכ"ל, מנהל אגף
הכספים וחשבונאי ראשי

תאריך אישור הדוחות הכספיים:

27 בפברואר, 2018

